

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäinen turvallisuus | Sisäministeriön julkaisuja 2023:23

Suomalaisten pelastusasetteet 2023

Oliver Saal ja Alisa Puustinen

Sisäministeriön julkaisuja 2023:23

Suomalaisten pelastusasetteet 2023

Oliver Saal ja Alisa Puustinen

Sisäministeriö Helsinki 2023

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-324-944-8

ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2023

Suomalaisten pelastusasetteet 2023

Sisäministeriön julkaisu 2023:23	Teema	Sisäinen turvallisuus
Julkaisija	Sisäministeriö	

Tekijä/t	Oliver Saal, Alisa Puustinen	Sivumäärä	86
Kieli	suomi		

Tiivistelmä

Suomalaisten pelastusasetteet on kolmen vuoden välein toistuva kyselytutkimus, jossa selvitetään kansalaisten kokemuksia, käsityksiä ja tunteita pelastustoimesta, uhkakuvista ja varautumisesta. Kansalaisten uhkakuvat vaihtelevat turvallisuusympäristön mukana, ja varautumiseen sovelletaan niitä teknologioita, joita tunnetaan. Käytännössä kaikki suomalaiset tuntevat hätänumeron, mutta vain joka kymmenes toimisi oikein kuultuaan yleisen vaaramerkin ja joka kuudes määrittelee kotivaran oikein. Pelastustoimeen kohdistuvat asenteet ovat positiivisia, myös pelastustoiminnan kokeneiden keskuudessa. Kansalaiset haluavat ohjeistusta ja tiedotusta pelastusviranomaisilta, useimmiten perinteisten medioiden kautta. Pelastustoiminta koetaan tehokkaana, joskin harvemmin tapahtuvissa tapaturmissa ja ennaltaehkäisevässä toiminnassa tehokkuuden kokemus on matalampi. Luottamus pelastustoimen suorituskykyyn on korkea, mutta virhekokemuksissa toistuvat ensivasteen ja hätäkeskustoiminnan tekemät virhearvioinnit ja vasteaikojen hitaus. Miehet, nuoret ja omakotitaloissa asuvat ovat yleisesti ottaen muita itsevarmempia ja paremmin varautuneita.

Asiasanat pelastustoimi, turvallisuuskulttuuri, turvallisuusviestintä, pelastusala

ISBN PDF	978-952-324-944-8	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-944-8>

Finländarnas räddningsattityder 2023

Inrikesministeriets publikationer 2023:23	Tema	Inre säkerhet
Utgivare		

Författare	Oliver Saal, Alisa Puustinen		
Språk	finska	Sidantal	86

Referat

Finländarnas räddningsattityder är en vart tredje år återkommande enkätstudie som undersöker befolkningens upplevelser om och erfarenheter av räddningsväsendet, hotbilder och krisförberedelser. Medborgarnas hotupplevelser varierar med säkerhetsmiljön, och i förberedelser tillämpar de sådana teknologier som de känner. Så gott som alla finländare kan nödnumret, men endast var tionde skulle agera rätt då de hör en allmän farosignal, och endast var sjätte kan definitionen på reservförråd. Attityderna mot räddningsväsendet är positiva, även bland de som har erfarenheter av räddningsverksamheten. Medborgarna vill ha instruktioner och information från räddningsmyndigheterna, oftast via traditionella medier. Räddningsverksamheten upplevs som effektiv, men i en lägre grad i samband med sällsynta olyckor och förebyggande arbete. Tilltron av räddningsväsendets funktionsförmåga är hög, men i upplevelser av fel upprepar respondenterna feltolkningar bland första respons-personal och nödcentralen, samt långa responstider. Män, unga och egnahemshus- eller villaboende individer är allmänt taget mer självsäkra och krisförberedda.

Nyckelord räddningsväsen, säkerhetskultur, säkerhetskommunikation, räddningsbranschen

---

ISBN PDF	978-952-324-944-8	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-944-8>

Finnish Emergency Services Attitudes 2023

Publications of the Ministry of the Interior 2023:23	Subject	Internal security
Publisher	Ministry of the Interior	

Author(s)	Oliver Saal, Alisa Puustinen	
Language	Finnish	Pages 86

Abstract

Finnish Emergency Services Attitudes is a triannually repeating survey study concerning the experiences, perceptions and knowledge of the emergency services, risk perceptions and risk preparedness among the Finnish population. Risk perceptions vary by the safety environment, and methods of preparation follow whatever the population knows and is acquainted with. Virtually all Finns know the emergency number, but only one in ten would act correctly upon hearing a public warning signal and only one in six know the definition of a home emergency supply. Emergency services attitudes are positive, including among those who have had rescue experiences. Citizens wish mainly for guidance and rules from the rescue services, most often delivered through traditional media. The emergency services are viewed as effective, though perceived effectiveness is lower in rarer risk scenarios and in preventive measures. Belief in the rescue services' capacity to function is high, but in situations of malpractice, common themes are miscalculations and slowness among ambulance and emergency call responder personnel. Men, young people and those living in detached housing are generally more self-assured and prepared than others.

Keywords rescue services, safety culture, public safety communication, rescue service section

---

ISBN PDF	978-952-324-944-8	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

---

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-944-8>

Sisältö

Esipuhe	7
1 Johdanto	8
2 Tutkimuksen toteutus	9
2.1 Tilastollinen päättely ja raportointi.....	10
2.2 Aineistokuvaus	11
2.3 Menetelmät.....	12
3 Tulokset	13
3.1 Yksilön kokemat riskitodennäköisyydet.....	13
3.2 Turvallisuustekijöiden koettu tarpeellisuus.....	17
3.3 Omatoiminen varautuminen	20
3.4 Auton turvallisuusvälineet.....	25
3.5 Vastuu lapsen turvallisuusopetuksesta.....	28
3.6 Häätönumeron tuntemus.....	31
3.7 Yleisen vaaramerkin tuntemus.....	32
3.8 Yleisen vaaramerkin toimintamallit.....	33
3.9 Vaaratiedotteen kanavat.....	35
3.10 Kotivara	37
3.11 Kesäasunnon palovaroitin	39
3.12 Palovaroittimen tarkastamisaktiivisuus	40
3.13 Palotarkastus	43
3.14 Palotarkastustoiminnan hyöty	47
3.15 Nuohoustiheys.....	48
3.16 Pelastussuunnitelmatieto	49
3.17 Tulipalossa toimimisen mallit.....	51
3.18 Käsitukset pelastustoimesta.....	52
3.19 Pelastustoimen tehokkuus.....	56
3.20 Tiedon lähteet.....	60
3.21 Teemat, joista tietoa halutaan	62
3.22 Kokemukset pelastushenkilöstöstä	65
3.23 Virhekokemukset	67
3.24 Koettu suorituskky	68
4 Yhteenveto	70
Liitteet	73
Lähteet	86

ESIPUHE

Kansalaisten asenteita pelastustoimea kohtaan ja mieltymyksiä pelastustoiminnasta on tutkittu jo kolmen vuosikymmenen systemaattisesti. Voidaan helposti todeta, että yhteiskunta on muuttunut laajasti sitten vuoden 1992 kyselytutkimuksen. Tuolloin maailmaa väritti Neuvostoliiton hajoaminen ja siirtyminen kohti uutta maailmanjärjestystä, jonka keulahahmona oli Yhdysvallat.

Kolmekymmentä vuotta myöhemmin maailma näyttää hyvin erilaiselta. Olemme käyneet läpi talouskriisin, laman ja suhdannemuutoksen, jotka ovat Suomen osalta edellyttäneet suuriakin talousrakenteen muutoksia. Suomen demografia on monimuotoistunut, puoluekenttä pirstaloitunut ja osittain ääripäistynyt, ja entistä useampi vähemmistöryhmä saa ääntään kuuluville sosiaalisen median ja yhteisöllisen keskustelun kautta. Viime vuosina covid19-pandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ovat tuoneet vanhoja keskustelunaiheista globalisaatiosta ja maailmanlaajuisesta solidarisuudesta takaisin pinnalle – tai ehkä ne eivät kadonneet mihinkään.

Toisaalta maailma näyttäytyy myös samanlaisena. Lännen ja idän väliset suhteet muistuttavat yhä kylmästä sodasta, valtioiden väliset pehmeät sotamuodot ovat esillä mutta siirtyneet verkkoon ja sosiaalisen vaikuttamisen ympäristöön. Monet vanhat uhkakuvat esiintyvät uudelleen: ydinvoimalaonnettomuudet, pandemiat, sodat ja lukuisat luonnononnettomuudet ovat olleet esillä sitten 90-luvun.

Näissä maailman muutoksissa Suomalaisten pelastusasenteet-raportti näyttäytyy erittäin ajankohtaiselta ja tärkeältä. Vaikka kyselyn muoto ja toteutus on muuttunut vuosien varrella, se peilaa vieläkin kansalaisten reaktioita maailman suuriin mullistuksiin ja megatrendeihin. Kyselytutkimuksen avulla voimme pysyä pinnalla suomalaisten mieltymysten muutoksista, ja havaita tärkeitä käännöksiä mielipiteissä ja käsityksissä.

Suuret kiitokset kollegoillemme Pelastusopistossa ja Sisäministeriössä, joiden kanssa olemme voineet pallotella kyselytutkimuksen tekemistä ja tuloksia matalallakin kynnyksellä. Kiitämme myös Sosiologipäivien Turvallisuuden ja maanpuolustuksen sosiologian työryhmää, jonka osallistujilta opimme paljon ja saimme suurta inspiraatiota seuraaville tutkimusaihelle. Kiitokset kuuluvat myös Sisäministeriölle rahoituksesta ja neuvottelevalle virkamiehelle Teija Mankkiselle luottamuksesta ja yhteistyöstä. Kyselyä ei voisi toteuttaa ilman sen vastaajia; kiitos kaikille kyselyyn osallistuneille!

Oliver Saal
Huhtikuu 2023

1 Johdanto

Suomalaisten pelastusasetteet on kolmen vuoden välein toistuva kyselytutkimus, jossa selvitetään kansalaisten kokemuksia ja käsityksiä pelastustoimesta, uhkakuvista ja varautumisesta. Kahden viimeisen Pelastusasetteet-aineistonkeruun ajankohdat ovat osuneet poikkeuksellisiin hetkiin. Vuoden 2020 lopussa kerätty aineisto kuvaa korona-ajan tuntemuksia. Nyt raportoitava vuoden 2023 aineisto puolestaan heijastaa muuttunutta globaalia maailmantilannetta ja turvallisuuspoliittista ympäristöä – aineistonkeruun hetkellä Ukrainan sota oli kestänyt jo lähes vuoden ja Suomen liittyminen sotilasliitto Natoon oli viimeisiä ratifiointeja vaille valmis.

Muutokset kansainvälisessä ja kotimaisessa ilmapiirissä, tilanteessa sekä konkreettisessakin toimintaympäristössä heijastuvat aina asenne- ja mielipidemittausten vastauksiin. Näin asian kuuluukin olla. Mittaamme kansalaisten asenteita turvallisuustaitoja ja turvallisuusviranomaisia kohtaan pysyäksemme niin sanotusti kansan pulssilla, sekä saadaksemme tarkennettua ja ajassa päivittyvää kuvaa siitä, mitä Suomessa asuville kuuluu. Aineistonkeruun ajankohdat kannattaa kuitenkin pitää aina mielessä, kun vastausten pohjalta tehdään tulkintoja. Se, mitä elämässämme tapahtuu ja mikä on kussakin hetkessä merkityksellistä tai esillä, heijastuu melko suoraan mielipiteisiimme, eivätkä kaikki havaitut muutokset näin ollen ole pysyviä.

Kuvaamme tässä raportissa koko Pelastusasetteet-kyselyn vastauskirjon. Pitkittäistarkasteluja tehdään kaikkien niiden muuttujien kohdalla, joista aikasarjaa on saatavilla. Vastaajaryhmäkohtaisia vaihteluja vastauksissa tuodeen esiin sen mukaan kuin niitä on tilastollisesti havaittavissa ja ne ovat merkityksellisiä. Tutkimuksen toteutus, kuvaus aineistosta sekä menetelmät ja tilastollisen päättelyn taustaoletukset on kuvattu tarkemmin luvussa kaksi. Luvussa kolme esitellään tulokset kysymyskokonaisuus kerrallaan lävitse. Jokaisen alaluvun lopussa ovat keskeisimmät tulokset koottuna lyhyeen yhteenvetolaatikkoon.

Maailman muutokset peilautuvat Pelastusasetteet-kyselyssä varautumisen ja riskikokemusten muutoksissa. Toisaalta moni asia on myös samoin kuin aiemmin. Pelastustoimeen kohdistuvat asenteet ovat aiempien vuosien tapaan positiivisia ja pelastustoiminta koetaan tehokkaana. Luottamus pelastustoimen suorituskykyyn on edelleen korkealla tasolla. Palovaroitteita löytyy lähes joka kodista. Turvallisuusviestinnän näkökulmasta työsarkaa riittää kuitenkin vielä esimerkiksi omatoimisen varautumisen, tulipaloissa toimimisen sekä yleisen vaaramerkin tuntemuksen ja suojautumisen osalta.

2 Tutkimuksen toteutus

Suomalaisten pelastusasenteet-tutkimusta vastaava kysely on suoritettu jo kymmenen kertaa, vuosina 1992, 1995, 1999, 2002, 2005, 2008, 2011, 2014, 2017 ja 2020. Suurimmat muutokset tapahtuivat vuonna 2017, jolloin vastuu tutkimuksen toteutuksesta siirtyi Pelastusopistolle, ja vuonna 2020, jolloin kyselyn otantamenetelmiä, otoskokoa ja kysymyksenasetteluja muokattiin vastaamaan muuttunutta toimintaympäristöä.

Ennen vuotta 2020 kysely toteutettiin TNS Kantar Oy:n yhteistyössä satunnaisotannalla puhelinhaastatteluna. Kysely suunnattiin manner-Suomessa asuville 15–79-vuotiaille, pois lukien vuotta 2017, jolloin ikähaarukka rajattiin 17–79-vuotiaihin. Kyselyn otoskoko oli tuolloin noin 1000 henkilöä.

Vuonna 2020 kyselyä uudistettiin. Otokokoa kasvatettiin noin 3000:een ja toteutuksen pariin valittiin kilpailutuksessa Suomen Onlinetutkimus Oy. Otantamenetelmä vaihtui sähköiseksi paneelitutkimukseksi.

Vuoden 2023 kysely toteutettiin samoilla ehdoilla kuin vuonna 2020. Kilpailutuksessa toteuttajaksi valikoitui jälleen Suomen Onlinetutkimus Oy. Kysely toteutettiin ”Suomi pieniskoossa”-menetelmällä, jolloin otanta jyvitetään vastaamaan suomalaisen väestön keskeisiä sosioekonomisia jakaumia.

Kuten kaikessa ihmistutkimuksessa, kyselyn otantamenetelmässä on tiettyjä valikoitumisharjoja. Kyselyyn osallistuminen vaatii osallistumisen toimittajan paneelitoimintaan, mikä voi olla riippuvaista mm. vastaajan vapaa-ajasta, taloudellisesta tilanteesta, sukupuolesta ja iästä. Myös kyselyn toimitus verkossa voi vaikuttaa vastauskatoon eri ikäryhmissä. Otanta ei siten vastaa täydellistä yksinkertaista satunnaisotantaa, mikä usein nähdään tilastollisen päättelyn mahdollistajana. Otanta on kuitenkin jyvitetty vastaamaan Suomen väestöä monilta osin, eikä taustamuuttujien jakaumat anna syytä uskoa materiaalin olevan suurestikaan vinoutunut. Toisin sanoen, materiaalia voidaan soveltaa väestötasoisella yleistämällä, käyttäen tilastollisia päättelymenetelmiä.

2.1 Tilastollinen päättely ja raportointi

Perinteisessä tilastotieteessä yleistämisen mahdollisuus pohjautuu matemaattiseen sattumaan ja ns. suurten numeroiden lakiin. Lähestymistapaa kutsutaan myös **nollahypoteesi-merkitsevyydestä**. Testausmenetelmässä asetetaan kysymys, **nollahypoteesi**, joka voidaan osoittaa *todennäköisesti vääräksi* tilastollisin menetelmin. Jos nollahypoteesi osoittautuu todennäköisesti vääräksi, saadaan lisätukea **vaihtoehtohypoteesille**, väitteelle jota halutaan tutkia.

Jos esimerkiksi haluamme tutkia kahden sukupuoliryhmän välisiä eroja tulipalon kokemuksessa, asetamme nollahypoteesiksi seuraavan väitteen:

H_0 : Sukupuolten välillä ei ole eroja tulipalon kokemuksessa.

Mittaamme sitten sukupuolten tasot tulipalokokemuksissa, ja vertaamme niitä toisiinsa. Suoritamme testin, jonka osoittaa meille, kuinka todennäköistä olisi saada mitaamamme ero (tai suurempi) jos yllä oleva nollahypoteesi olisi tosi. Toisin sanoen: miten suurella todennäköisyydellä sukupuolten tulipalokokemukset eroavat, jos ne todellisuudessa eivät pitäisi erota ollenkaan?

Tällä menetelmällä voidaan kontrolloida **mittausvirheen** tasoa, eli kuinka hyvin saatu tuloksemme eroaa vain sattuman vaihtelun vuoksi.

Yllä avattu todennäköisyys lasketaan **p -arvona**, joka vaihtelee välillä 0-1, eli täydellisen mahdottomasta täydellisen taattuun. Mitä pienempi p -arvo, sitä pienemmällä todennäköisyydellä olisimme saaneet mitatun tuloksemme tai suuremman, jos nollahypoteesi pitää paikkaansa. Tätä kutsutaan myös tuloksen **merkitsevyydeksi**.

On huomautettava, että p -arvon käyttö voi olla loogisesti hankalaa monessa tilanteessa. Laskettua todennäköisyyttä ei voi tulkita edustavan mittauksen *varmuutta* tai *todennäköisyyttä*. Perinteinen tilastotiede ei laske hypoteesien todennäköisyyttä, vaan tulosten todennäköisyyttä eri hypoteesien alaisuudessa.

P -arvo ei myöskään edusta mittauksen **merkittävyyttä**. Vaikka kaksi ryhmää eroavat toisistaan, eron ei tarvitse olla käytännöllisesti merkittävä. Todennäköisyysarvot ovatkin yleensä merkitsevyyksien alla suurissa otoskoissa, koska p -arvon taso riippuu osittain verrattujen ryhmien kokoista. Käytännön merkittävyyttä ei pidä sekoittaa tilastolliseen merkitsevyyteen.

Tässä tutkimuksessa raportoimme p -arvoja. Raportoimme myös aina merkitsevyydestin suureen, **vapausasteet** sekä testille sopivan **efektikoon**. Käytämme kolmea **merkitsevyysrajaa**: $p < 0.10$ (rajallisesti merkitsevä), $p < 0.05$ (merkitsevä), $p < 0.01$ (erittäin merkitsevä). Rajat vastaavat 10 %, 5 % ja 1 % todennäköisyyksiä saada kyseiset tai suuremmat tulokset nollahypoteesin alla. Rajat kuitenkin vaihtelevat kysymyspatteristoittain monitesauskorjauksen myötä (ks. luku 1.3).

Raportin laajuuden takia emme tuota luottamusvälejä. Emme myöskään laske virhemarginaaleja, koska niiden käyttö voi helposti johtaa harhaan tulosten tulkinnassa.¹

2.2 Aineistokuvaus

Tutkimuksen otoskoko on 3055 henkilöä. Tutkimuksessa kysyttiin seuraavia taustamuuttujia: sukupuoli, ikä, kunta, asumismuoto, ammattiryhmä, työllistymistilanne, eläketyyppi, koulutustaso, vuositulot, lapsikotalous, kotitalouden koko.

Kyselyä valmistellssamme huomasimme, ettei eläkeläisyyteen viittaavia kysymyksiä ole tulkittu yhtenevästi vastauksissa. Teimme siksi joitain muutoksia eläkeläisyyteen liittyviin mittareihin:

- Ammattiryhmien kohdalla kysymys muutettiin monivalintakysymykseksi.
- Jos vastaaja ilmoitti ammattiryhmäkseen kotivanhemmuuden, eläkeläisyyden, koululaisuuden tai työttömyyden, häneltä ei kysytty työllistymistilanteestaan.
- Jos vastaaja ilmoitti ammattiryhmäkseen eläkeläisyyden, hänet ohjattiin vastaamaan eläketyypistään.

Taustamuuttujien hajonnat löytyvät liitteistä (Taulukko 1).

Teimme seuraavat koodausmuutokset taustamuuttujiin:

- **Sukupuoli** binärisoitiin kahteen ryhmään (mies ja nainen), jättäen pienen otoskoon takia ulkopuolelle muunsukupuoliset sekä vastaamatta jättäneet.
- **Ikä** kysyttiin viidessä kategoriassa: Alle 31-vuotiaat, 31–40-vuotiaat, 41–50-vuotiaat, 51–64-vuotiaat sekä 65 vuotta täyttäneet.
- **Asumismuodosta** jätettiin analyysin ulkopuolelle muut muodot sekä vastaamatta jättäneet pienen otoskoon takia. Analyysiin otettiin siten mukaan kerrostalo, rivi-/paritalo (edellä myös pientalo), ja omakotitalo.

1 Thornton, Robert J. & Thornton, Jennifer A. 2004. "Erring on the Margin of Error". *Southern Economic Journal* 71(1), 130–135.

Kyselyn kaikki kysymykset ja vastausvaihtoehdot alkuperäisessä muotoilussaan löytyvät liitteenä tästä raportista. Joidenkin kysymysten kohdalla on hyödynnetty hyppyjä, jolloin vastaaja ohjataan vastaamaan kysymykseen hänen aikaisempien vastausten perusteella. Esimerkiksi vain eläkeläiset vastaavat kysymykseen eläkkeen laajuudesta.

2.3 Menetelmät

Jokaisen kysymyksen kohdalla haimme absoluuttiset (määrä) ja relatiiviset (prosenttiosuus) jakaumat. Ajalliset vertailut tehtiin Studentin t -testillä, jonka testiryhmät ovat määriteltyinä jokaisen kysymyspatteriston kohdalla. T -testin p -arvo on Bonferroni-korjattu kysymyspatteriston koon mukaan. Bonferroni-rajat ilmoitetaan jokaisen kysymyksen kohdalla, ja taulukkoihin tai kuviin merkatut tähdet edustavat korjattuja rajoja.

Bonferroni-korjaus suoritettiin jakamalla tahdottu p -arvotaso (esimerkiksi 0.05) testien määrällä, useimmiten hypoteesittain. Olemme tässä tutkimuksessa korjanneet kysymyspatteriston mukaan kun teemme T -testejä ja khiin neliötestejä, ja kysymyksen sisäisesti kun teemme ryhmien välistä vertailua ikä- ja asumismuotoryhmittäin.

Tutkimuksen kaikki muuttujat kontrolloitiin kolmella taustamuuttujalla kerrallaan (sukupuoli, ikä, kunta). Vertailut tehtiin khiin neliötestillä, käyttäen Cramérin V -suureta efektiivisyyden mittana. V -suureen viitekööt ovat seuraavat: $V < 0.1$ (mitätön), $0.1 < V < 0.3$ (pieni), $0.3 < V < 0.5$ (keskikokoinen), $V > 0.5$ (suuri). Useimmissa vertailuissa voi kuitenkin tarkastaa prosenttiosuuksien eroja, jolloin V -suureen tulkinta on toissijaista. Moniryhmämuuttujilla (ikä, asumismuoto) ryhmien välisiä eroja verrattiin z -mitatuilla kolumnieroilla, jolloin merkityt kolumnit eroavat toisistaan Bonferroni-korjatulla $p < 0.05$ -tasolla. Toisin sanoen, nämä testit osoittavat, mitkä kontrollimuuttujaryhmät eroavat toisistaan.

Pienet numerot ilmoitetaan desimaalimuodossa kun desimaaleja on kolme tai vähemmän, ja tieteellisessä muodossa (esim. $1 \cdot 10^{-8}$) kun desimaaleja on yli kolmen. Testisuureet ilmoitetaan joko yhden desimaalin tarkkuudella, jos testisuureen enimmäiskoko nousee reilusti yli yhden (esim. T -testi), tai kahden desimaalin tarkkuudella, jos suuren koko pysyy alle yhden kaikissa tapauksissa (esim. V -suure). Prosenttiluvut ilmoitetaan tasalukuina.

Testit ovat suoritettu IBM SPSS Statistics 29.0-tilasto- sekä Microsoft Excel-laskentataulukko-ohjelmistossa.

3 Tulokset

Seuraavassa luvussa käymme läpi kyselyn kaikkien vastausten tulokset, kyselyn mukaisessa järjestyksessä. Jokainen alaluku vastaa yhtä kysymyspatteristoa kyselystä, ja alkaa kysymyksen asettelusta ja vastausvaihtoehdoista sekä merkitsevyysrajoista. Kysymysten kohdalla ilmoitetaan prosenttiosuusjakaumat, mahdolliset sisällölliset muutokset aikaisempiin tutkimuksiin, trendihavainnot ja vuositason muutokset, sekä taustamuuttujakontrollit. Kunkin luvun loppuun on lukijaa helpottamaan lisätty yhteenvetolaatikko, kun kysymyksen sisällöllinen käsittely on laajaa.

3.1 Yksilön kokemat riskitodennäköisyydet

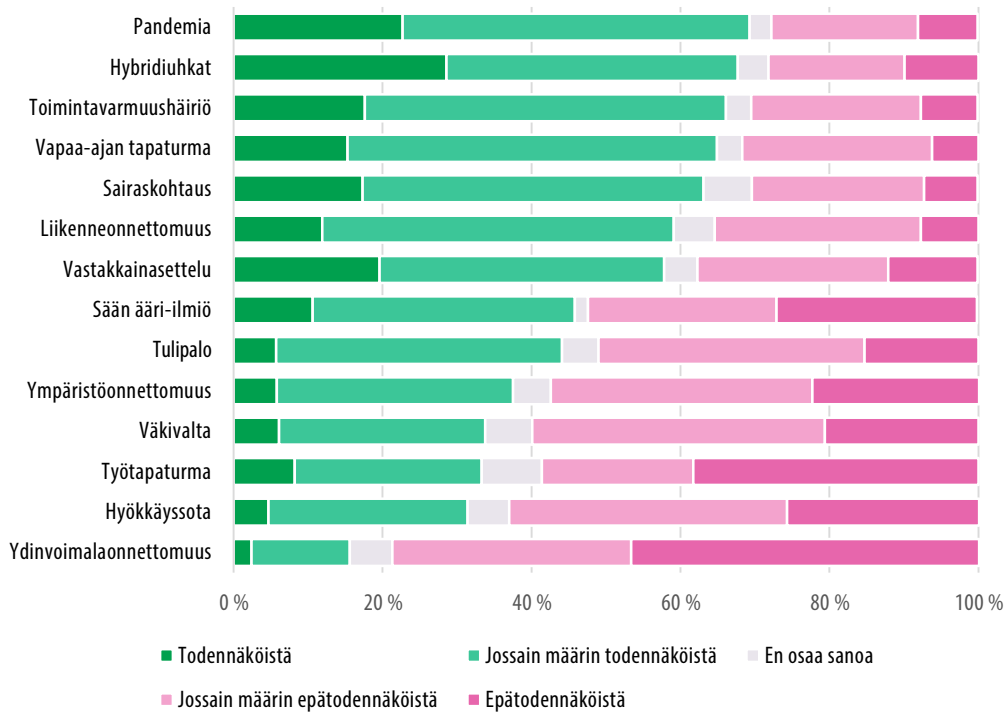
Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan kuinka todennäköisinä he näkevät erilaisten riskien ja uhkakuvien kokemisen henkilökohtaisessa elämässään. Riskejä on yhteensä neljätoista, ja niitä mitattiin neljän pisteen Likert-asteikolla: *todennäköistä, jossain määrin todennäköistä, jossain määrin epätodennäköistä* ja *epätodennäköistä*, sekä *en osaa sanoa*. Bonferroni-korjatut merkitsevyystasot ovat: erittäin merkitsevä (0.0007), merkitsevä (0.004) ja rajallisesti merkitsevä (0.007).

Ydinvoimalaonnettomuus ja hyökkäyssota koetaan vähiten todennäköisinä kaikista riskeistä (Kuvio 1). Toisessa päädyssä pandemia ja hybridiuhkat koetaan eniten todennäköisinä. Järjestyksessä on tapahtunut muutoksia vuosien varrella, mikä peilannee yhteiskunnallisten kriisien vaihtelevuutta ja historiallisia muutoksia.

Epävarmojen aste vaihtelee kahdesta kahdeksaan prosenttiyksikköön. Ei voida siis todeta, että kysymysten ymmärryksessä olisi selkeitä eroja.

Seuraavissa vertailuissa verrataan todennäköisen ja jossain määrin todennäköisen yhteistä osuutta muihin vaihtoehtoihin.

Kuvio 1. Riskien koettu todennäköisyys henkilökohtaisessa elämässä (%)

Vuoteen 2020 verrattuna pandemia on menettänyt todennäköisyyttään kansalaisten ajatuksissa 13 prosenttiyksikköä.² Muutos ehdottaisi covid19-pandemian päättymistä kansalaisten mielessä. Myös ydinvoimalaonnettomuuden todennäköisyyskokemus on laskenut, mutta vain kolme prosenttiyksikköä.³

Hyökkäyssodan koettu todennäköisyys on noussut 15 prosenttiyksikköä.⁴ Muutoksen uskotaan johtuvan Ukrainan sodasta sekä yhteiskunnallisesta keskustelusta Venäjän ja Suomen maailmanpoliittisesta asemasta.

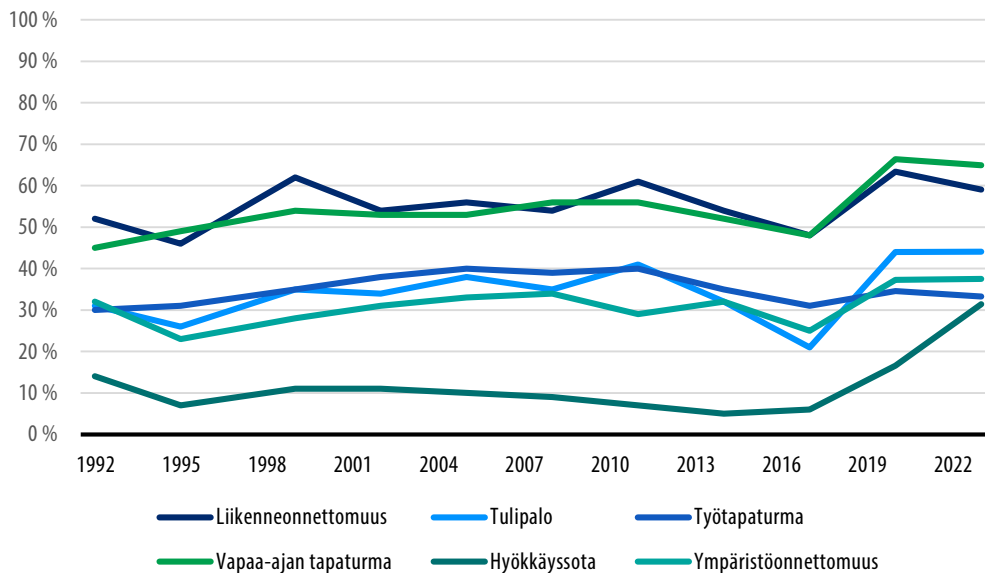
Kuutta riskimuuttujaa voidaan verrata koko mittauksen ajalta (Kuvio 2). Vuoden 2020 mittauksessa moni riskikokemus lähti nousuun. Näemme tapahtumalle kaksi todennäköistä selitystä: mittausmenetelmän muutokset tai riskien yhteisvaikutukset. On mahdollista, että muutokset liittyvät kyselyn siirtymiseen verkkoon ja paneelin rakenteeseen. Mittausvirhe ei yleensä kuitenkaan kata näin suuria muutoksia, jopa yli 20 prosenttiyksikköä.

2 $T_{5956} = 8,1, p = 5 * 10^{-16}$, erittäin merkitsevä.

3 $T_{5808} = 3,3, p = 0,0009$, merkitsevä.

4 $T_{5797} = 8,2, p = 3 * 10^{-16}$, erittäin merkitsevä.

Kuvio 2. Riskien koettu todennäköisyys henkilökohtaisessa elämässä, 1992–2023 (% todennäköistä ja jossain määrin todennäköistä)

Toinen selitys liittyy riskikokemusten mahdolliseen yhteisrakenteeseen. Voi olla, että yksilön kokemat riskitodennäköisyydet ovat osittain riippuvaisia toisistaan. Koska vuoden 2020 mittaus tehtiin covid19-pandemian aikana, onkin odotettavissa, että pandemian koettu todennäköisyys olisi erittäin kohonnut. Tällöin myös muiden riskien koetut tasot voisivat tämän näkökulman mukaan kohota. Selitys on kuitenkin spekulatiivinen, ja yhteisrakenteet tulisi osoittaa tutkimuksellisesti.

Hyökkäyssodan koettu todennäköisyys on kasvanut jyrkästi vuosina 2020 ja 2023. Vuoden 2023 nousu johtunee Ukrainan sodan aiheuttamasta kokemustilasta, mutta vuoden 2020 nousua ei voida selittää nykyisellä turvallisuuskriisillä. Vuoden 2020 nousu saattaisi selittyä kuitenkin yhteisrakennenäkökulmalla.

Tulipalon, työtapaturman, vapaa-ajan tapaturman ja liikenneonnettomuuden koetut riskitodennäköisyydet olivat laskussa vuosina 2010–2016, mutta nousivat jyrkästi vuonna 2020. Muutoksia vuosina 2020–2023 ei kuitenkaan nähdä.

Kaikki muuttajat paitsi työtaturma ja väkivalta eroavat merkitsevästi sukupuolen mukaan.⁵ Miehet kokevat aina riskin naisia vähemmän todennäköiseksi. Erot vaihtelevat viiden ja 17:n prosenttiyksikön välillä.

Kaikki muuttajat paitsi sään ääri-ilmiö, ydinvoimalaonnettomuus, vapaa-ajan tapaturma ja hyökkäyssota eroavat merkitsevästi ikäryhmien välillä.⁶ Erot ovat kuitenkin useimmiten mitättömiä tai pieniä, paitsi työtaturma, jonka kohdalla ero on keskikokoinen ($V = 0.39$). Työtaturma ja väkivalta, sekä osittain myös liikenneonnettomuus, laskevat iän myötä. Sairaskohtaus, pandemia, toimintavarmuushäiriö ja hybridiuhkat, sekä osittain myös ympäristöonnettomuus, taas nousevat iän myötä. Vastakkainasettelujen kohdalla nähdään käyrä suhde, jossa koettu todennäköisyys nousee keski-ikää kohti mutta laskee eläkeiässä.

Asumismuotojen välillä nähdään merkitseviä eroja liikenneonnettomuudessa, tulipalossa ja työtaturmassa⁷, sekä mahdollisesti sään ääri-ilmiöissä.⁸ Kolmen ensimmäiseksi mainittujen kohdalla kerrostalossa asuvat kokevat riskin vähemmän todennäköisenä kuin muut, erot 6–8 prosenttiyksikköä. Sään ääri-ilmiöiden kohdalla kerrostalossa asuvat eroavat omakotitaloissa asuvista matalemmalla todennäköisyyskokemuksella, mutta eivät eroa pientaloissa asuvista.

YKSILÖN KOKEMAT RISKITODENNÄKÖISYYDET

Kansalaisten uhkakokemukset vaihtelevat laajasti, riippuen koetusta uhkasta. Pandemian koetun todennäköisyyden nousu vuonna 2020 on tasaantunut, mikä mahdollisesti edustaisi pandemia koettua loppua. Sodan koettu todennäköisyys on noussut, luultavasti Ukrainan sodan aiheuttamana. Vuonna 2020 nousseet riskitodennäköisyyskokemukset pysyvät pitkälti samalla tasolla tänä vuonna. Eroja riskeissä nähdään eniten sukupuolten ja ikäryhmien välillä, mutta myös hieman asumismuodoissa. Erot ovat kuitenkin enimmäkseen mitättömiä tai pieniä, pois lukien työtaturman todennäköisyyskokemuksen keskikokoinen ikäero. Tämä selittyy eläkeikäisten poistumisella työmarkkinoilta, jolloin työtaturman uhkakokemus tippuukin roimasti.

5 χ^2 :t 10,5 – 90,2, V:t 0,07 – 0,19, p :t < 0,001, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

6 χ^2 :t 19,4 – 418,2, V:t 0,08 – 0,39, p :t < 0,0003, erittäin merkitseviä.

7 χ^2 :t 12,3 – 19,6, V:t 0,07 – 0,08, p :t < 0,002, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

8 $\chi^2 = 10,6$, $V = 0,06$, $p = 0,005$, rajallisesti merkitsevä.

3.2 Turvallisuustekijöiden koettu tarpeellisuus

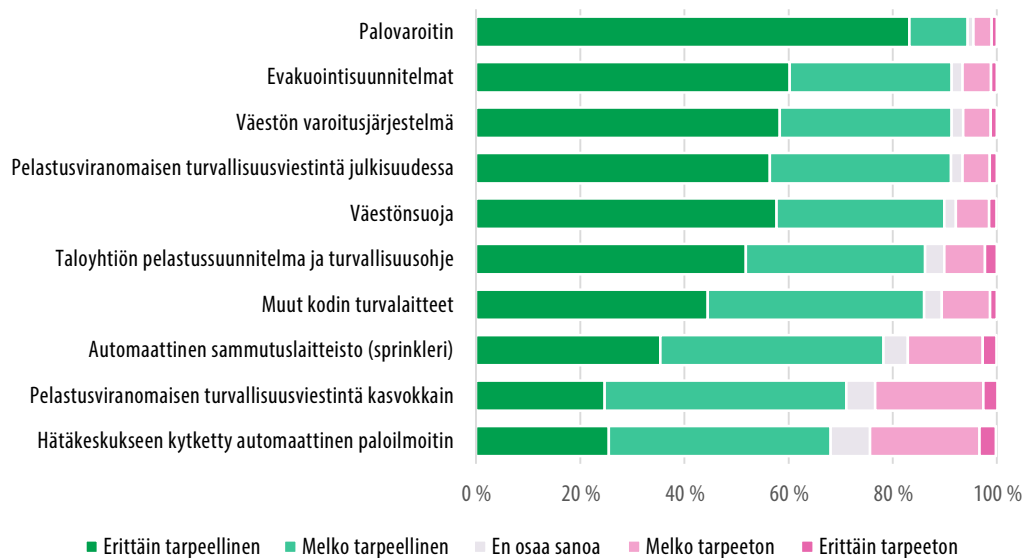
Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, kuinka tarpeellisena he kokevat tietyt turvallisuuslaitteet ja -käytännöt. Kyselyssä kysyttiin kymmenestä turvallisuustekijästä, ja vastaajat vastasivat neljän pisteen Likert-asteikolla: *erittäin tarpeellinen*, *melko tarpeellinen*, *melko tarpeeton* ja *erittäin tarpeeton*, sekä *en osaa sanoa*. Bonferroni-korjatut merkitsevyystasot ovat: erittäin merkitsevä (0.001), merkitsevä (0.005) ja rajallisesti merkitsevä (0.01).

Tarpeellisimpina pidettiin palovaroitinta, väestön varoitusjärjestelmää ja evakuointisuunnitelmia (Kuvio 3). Vähiten tärkeitä koetaan hätäkeskukseen kytketty automaattinen paloilmoin, pelastusviranomaisen turvallisuusviestintä kasvokkain sekä automaattinen sammutuslaitteisto.

Epävarmojen aste vaihtelee yhdestä kahdeksaan prosenttiin. Vähiten tarpeelliset asiat sisältävät myös eniten epävarmoja vastauksia. Yksi tulkinta tästä on, että kansalaiset kokevat tietyssä määrin tarpeettomaksi ne tekijät, jotka ovat vähemmän tuttuja henkilökohtaisessa elämässä.

Vertailuissa verrataan erittäin ja melko tarpeellisten ryhmää muihin.

Kuvio 3. Turvallisuustekijöiden koettu tarpeellisuus (%)

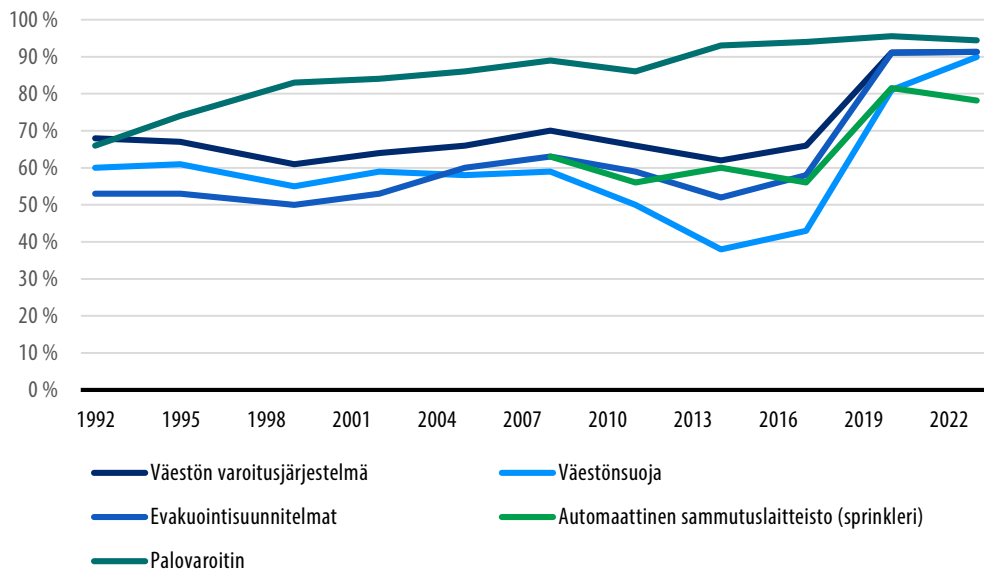

Vuoteen 2020 verrattuna väestönsuojan ja palovaroittimen koetut tarpeellisuudet ovat muuttuneet merkitsevästi. Väestönsuojan koettu tarpeellisuus on noussut yhdeksän prosenttiyksikköä.⁹ Palovaroittimen muutos on vain yhden prosenttiyksikön lasku¹⁰, mikä sen valmiiksi jo erittäin korkealla tasolla on tyyppillistä satunnaisvaihtelua.

Väestönsuojan koettu tarpeellisuus nousi melkein 40 prosenttiyksikköä vuonna 2020, ja jatkoi siten nousuaan hieman maltillisemmin vuoden 2023 tutkimuksessa. Väestönsuoja näyttäytynee konkreettisenä turvallisuustoimena maailmanpoliittisen turvallisuusympäristön kiristyessä, mikä voi olla osasyynä nousuun.

Muuttujista pitkittäisvertausta voidaan tehdä väestön varoitusjärjestelmän, väestönsuojan, evakuointisuunnitelmien ja palovaroittimen osalta, sekä osittain automaattisen sammutusjärjestelmän osalta (Kuvio 4).

Kuvio 4. Turvallisuustekijöiden koettu tarpeellisuus, 1992–2023 (% erittäin ja melko tarpeellinen)

9 $T_{5953} = -12,0, p = 1 * 10^{-32}$, erittäin merkitsevä.

10 $T_{6045} = 4,0, p = 6 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

Palovaroittimen koettu tarpeellisuus on hitaasti noussut nykyiselle tasolle, yli 90 prosenttiyksikköön. Muiden turvallisuusasioiden koetut tarpeellisuudet pysyivät jokseenkin tasaisina vuosina 1992–2008. Euroalueen velkakriisin käynnistymisen vuosina nähtiin varsinkin väestönsuojan koetun tarpeellisuuden tippuminen, mutta vuoden 2017 ja 2020 mittauksen välillä kaikki verratut turvallisuusasiat lähtivät taas nousuun, palovaroittimen pois lukien. Näistä ainoastaan automaattinen sammutusjärjestelmä on mittauksessa hieman tippunut vuoden 2020 tasolta, mutta ero ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Kaikki muuttajat eroavat merkitsevästi sukupuolten välillä.¹¹ Miehet kokevat jokaisen turvallisuusasian vähemmän tarpeellisena kuin naiset. Erot vaihtelevat 6–11 prosenttiyksikön välillä.

Ikäryhmien välillä nähdään merkitseviä eroja kaikkien turvallisuusasioiden, paitsi hätäkeskukseen kytketyn automaattisen paloilmottimen, automaattisen sammutuslaitteiston sekä muiden kodin turvalaitteiden, kohdalla.¹² Väestönsuojan erot ovat rajallisesti merkitseviä, eli voivat johtua muusta kuin todellisesta erosta.¹³ Muiden merkitsevien erojen koot ovat mitättömiä tai pieniä. Väestön varoitusjärjestelmän, pelastusviranomaisen kasvokkaisen turvallisuusviestinnän sekä palovaroittimen koetut tärkeydet nousevat iän myötä, suurimmillaan 12 prosenttiyksikön verran. Evakuointisuunnitelman ja taloyhtiön pelastussuunnitelman koetut tarpeellisuudet jakaantuvat kahtia keski-ikäen kohdalla, jossa nuoremmat kokevat vähemmän tarpeellisiksi ja vanhemmat enemmän tarpeellisiksi. Erot ovat näillä kahdella muuttujalla 6 ja 9 prosenttiyksikköä.

Kolme muuttujaa eroaa asumismuotojen välillä: sprinklerijärjestelmä, taloyhtiön pelastussuunnitelma ja palovaroitin.¹⁴ Näiden lisäksi väestön varoitusjärjestelmä saattaa osoittaa pientä eroa.¹⁵ Erot ovat kuitenkin mitättömiä tai pieniä. Erot näyttävät pienempinä tarpeellisuusasteina pien- ja omakotitaloissa kuin kerrostaloissa, ja vaihteluvälit ovat 3–10 prosenttiyksikköä.

11 χ^2 :t 18,1 – 100,5, V:t 0,08 – 0,19, p :t $< 2 * 10^{-5}$, erittäin merkitseviä.

12 χ^2 :t 16,4 – 136,5, V:t 0,07 – 0,21, p :t $< 0,003$, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

13 $\chi^2 = 14,5$, $V = 0,07$, $p = 0,0006$, rajallisesti merkitsevä.

14 χ^2 :t 13,5 – 35,1, V:t 0,07 – 0,11, p :t $< 0,001$, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

15 $\chi^2 = 10,4$, $V = 0,06$, $p = 0,006$, rajallisesti merkitsevä.

TURVALLISUUSTEKIJÖIDEN KOETTU TARPEELLISUUS

Kansalaiset kokevat eri turvallisuuslaitteet ja -asiat eri tavoin tarpeellisina. Palovaroitin koetaan selkeästi eniten tarpeellisena, kun taas vähemmän yleiset teknologiat kuten hätäkeskukseen kytketty paloilmoin tai sprinklerijärjestelmä koetaan vähemmän tärkeinä. Kaikissa tapauksissa kuitenkin reilu enemmistö kokee turvallisuusasian erittäin tai melko tarpeellisena. Voidaan myös todeta, että kansalaiset näyttäisivät kokevan tarpeellisena niitä asioista, joista he tietävät, ja vähemmän tunnetut turvallisuusasiat näyttävät vähemmän tarpeellisina. Muutoksia on tapahtunut hieman, selkeimmin väestösuojan koetussa tarpeellisuudessa. Tämä peilannee turvallisuuspoliittisen ympäristön muutoksia viime vuosina. Miehet kokevat kaikki turvallisuusasiat vähemmän tarpeellisena kuin naiset, ja iällä on myös merkitystä koetussa tarpeellisuudessa, joskin vaihtelevin suunnin.

3.3 Omatoiminen varautuminen

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he varautuneet omassa elämässään eri toimintatavoilla ja laitteilla. Vastausvaihtoehtoina olivat *kyllä* ja *ei*, sekä *en osaa sanoa*. Bonferroni-korjatut merkitsevyystasot ovat: erittäin merkitsevä (0.0004), merkitsevä (0.002) ja rajallisesti merkitsevä (0.004).

Kuvio 5. Omatoiminen varautuminen (%)

Tyypillisimpinä varautumistoimina ilmoitetaan palovaroitin, sähkön pääkytkimen sijainnin selvittäminen sekä ensiapupakkaus tai -välineet (Kuvio 5). Epätyypillisimpinä ovat asuinrakennuksen poistumisharjoitukseen osallistuminen, joditabletit sekä pimeällä toimimisen poistumisvalaistus. Erot ovat suuria: jopa 96 prosenttia ilmoittaa omistavansa palovaroittimen, kun taas vain kaksitoista prosenttia sanoo osallistuneensa asuinrakennuksensa poistumisharjoitukseen.

Palovaroittimesta voidaan todeta, ettei ilmoitettu omistajuusosuus yleensä peilaa todellista: Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön (SPEK ry) julkaiseman selvityksen mukaan¹⁶ vuokra-asunnoissa jopa vajaalla kolmanneksella oli palohälytinpuutteita, vaikka

16 Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. 2021. "Paloturvallinen taloyhtiö". <https://www.spek.fi/turvallisuus/paloturvallinen-taloyhtio/>. Haettu 5. huhtikuuta 2023.

Suomalaisten pelastusasenteet 2020-tutkimuksessa¹⁷ miltein kaikki vastaajat ilmoittivat omistavansa palohälyttimen. Tulkitsemme eron siten, että kansalaiset ovat tunnistaneet palovaroittimen tärkeyden yhteiskunnallisen keskustelun kautta, mutta eivät välttämättä vieneet tätä käytännöksi. On kuitenkin huomattava, että enemmistöllä on SPEK:in selvityksen mukaan palovaroitin. Lisätutkimusta tarvittaisiinkin niistä, joilla ei ole toimivaa palovaroitinta, ja etenkin näiden ryhmien sosioekonomisista taustatekijöistä sekä mahdollisista osasyistä palovaroittimen puutteeseen.

Epävarmojen erot ovat jokseenkin vaihtelevia. Jos ei oteta huomioon muu-kategorian erittäin suurta epävarmojen osuutta – noin puolet vastaajista ei osaa vastata – epävarmojen osuudet vaihtelevat yhdestä prosentista seitsemään prosenttiin. Tuntemattomia varautumiskeinoja ovat ICE-numero (10 prosenttia), kotivara (7 prosenttia) ja tutustuminen kiinteistön tai taloyhtiön pelastussuunnitelmaan (6 prosenttia).

Noin seitsemän prosenttia vastaajista antoi avoimen vastauksen varautumiskeinoihin. Nämä keinot ryhmittyvät viiteen laajaan kategoriaan: yleinen varautuminen, hälytysjärjestelmät, tietoisuus elinympäristöstään, työkalut sekä toimintamallit. Neljä ensimmäistä toistuvat vuoden 2020 tutkimuksesta. Uutena kategoriana esiintyy erilaiset toimintamallit, esimerkiksi lemmikkien huomioiminen pelastussuunnitelmassa, tarpeellisten esineiden listaus tulipalon sattuessa tai poistumisteiden suunnittelu.

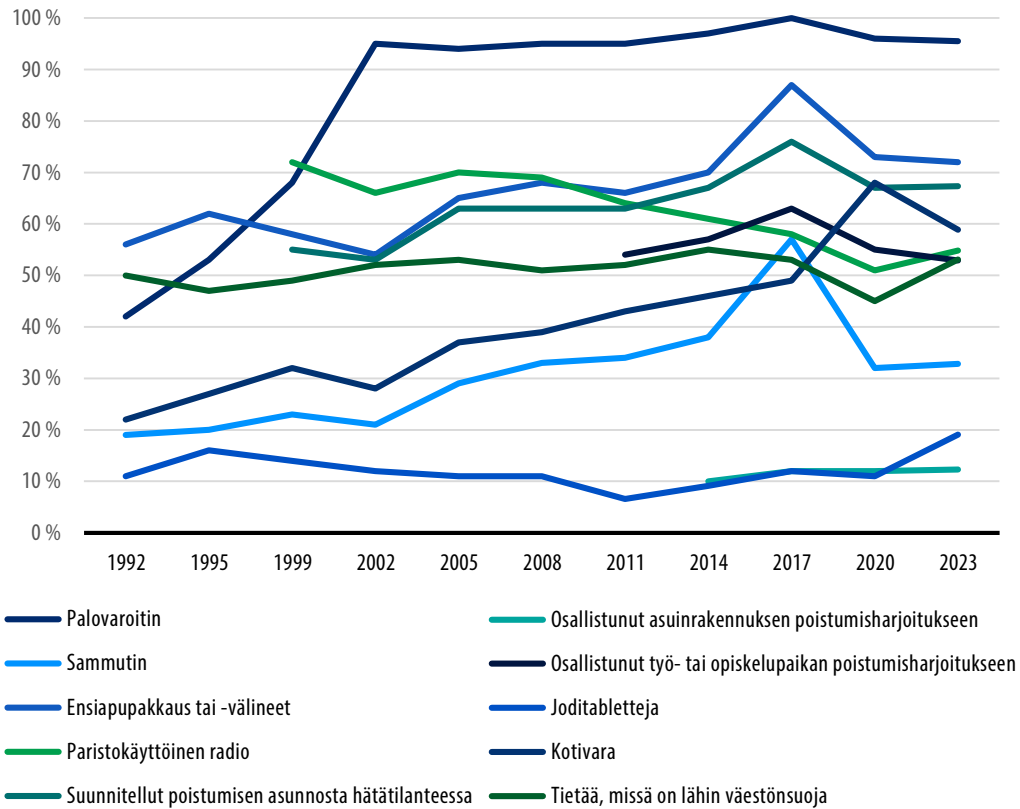
Kolme muuttujaa on muuttunut merkitsevästi vuodesta 2020: palovaroitin, joditabletit sekä muu-kategoria.¹⁸ Joditablettien raportoitu omistusaste on noussut 8 prosenttiyksikköä, ja palovaroittimen aste taas laskenut 1 prosenttiyksikön. Myös muu-kategoriaan vastanneiden osuus on laskenut 1 prosenttiyksikön. Kaksi viimeiseksi mainittua ovatkin niin pieniä muutoksia, että ne voidaan laskea tavanomaiseksi vaihteluksi.

Pitkittäisvertailua voidaan tehdä seuraavilla muuttujilla: palovaroitin, sammutin, ensiapupakkaus, paristokäyttöinen radio, poistumistiesuunnittelu, poistumisharjoitukset asuinpaikalla sekä työpaikalla, joditabletit, kotivara, ja tieto lähimmästä väestönsuojasta. Vertailuajanjaksot vaihtelevat varautumistoimen mukaan, kaikkia toimia ei ole kysytty vuodesta 1992 lähtien.

17 Saal, Oliver; Harinen, Aino & Puustinen, Alisa. 2021. *Suomalaisten pelastusasenteet 2020*. Kuopio: Pelastusopisto.

18 Absoluuttiset T:t 3,3 – 8,2, p:t < 0,001, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

Kuvio 6. Omatoiminen varautuminen, 1992–2023 (% kyllä)

Palovaroitin omistusaste nousi nopeasti vuosina 1992–2002, jonka jälkeen se tasoittui noin 95 prosentin ympärille (Kuvio 6). Vuonna 2017 nähtiin piikkejä ensiapupakkausten ja käsisammuttimien omistusasteessa, jotka kuitenkin laskivat takaisin alas seuraavina vuosina. Paristokäyttöisen radion omistusaste on jatkanut laskuaan pitkässä trendissä, vaikka yksittäisinä vuosina nähdään pieniä nousuja. Asunnosta poistumisen suunnittelussa taas nähdään mahdollisesti pientä nousutrendiä, erot vuosien välillä ovat suurimmillaan jopa 13 prosenttiyksikköä.

Noin puolet muuttujista eroaa sukupuolten välillä, mutta erot ovat useimmiten mitättömiä.¹⁹ Naisilla on miehiä useammin kotivara (6 prosenttiyksikköä) sekä ICE-numero (14 prosenttiyksikköä); miehillä on taas suuremmat osuudet kaikissa muissa merkittävissä eroissa: sammutin, asuinrakennuksen poistumisharjoitukseen osallistuminen,

19 χ^2 :t 9,7 – 60,5, V:t 0,06 – 0,14, p:t < 0,002, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

alkusammutuskoulutus, turvalaitteet, häkävaroitin, sammutusharjoittelu, kiinteistön tai taloyhtiön pelastussuunnitelmaan osallistuminen, poistumisvalaistus, koneellisen ilmanvaihdon kytkimen sijainnin selvittäminen, sekä muu-kategoria. Erot ovat kooltaan 6–14 prosenttiyksikköä, pois lukien muu-kategorian kolmen prosenttiyksikön ero.

Ikäryhmien välillä on eroja melkein kaikilla muuttujilla. Yhteensä 18 varautumistoimea 24:stä eroaa merkitsevästi²⁰, jonka lisäksi sammutusharjoittelu eroaa mahdollisesti.²¹ Erot ovat useimmiten pieniä, paitsi kolme mitätöntä eroa. Paristokäyttöisten radioiden kohdalla erot ovat keskikokoisia. Neljä varautumistoimea nousee selkeästi iän myötä: palovaroitin, paristokäyttöinen radio, kotivara ja sähkön pääkytkimen sijainnin selvittäminen. Vastavasti työpaikan poistumisharjoitukseen osallistuminen laskee selkeästi iän myötä. Osittain lasku selittyyne eläkkeelle jäämisellä, mutta osuus laskee jo ennen yleistä eläkeikää. Ensiapukoulutukseen osallistuminen nousee keski-ikään mennessä ja laskee sen jälkeen, ja poistumisvalaistuksen omistusaste vastaavasti laskee keski-ikässä ja nousee myöhemässä iässä.

Asumismuotojen välillä nähdään myös eroja melkein kaikilla muuttujilla. Vain palovaroittimen omistusaste, 112 Suomi-sovelluksen asennus ja ICE-numeron käyttö ovat alle merkitsevyysrajojen, eli eivät luotettavasti eroa toisistaan ryhmätasolla. Kaikki muut erot ovat merkitseviä tai rajallisesti merkiseviä, ja kooltaan kaikkea mitättömistä keskikokoisiin.²² Erot ovat joko kaikkien ryhmien välillä, tai kerrostalolaisten ja muiden välillä. Toisin sanoen, jos pientalo-omistajien varautuminen eroaa, se eroaa useammin kerrostalolaisista kuin omakotitalolaisista. Suurimmat erot löytyvät sammuttimista, häkävaroittimista ja koneellisen ilmanvaihdon kytkimen selvittämisestä. Näissä kaikissa pääsääntöisesti vuokramuotoisissa asumismuodoissa on pienemmät prosenttiasteet kuin muissa, vaihdellen 32–49 prosenttiyksikköä muuttujasta riippuen. Ainoastaan väestösuojatietoisuus on matalampi omakotitalolaisilla kuin kerrostalolaisilla, 32 prosenttiyksikön erolla.

20 χ^2 :t 18,9 – 346,6, V:t 0,08 – 0,34, p :t < 0,001, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

21 $\chi^2 = 15,3$, $V = 0,14$, $p = 0,004$, rajallisesti merkitsevä.

22 χ^2 :t 11,1 – 660,9, V:t 0,06 – 0,47, p :t < 0,004. Yksi rajallisesti merkitsevä ero, muut erittäin merkitseviä.

OMATOIMINEN VARAUTUMINEN

Kansalaisten omatoimisessa varautumisessa nähdään suuria eroja, sekä varautumistoimissa että sosiaalisten ryhmien varautumisasteissa. Palovaroitinaste on pysynyt erittäin korkealla, mutta toisaalta häkävaroitin-, käsisammutin- sekä joditablettiasteet ovat pysyneet matalalla. Muiden tutkimusten yhteydessä on kuitenkin todettu, että ilmoitettu palovaroitinaste ei vastaa todellista omistusastetta. Vuosien varrella eri varautumiskeinot ovat olleet eri tavoin suosiossa, ja niin nytkin: joditablettien suosio on lähtenyt nousuun aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Sukupuolella on tutkimusten useisiin muihin tuloksiin verrattuna vähemmän merkitystä, mutta varautumiskeinojen eroissa korostuvat ikä- ja asumismuotoerot. Varsinkin kerrostalo- ja omakotitaloasujien välillä nähdään suuriakin eroja tietyissä varautumismuodoissa kuten käsisammuttimissa tai koneellisen ilmastoinnin kytkimen sijainnin selvittämisessä.

3.4 Auton turvallisuusvälineet

Vastaajilta kysyttiin, mitä turvallisuusvälineitä heillä on autossa, jos heillä on käytössään henkilöauto. Vaihtoehtoja oli kymmenen, sekä ”minulla ei ole autoa käytössäni.” Kysymyksen vastattiin joko *kyllä* tai *ei*. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,0009), merkitsevä (0,005) ja rajallisesti merkitsevä (0,009). Korjaus on laskettu 11 muuttujalle, mutta vertailussa raportoimme vain 10 muuttujaa. Jätämme pois vastausvaihtoehdon ”minulla ei ole autoa käytössäni”, koska sen raportointi ei kerro autonomistajien varautumisesta.

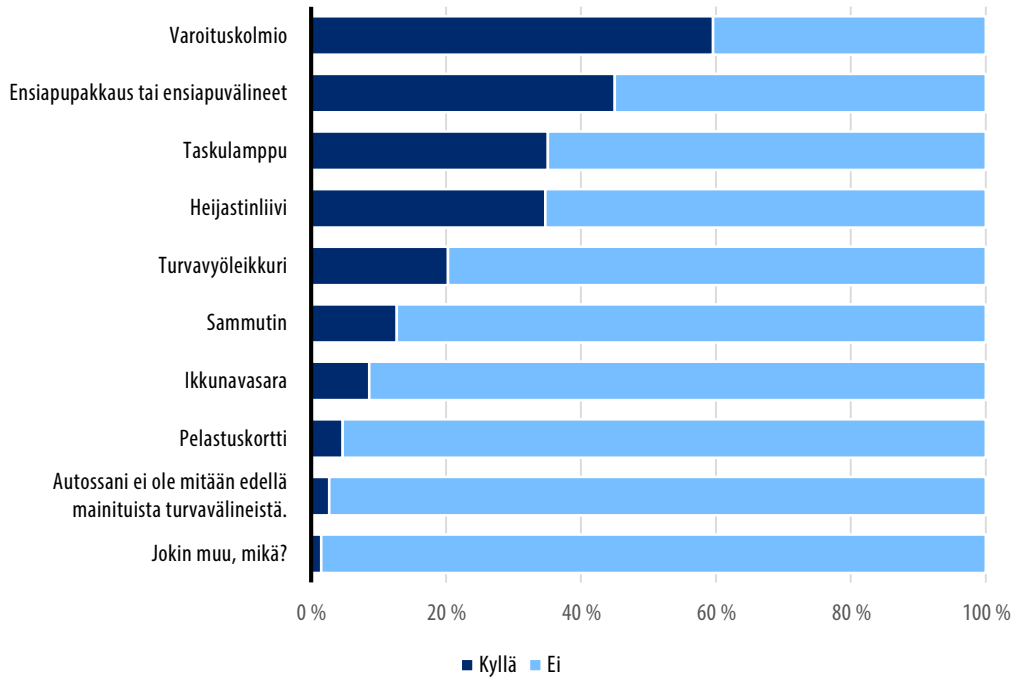
Enemmistöllä autonomistajista on varoituskolmio autossaan, mutta muut turvallisuusvälineet jäävät vähemmistöomistukseen (Kuvio 7). Kuitenkin vain kolme prosenttia sanoo, ettei heidän autoissaan ole mitään mainituista turvallisuusvälineistä.

Pelastuskortin omistajuus sekä osuus niistä, joilla ei ole ollenkaan mainittuja turvallisuusvälineitä autossaan ovat merkitsevästi nousseet yhden prosenttiyksikön verran sitten vuoden 2020 tutkimuksen.²³ Muu-kategorian ilmoittaneet on vastaavasti laskenut merkitsevästi yhden prosenttiyksikön.²⁴ Erot ovat niin pieniä, että ne mahtuvat luonnolliseen vaihteluun.

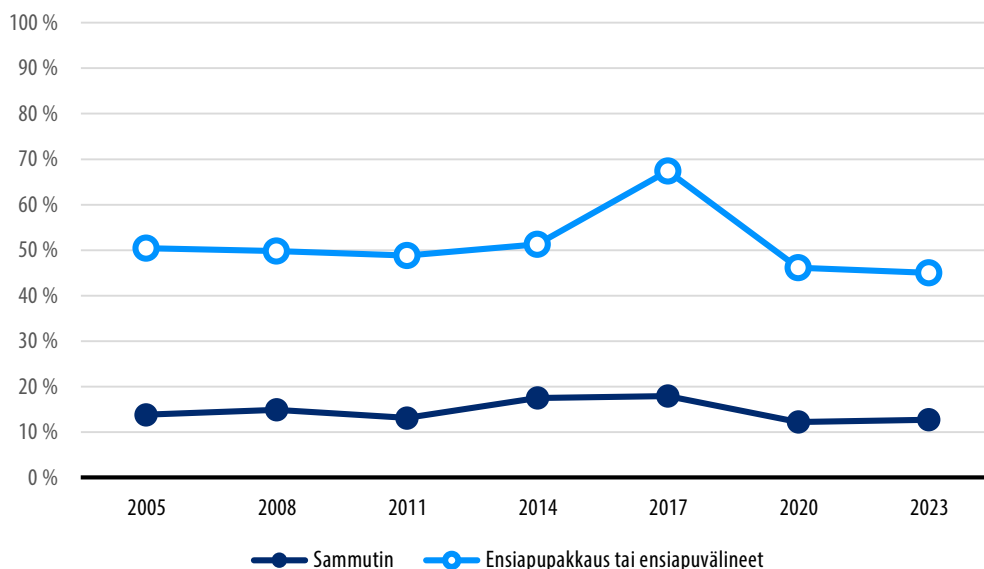
23 $T: t 3,1$ ja $6,0$, $p: t 0,002$ ja $2 * 10^{-9}$, merkitsevä ja erittäin merkitsevä.

24 $T_{6102} = -4,4$, $p = 1 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

Kuvio 7. Auton turvallisuusvälineet (%)

Pitkäjänteisesti voidaan vain katsoa sammuttimen ja ensiapupakkauksen suosiota autoissa, vuodesta 2005 lähtien (Kuvio 8). Ensiapupakkauksissa oli suosiopiikki vuonna 2017, mutta muutoin emme näe trendejä mihinkään suuntaan kummassakaan turvallisuusvälineessä.

Kuvio 8. Auton turvallisuusvälineet, 2005–2023 (% kyllä)

Puolitoista prosenttia vastaajista ilmoitti avoimessa vastauksessa muita turvallisuusvälineitä. Välineistä mainittakoon erinäiset puuntyöstötyökalut, huovat, heijastimet, jakovaimet, lapiot ja hinausköydet. Joillain vastaajilla oli myös 72 tunnin selviytymisvalmius autossaan sekä defibrilaattori.

Turvallisuusvälineissä nähdään eroa sukupuolten välillä, mutta erot ovat mitättömiä tai pieniä.²⁵ Kaikissa merkitsevissä eroissa miehet ilmoittavat useammin kyseisen turvallisuusvälineen löytyvän autoistaan, erot vaihtelevat 5 ja 14 prosenttiyksikön välillä.

Ikäryhmien kohdalla eroja löytyy kaikista turvallisuusvälineistä paitsi ikkunavasarasta. Sammuttimen kohdalla ero on rajallisesti merkitsevä. Erot ovat tässäkin mitättömiä tai pieniä.²⁶ Ensiapupakkauksen ja taskulampun kohdilla nähdään positiivista yhteyttä ikään, jossa omistusasteet nousevat iän myötä. Muissa turvallisuusvälineissä ei nähdä selkeää yhteyttä, vaikka eroja löytyykin. Todettakoon siis, että iällä on merkitystä, mutta emme selkeästi voi osoittaa lineaarisuutta ryhmien välillä.

25 χ^2 :t 8,6 – 43,8, V:t 0,05 – 0,12, p :t < 0,003, yksi merkitsevä ja muut erittäin merkitseviä.

26 χ^2 :t 14,0 – 131,3, V:t 0,07 – 0,21, p :t < 0,007, yksi rajallisesti merkitsevä ja muut erittäin merkitseviä.

Asumismuotojen välillä on myös eroja kaikilla muuttujilla, paitsi muu-kategoriolla ja turvallisuusvälineiden puutteessa.²⁷ Varoituskolmion ilmoitusaste-erot ovat kooltaan keski-kokoisia ($V = 0,32$). Varoituskolmion omistusaste eroaa kaikissa ryhmissä: kerrostalolaisilla on vähiten varoituskolmioita, pientalolaisilla sitä enemmän ja omakotitaloasujilla eniten varoituskolmioita autoissaan. Muissakin merkitsevissä eroissa nähdään ero kerrostalolais-ten ja muiden välillä, jolloin kerrostaloasujilla on aina harvemmin kyseinen turvalli-suusväline kuin muilla. Tämän trendin rikkoo vain pelastuskortti, jonka omistusaste on suurempi omakotitaloissa asuvilla kuin muilla, mutta tällöin kerrostaloasujat eivät eroa pientaloasujista.

AUTON TURVALLISUUSVÄLINEET

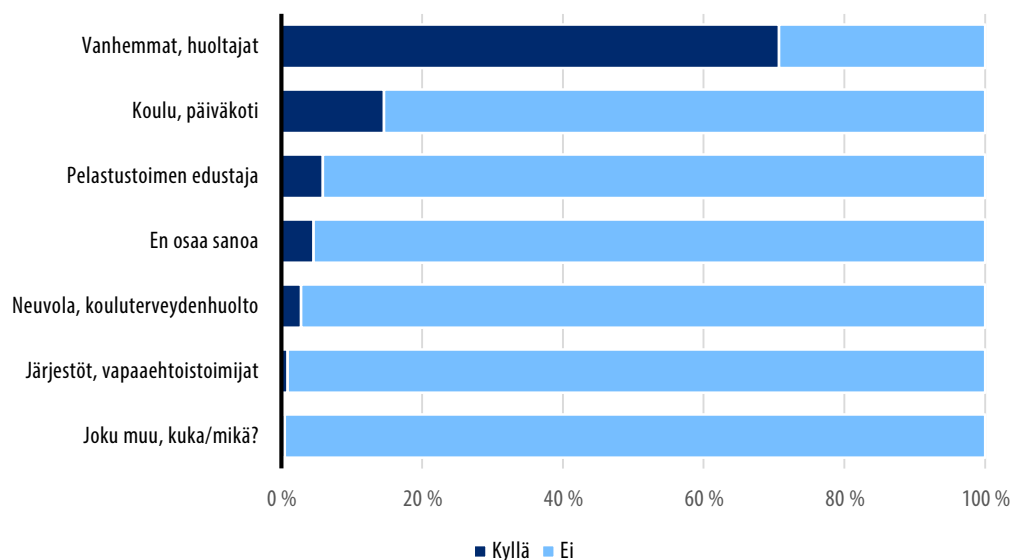
Kansalaisten autoista löytyy koteihin verrattuna vähemmän turvallisuusvä-
lineitä; varoituskolmio on ainoa autonomistajien enemmistön omituksessa
oleva väline. Muutoksia ei laajemmin ole tapahtunut viime tutkimukseen ver-
rattuna, eikä myöskään pidemmän ajan katsauksessa. Erot sukupuolten ja
ikäryhmien välillä ovat suhteellisen pienet, mutta eroja löytyy kuitenkin mel-
kein kaikista muuttujista. Asumismuotojen välillä nähdään suuremmat erot,
varsinkin varoituskolmioiden omistusasteessa. Kerrostaloissa asuvilla autono-
mistajilla on pääsääntöisesti vähemmän turvallisuusvälineitä autoissaan.

3.5 Vastuu lapsen turvallisuusopetuksesta

Vastaajilta kysyttiin, kuka tai mikä taho on heidän mielestään ensisijaisesti vastuussa lap-
sen turvallisuus- ja tapaturmaopetuksesta. Kysymykseen lisättiin kaksi vastausvaihto-
ehtoa vuonna 2020: pelastustoimen edustajat sekä järjestöt ja vapaaehtoistoimijat.
Vastaajat valitsivat yhden toimijan listalta, ja raportissa käsittelemme siksi valinta-asteita.
Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,001), merkitsevä (0,007),
ja rajallisesti merkitsevä (0,01).

27 χ^2 :t 22,2 – 311,1, V :t 0,09 – 0,32, p :t $< 1 * 10^{-5}$, erittäin merkitseviä.

Kuvio 9. Vastuu lapsen turvallisuusopetuksesta (%)

Ensisijaisena vastuunkantajana nähdään useimmiten lapsen vanhemmat tai huoltajat (Kuvio 9). Muut vaihtoehdot ovatkin selkeästi vähemmän suosittuja – seuraavaksi suosituin on koulu tai päiväkoti, mutta vain 15 prosenttia näkee heidät ensisijaisena vastuunkantajana.

Puoli prosenttia vastaajista ilmoitti ensisijaisen vastuunkantajan avoimena vastauksena. Näissä tahoissa mainitaan valtio, milloinkin lapsesta huolta pitävä taho, sekä lapsi itse. Vastauksissa mainitaan myös monitahoisuus, esimerkiksi koti ja koulu yhteistyössä.

Muutoksia ei juurikaan ole tapahtunut vuodesta 2020. Neuvolan, pelastustoimen edustajan ja järjestöjen kohdilla nähdään pientä nousua, mutta muutokset ovat prosenttiyksikön tai alle.²⁸ Epävarmojen osuus on noussut kaksi prosenttiyksikköä.²⁹ Avointen vastausten osuus on laskenut hieman, alle yhden prosenttiyksikön.³⁰

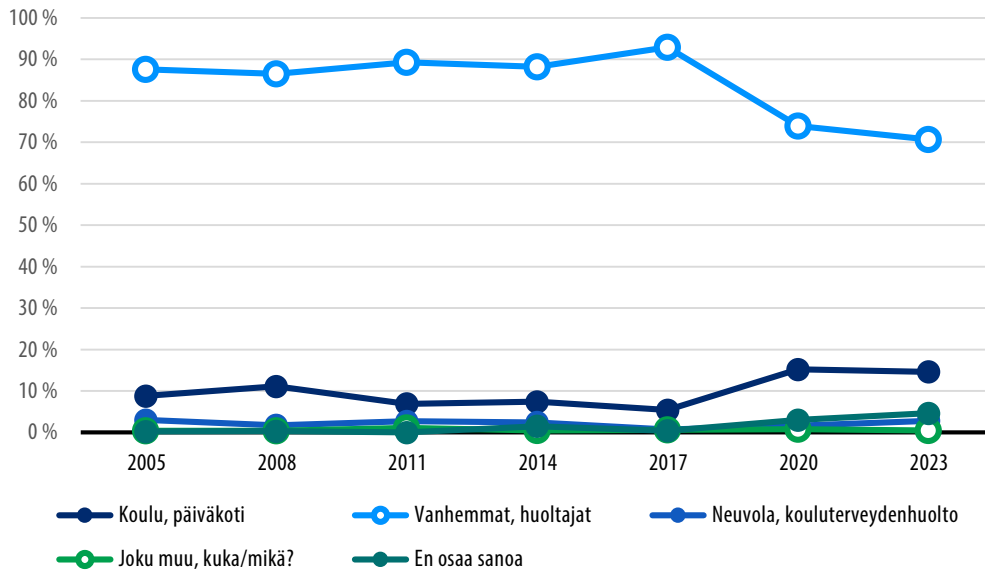
Trendivertailuja voidaan tehdä kaikilla muuttujilla paitsi pelastustoimen edustajalla ja järjestöillä vuodesta 2005 alkaen (Kuvio 10).

28 $T: 3,1 - 11,8, p: t < 0,002$, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

29 $T_{6102} = 7,8, p = 8 * 10^{-15}$, erittäin merkitsevä.

30 $T_{6102} = -8,6, p = 9 * 10^{-18}$, erittäin merkitsevä.

Kuvio 10. Vastuu lapsen turvallisuusopetuksesta, 2005–2023 (% valinnut)

Vanhempien ja huoltajien koettu ensisijaisuus on pysynyt korkealla, mutta tippui selkeästi vuoden 2017 mittauksen jälkeen. Koulun ja päiväkodin ensisijaisuus vastaavasti nousi hieman, samoin kuin muiden vastuunkantajien, mutta pienemmissä määrin. On huomautettava, että kyselyn toteutusmuoto muuttui vasta vuonna 2020, joten vuoden 2017 muutokset edustavat vielä jotain muuta kuin mahdollista metodimuutoksen aiheuttamaa eroa. Ennen vuotta 2017 ei näkynyt selkeitä trendimuutoksia millään muuttujalla.

Sukupuolten välillä on eroja näkemyksissä ensisijaisista vastuunkantajista. Naiset näkevät vanhemmat ja huoltajat miehiä useammin vastuunkantajina lapsen tapaturmaopetuksessa³¹, kun taas miehet useammin suosivat koulua ja päiväkotiä, neuvolaa ja kouluterveydenhuoltoa sekä mahdollisesti järjestöjä.³² Muilla muuttujilla ei ole merkitseviä eroja.

31 $\chi^2 = 57,7$, $V = 0,14$, $p = 3 * 10^{-14}$, erittäin merkitsevä.

32 χ^2 :t 6,3 – 27,0, V :t 0,05 – 0,09, p :t < 0,01, yksi rajallisesti merkitsevä ja muut erittäin merkitseviä.

Ikäryhmien välillä on niin ikään eroja näkemyksissä. Vanhempien ensisijaisuuden tunne kasvaa iän myötä³³, ja koulun ja päiväkodin vastaavasti laskee iän myötä.³⁴ Neuvolan sekä pelastustoimen edustajan kohdilla nähdään jakolinja neljäkymmentä vuotta täyttäneissä, jota nuoremmat suosivat kyseisiä vaihtoehtoja useammin.³⁵

Asumismuotojen välillä ei nähdä merkitseviä eroja lainkaan. Kaksi testiä seitsemästä ei myöskään täytiä khiin neliön vaatimuksia, joten testit eivät ole luotettavia. Toteamme siksi, ettei asumismuotojen välillä näytä olevan eroja vastuunkantajana koetun ensisijaisuudessa, ja että joissain vertailuissa ei voida luotettavasti määritellä eron merkitsevyyttä.

VASTUU LAPSEN TURVALLISUUSOPETUKSESTA

Ensisijaisena vastuunkantajana lapsen turvallisuus- ja tapaturmaopetuksesta pidetään vanhempia tai huoltajia, selkeällä enemmistöllä. Suhde ei ole muuttunut merkittävästi vuosien varrella, joskin huomioitavia muutoksia tapahtui vuonna 2017. Naiset kokevat vanhemmat ensisijaisina vastuunkantajina miehiä useammin. Iän myötä vanhempien vastuunkantokokemus nousee, ja koulun koettu ensisijaisuus taas laskee. Asumismuotojen välillä ei ole eroja koetussa ensisijaisuudessa.

3.6 Hätänumeron tuntemus

Vastaajia pyydettiin kirjoittamaan numeroissa hätänumero. Määrittelimme vastaukset kolmeen kategoriaan: oikea hätänumero, ohjautuu hätänumeroon, ja väärä numero. Hätäkeskukseen ohjautuviksi numeroiksi valittiin "911", "999" ja "000". Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,003), merkitsevä (0,02) ja rajallisesti merkitsevä (0,03).

Vastaajista 98 prosenttia antaa oikean hätänumeron, 112. Viisi vastaajaa (alle yhden prosentin) ilmoitti numeron, joka ohjautuu hätäkeskukseen, ja kaksi prosenttia vastaajista ilmoitti väärän numeron.

33 $\chi^2 = 135,9$, $V = 0,21$, $p = 2 * 10^{-28}$, erittäin merkitsevä.

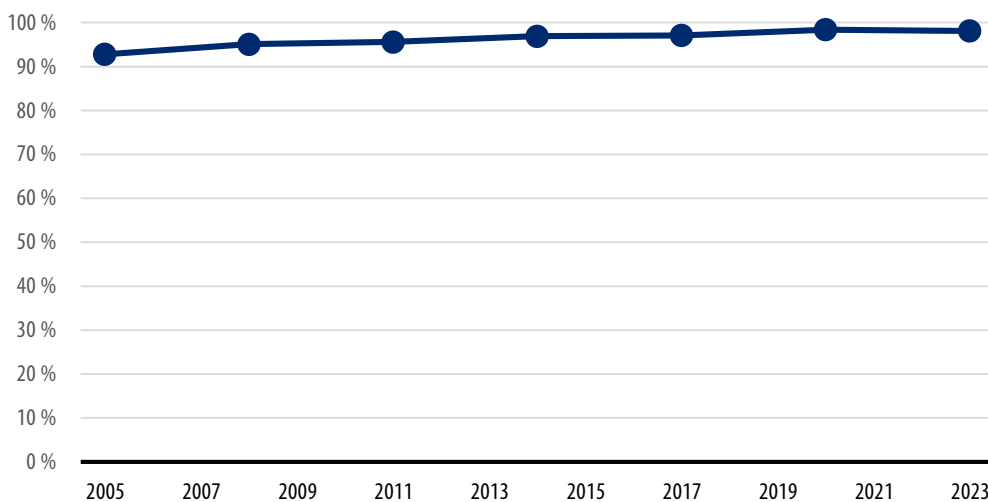
34 $\chi^2 = 33,6$, $V = 0,11$, $p = 9 * 10^{-7}$, erittäin merkitsevä.

35 χ^2 :t 50,7 ja 33,8, V :t 0,13 ja 0,11, p :t $3 * 10^{-10}$ ja $8 * 10^{-7}$, erittäin merkitseviä.

Hätänumeron tuntemus on muuttunut hyvin vähän vuosien varrella (Kuvio 11). Kysymys esitettiin ensimmäisen kerran vuonna 2005, ja siitä lähtien tuntemus on hiljaa noussut melkein täydelliselle tasolle. Tilastollista muutostarkistusta ei voida suorittaa, mutta toistuva erittäin korkea taso osoittaa suhteellisen luotettavasti, että suomalaisten hätänumeron tuntemus on korkealla tasolla eikä ole sanottavammin muuttunut viimeisen kahden vuosikymmenen aikana.

Kuvio 11. Oikean hätänumeron tuntemus, 2005–2023 (% oikeita vastauksia)

Oikean ja väärän numeron ilmoittaminen eroaa merkitsevästi sukupuolten välillä.³⁶ Miehet ilmoittavat naisia useammin väärän numeron ja harvemmin oikean numeron. Ero on kuitenkin vain yksi tai kaksi prosenttiyksikköä, joten kyseessä ei ole käytännöllisesti merkittävä ero. Hätänumeron tuntemus ei eroa merkitsevästi ikäryhmien tai asumismuotojen välillä.

3.7 Yleisen vaaramerkin tuntemus

Vastaajilta kysyttiin, tunnistavatko he yleisen vaaramerkin. Vastausvaihtoehtoina oli *kyllä*, *ei* sekä *en tiedä mikä on yleinen vaaramerkki*. Merkitsevyysrajoja ei korjattu.

³⁶ $\chi^2 = 9,2$ ja $6,7$, $V = 0,06$ ja $0,05$, $p = 0,002$ ja $0,01$, erittäin merkitsevä ja merkitsevä.

Vastaajista 86 prosenttia sanoo tunnistavansa yleisen vaaramerkin. Seitsemän prosenttia ei koe tunnistavansa yleistä vaamerkkiä, ja kahdeksan prosenttia ei tiedä, mikä yleinen vaamerkki on. Arvot eivät ole muuttuneet vuodesta 2020 merkitsevästi. Muita pitkittäisvertailuja ei voida tehdä.

Sukupuolten välillä on eroja ilmoitetussa yleisen vaaramerkin tunnistamisessa.³⁷ Miehet sanovat tunnistavansa yleisen vaaramerkin kolme prosenttiyksikköä useammin kuin naiset. Miehet myös myöntävät, etteivät he tiedä, mikä yleinen vaamerkki on, naisia kaksi prosenttiyksikköä harvemmin, mutta ero on vain tilastollisesti rajallisesti merkitsevä.³⁸

Yleisen vaaramerkin ilmoitettu tuntemus eroaa myös ikäryhmittäin. Vanhemmat ikäryhmät sanovat harvemmin, etteivät he tiedä, mikä yleinen vaamerkki on.³⁹ Ero on 5–7 prosenttiyksikköä, riippuen ryhmävertailusta. Samoin iäkkäämmät sanovat tuntevansa yleisen vaaramerkin muita useammin, mutta erot eivät ole yhtä selkeästi rajattuja ikäryhmän mukaan.⁴⁰

Asumismuodot eivät eroa yleisen vaaramerkin ilmoitetussa tuntemuksessa tilastollisesti merkitsevällä tavalla.

On huomioitava, että kysymys koskee vain subjektiivisesti koettua yleisen vaaramerkin tuntemusta. Toisin kuin hätänumeron kysymys, tässä ei siis tarkisteta, tietääkö vastaaja todellisuudessa mikä yleinen vaamerkki on. Sosiaaliset erot voivat tämän takia heijastaa eri mittausvirheitä enemmän kuin todellisia tuntemuseroja. Kysymystä tulisi kehittää seuraavien vuosien mittauksissa, jotta päästäisiin käsiksi suomalaisten todellisen osaamisen mittaamiseen.

3.8 Yleisen vaaramerkin toimintamallit

Vastaajilta kysyttiin avoimena vastauksena, miten heidän mielestään tulisi toimia kuuleksaan yleisen vaaramerkin. Noin viisitoista prosenttia jätti kokonaan vastaamatta kysymykseen.

37 $\chi^2 = 4,1$, $V = 0,04$, $p = 0,04$, merkitsevä.

38 $\chi^2 = 3,6$, $V = 0,04$, $p = 0,06$, rajallisesti merkitsevä.

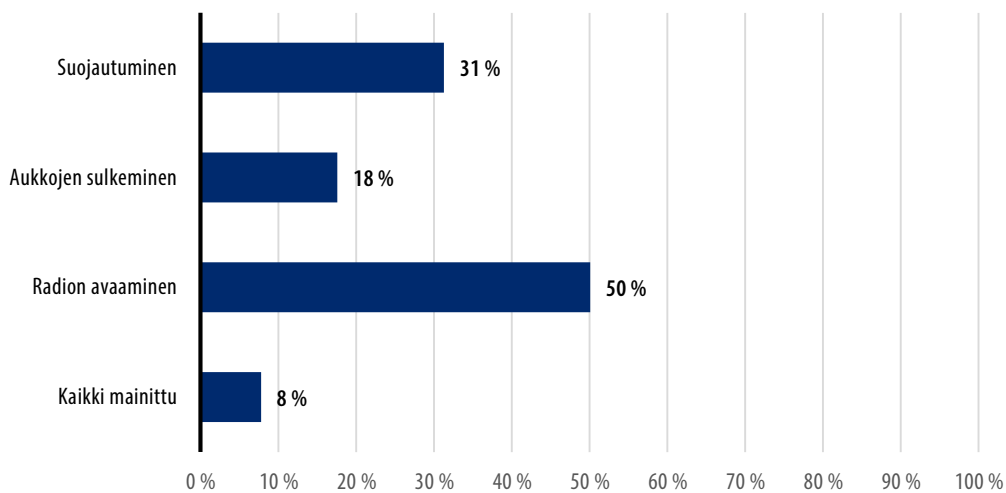
39 $\chi^2 = 45,0$, $V = 0,12$, $p = 4 * 10^{-9}$, erittäin merkitsevä.

40 $\chi^2 = 29,3$, $V = 0,10$, $p = 7 * 10^{-6}$, erittäin merkitsevä.

Yleisen vaaramerkin toimintamalliin kuuluu kuusi osa-aluetta: siirtyminen sisätiloihin, tilojen aukkojen sulkeminen, radion avaaminen, puhelimen käytön välttäminen, sisällä pysyminen ja alueella pysyminen. Näistä tarkistimme ensimmäiset kolme, koska niiden tarkistus on koneellisesti mahdollista ja niiden täyttyminen on toimintamallille tärkeintä. Teimme hakutekstin, joka peilaa näiden osa-alueiden vaatimuksia eri sanamuodoissa.⁴¹ Haimme sitten koneellisesti jokaisesta vastauksesta näitä sanamuotoja, ja merkitsimme osa-alueen kohdalla, onko vastaaja maininnut asiasta vai ei. Menetelmä on osittain karkea ja epätarkka, mutta antaa käsityksen vastaajien toimintamalliosaamisesta. Lopputulokseksi saadaan kolme muuttujaa: onko vastaaja maininnut sisätiloihin siirtymisen, ilmanvaihtoaukkojen sulkemisen sekä radion avaamisen vai ei?

Vastaajista 31 prosenttia mainitsee sisätiloihin tai suojaan siirtymisen, 18 prosenttia mainitsee tuuletuskanavien ja muiden aukkojen sulkemisen, ja 50 prosenttia mainitsee radion avaamisen tai ohjeidenantoa odottamisen (Kuvio 12). Jos nämä kaikki kolme yhdistetään noin 8 prosenttia suomalaisista näyttäisi tietävän, miten toimitaan yleisen vaaramerkin kuultua.

Kuvio 12. Yleisen vaaramerkin toimintamallit (% mainitsi vastauksessaan)

41 Hakutekstit "sisä", "suoja" "sul?e", "ovi", "ovet", "ikkuna", "aukko", "auko", "ilmanvaiho", "odota", "odottaa", "radio" ja "ohje". Kysymysmerkki merkitsee mitä tahansa merkkiä, ja tekstistä haetaan hakutekstin esiintyminen, myös lauseensisäisesti. Haut suoritettiin Microsoft Excelissä.

Vuonna 2020 kymmenen prosenttia suomalaisista tiesi yleisen vaaramerkin toimintamallin. Merkitsevyydestä ei voida tehdä, mutta voidaan varovaisesti todeta, ettei osuus ole muuttunut suuremmin edellisestä mittauksesta.

Sukupuolet eroavat merkitsevästi toimintamallien tunnistamisessa.⁴² Naisista joka kymmenes tietää miten toimia vaaramerkin kuultuaan, miehistä taas kuusi prosenttia.

Myös ikäryhmien välillä löytyy eroja vaamerkkitoimintamallien osaamisessa.⁴³ Oikeiden vastanneiden osuus nousee 51–64-vuotiaisiin saakka lineaarisesti. Eläkeläisten oikeiden vastausten osuus ei eroa merkitsevästi muista ryhmistä. Voidaan siis todeta, että mitä nuorempia ikäryhmiä tarkastellaan, sitä huonommin he osaavat yleisen vaaramerkin toimintamallit. Erot ovat suurimmillaan 8 prosenttiyksikköä.

Asumismuodot eivät eroa merkitsevästi yleisen vaaramerkin toimimisen kannalta.

3.9 Vaaratiedotteen kanavat

Vastaajilta kysyttiin, mitä kautta he haluaisivat vastaanottaa viranomaisten vaaratiedotteita. Vaihtoehtoja oli seitsemän sekä muu-kategoria, ja vastaaja sai valita hänelle mieluisimman vaihtoehdon. Bonferroni-korjatut merkitsevyyserajat ovat: erittäin merkitsevä (0,001), merkitsevä (0,007) ja rajallisesti merkitsevä (0,01).

Niukka enemmistö suomalaisista suosii tekstiviestiä viranomaisten vaaratiedotuskanavana (Kuvio 13). Neljännes suosii 112 Suomi-aplikaatiota, ja joka kymmenes suosii joko televisiota tai radiota. Muut kanavat – sosiaalinen media, tietokoneen pop up-ilmoitus, sähköposti sekä muut – saavat vain prosenttiyksikön verran tukea.

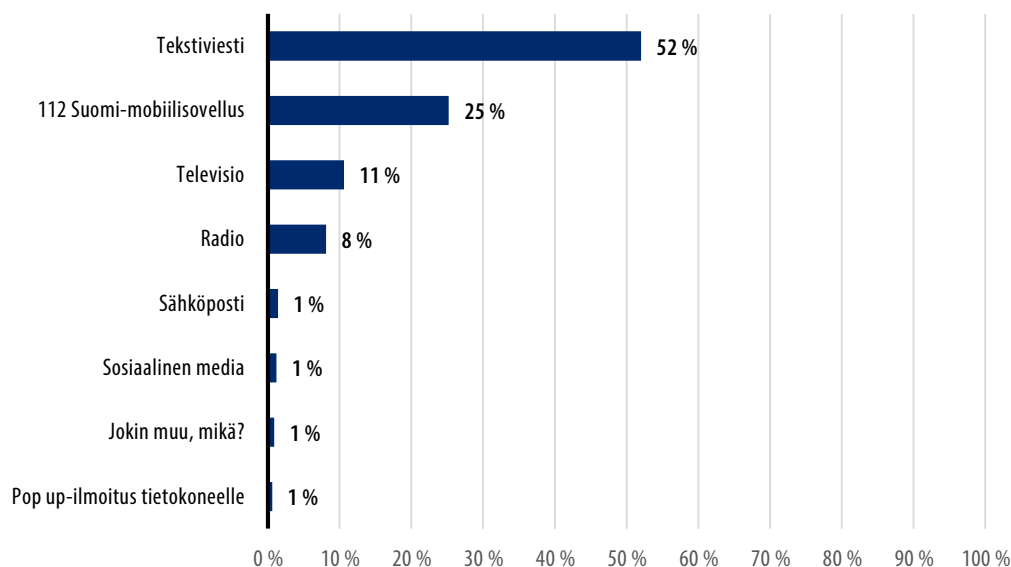
Sosiaalisen median ja pop up-ilmoituksen tuki on laskenut merkitsevästi alle yhden prosenttiyksikön vuoden 2020 mittauksesta.⁴⁴ Muissa kanavissa ei nähdä muutoksia. Kysymys lisättiin tutkimukseen vuonna 2020, joten pitkittäisvertailua ei vielä voida tehdä.

Alle prosenttiyksikkö vastaajista antoi avoimen vastauksen kysymykseen. Vastauksissa mainittiin verkkolehdet, push-ilmoitukset puhelimesta, sanomalehdet, hälytyssireenit, puhelinoitto sekä monilähteisyys.

42 $\chi^2 = 24,1$, $V = 0,09$, $p = 9 * 10^{-7}$, erittäin merkitsevä.

43 $\chi^2 = 28,8$, $V = 0,10$, $p = 9 * 10^{-6}$, erittäin merkitsevä.

44 $T = -4,5$ ja $-3,0$, $p = 6 * 10^{-6}$ ja $0,002$, erittäin merkitsevä ja merkitsevä.

Kuvio 13. Vaaratiedotteen kanavat (% valittu)

Kanavien suosiossa nähdään hieman eroja sukupuolten välillä. Miehet suosivat harvemmin tekstiviestejä kuin naiset, kymmenen prosenttiyksikön verran.⁴⁵ Miehet ilmoittavat mahdollisesti naisia useammin 112 Suomi-sovelluksen sekä muu-kategorian suosikeikseen, mutta erot ovat vain rajallisesti merkitseviä.⁴⁶

Ikäryhmien välillä nähdään myös hieman eroja. Vanhemmat ikäryhmät suosivat useammin radiota, jopa kuusi prosenttiyksikköä enemmän.⁴⁷ Nuoremmat ryhmät taas suosivat useammin sosiaalista mediaa, joskin vain kolmen prosenttiyksikön verran.⁴⁸ Tekstiviestejä suositaan enemmän keski-ikäisten keskuudessa kuin nuorempien tai vanhempien ryhmissä.⁴⁹

45 $\chi^2 = 29,7$, $V = 0,10$, $p = 5 * 10^{-8}$, erittäin merkitsevä.

46 $\chi^2 = 6,1$ ja $6,3$, $V =$ molemmat $0,05$, $p =$ molemmat $0,01$, rajallisesti merkitseviä.

47 $\chi^2 = 27,1$, $V = 0,09$, $p = 2 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

48 $\chi^2 = 44,5$, $V = 0,12$, $p = 5 * 10^{-9}$, erittäin merkitsevä.

49 $\chi^2 = 24,4$, $V = 0,09$, $p = 7 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

Asumismuotojen välillä ei nähdä varmoja eroja. 112 Suomi-sovelluksen suosio eroaa mahdollisesti asumismuotojen välillä, jolloin omakotitalolaiset suosivat sovellusta viiden prosenttiyksikön verran kerrostalolaisia enemmän, mutta ero on vain rajallisesti merkitsevä.⁵⁰

VAARATIEDOTTEEN KANAVAT

Suomalaiset haluavat useimmiten saada viranomaisten vaaratiedotteet tekstiviestitse, 112 Suomi-sovelluksessa tai televisiossa ja radiossa. Muut kanavat eivät ole juurikaan suosittuja. Naiset suosivat tekstiviestiä miehiä hieman useammin. Vanhempi ikäpolvi suosii radiota, nuoremmat sosiaalista mediaa, ja keski-ikäiset tekstiviestiä muita useammin. Erot ovat kuitenkin pieniä, alle kymmenen prosenttiyksikön. Asumismuotojen välillä ei nähdä tilastollisesti luotettavia eroja.

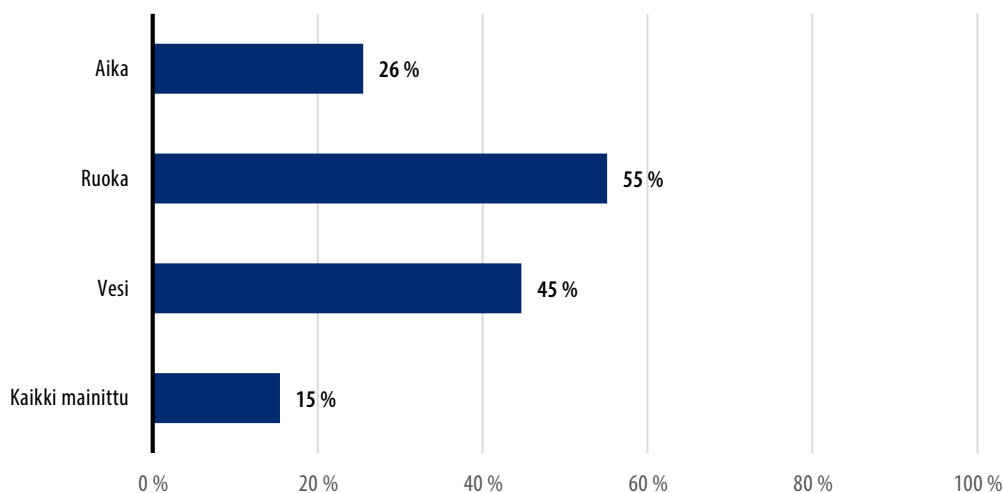
3.10 Kotivara

Vastaajia pyydettiin kuvaamaan mikä kotivara on avoimena vastauksena. Kaikista vastaajista vain 14 prosenttia jätti täysin vastaamatta kysymykseen. Vastauksista haettiin kolme eri kotivaran määritelmäkriteeriä: ajallisuus (72 tuntia), ruoka ja juoma.⁵¹ Muitakin kriteerejä voisi harkita, kuten lääkevarauksia tai sähköttä selviämistä, mutta näillä saamme alustavan käsityksen kansalaisten kotivaratietoisuudesta. Bonferroni-korjatut merkitsevyyssrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,003), merkitsevä (0,01), rajallisesti merkitsevä (0,03).

Yli puolet vastaajista mainitsee ruoan vastauksessaan, ja vajaa puolet mainitsee veden (Kuvio 14). Toisaalta vain neljännes mainitsee oikean ajan, eli 72 tuntia (tai kolme päivää). On kuitenkin huomattava, että jos vastaaja mainitsi kolme päivää pidemmän ajan, tätä ei laskettu oikeaksi vastaukseksi, vaikka käytännön tilanteessa pidemmälläkin ajalla olisi sama turvallisuutta tukeva vaikutus. Noin yksi kuudesta suomalaisesta (15 prosenttia) osaa kaikki kolme määritelmää. Ajallista vertailua ei voida kysymysasetelman muutosten takia tehdä.

50 $\chi^2 = 9,7$, $V = 0,06$, $p = 0,008$, rajallisesti merkitsevä.

51 Hakutekstit: "72", "3", "kolme", "ruoka", "ru?a", "muona", "vesi", "veden", "vettä", "neste". Hakumenetelmä on sama kuin yleisen vaaramerkin toimintamallien kohdalla (Luku 2.8, alaviite 38).

Kuvio 14. Kotivaran tuntemus (% mainitsee vastauksessaan)

Sukupuolten välillä ei nähdä eroja kotivaran osaamisessa.

Ikäryhmien välillä nähdään merkitseviä eroja, mutta nämä ovat määrällisesti mitättömiä. Oikean ajan mainitseminen sekä koko määritelmän oikea mainitseminen on hieman yleisempää 51–64-vuotiaiden keskuudessa kuin muiden⁵², erot ovat suurimmillaan kahdeksan prosenttiyksikköä.

Asumismuotojen välillä nähdään merkitsevä, mutta mitätön, ero oikean ajan maininnassa.⁵³ Kerrostalolaiset mainitsevat ajan useammin kuin muut, erot ovat 5–6 prosenttiyksikköä.

KOTIVARA

Kotivara tunnetaan kohtalaisen huonosti kansalaisten keskuudessa. Ruoan ja veden tärkeys tunnustetaan useammin kuin riittävän ajan tärkeys. Vain joka kuudes osaa määritellä kotivaran oikein. 51–64-vuotiaat sekä kerrostaloissa asuvat mainitsevat riittävän ajan muita useammin, muuten ei nähdä eroja sosiaalisten ryhmien välillä.

52 $\chi^2 = 16,1$ ja $14,3$, $V =$ molemmat $0,07$, $p = 0,003$ ja $0,006$, merkitseviä.

53 $\chi^2 = 12,3$, $V = 0,06$, $p = 0,002$, erittäin merkitsevä.

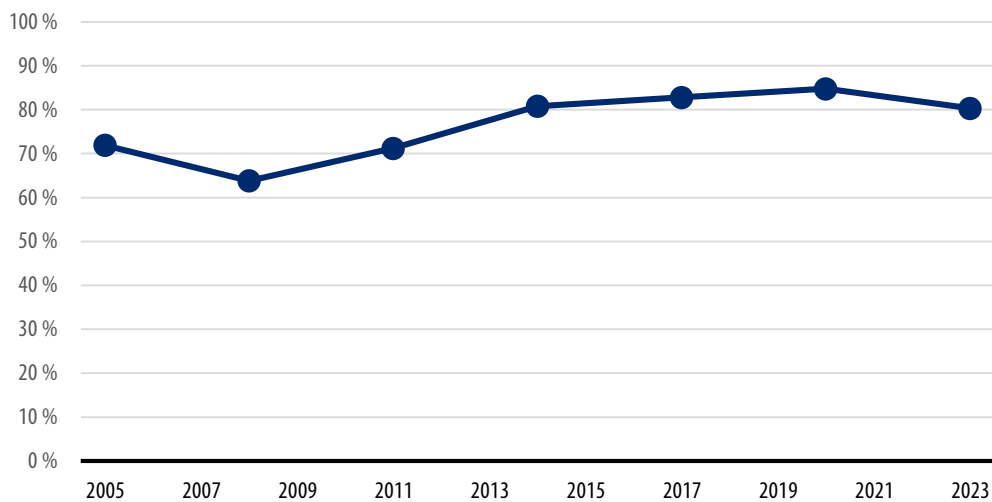
3.11 Kesäasunnon palovaroitin

Vastaajilta kysyttiin, onko heillä käytettävissään kesäasunto, ja jos on, onko siellä toimiva palovaroitin. Vastausvaihtoehtoina oli *kyllä, ei, käytettävissäni ei ole kesäasuntoa* sekä *en osaa sanoa*. Merkitsevyysrajoja ei korjattu.

Kesäasuntoa käyttävistä vastaajista neljä viidestä kertoi heillä olevan toimiva palovaroitin mökillään (Kuvio 15). Vajaa kaksi prosenttia kaikista vastaajista ei tiedä, onko heidän kesäasunnollaan toimiva palovaroitin. Kuten asunnon palovaroitinasteen kanssa, on muistettava ettei tämä mittaa todellista palovaroitinastetta, vaan vastaajien taipumusta ilmoittaa palovaroittimen olemassaolosta. Voi siis hyvin olla, että todellinen aste on tätä matalampi.

Kesäasunnon palovaroitinaste on laskenut viisi prosenttiyksikköä vuoden 2020 tutkimuksesta. Pitkällä aikavälillä nähdään, että palovaroitinaste on ollut nousussa vuodesta 2008 vuoteen 2020 (Kuvio 15), joten nykyisen laskun tilapäisyydestä tai pitkäjänteisyydestä ei voida vielä sanoa mitään.

Kuvio 15. Kesäasunnon palovaroitinaste (%)

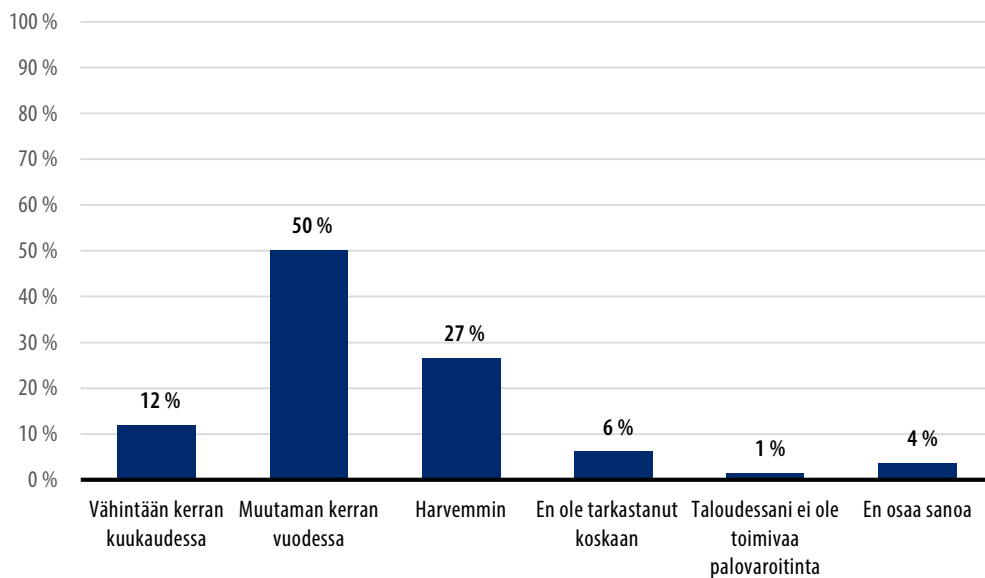

Kesäasunnon ilmoitettu palovaroitinaste vaihtelee ikäryhmän ja asumismuodon välillä, mutta ei tilastollisesti sukupuolten välillä. Vanhemmat ikäryhmät ilmoittavat nuoria useammin, että heidän kesäasunnoillaan on toimiva palovaroitin.⁵⁴ Samoin omakotitaloissa asuvat ilmoittavat kerrostalolaisia useammin toimivasta palovaroitimesta.⁵⁵ Erot ovat ikäryhmittäin suurimmillaan 14 prosenttiyksikköä, asumismuodoittain seitsemän prosenttiyksikköä.

3.12 Palovaroittimen tarkastamisaktiivisuus

Vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he tarkastavat palovaroittimensa toimivuuden. Kysymys on esitetty vuodesta 1999, ja vuonna 2005 vastausvaihtoehtoihin lisättiin ”taloudessani ei ole toimivaa palovaroitinta” sekä ”en osaa sanoa”-vaihtoehdot. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,002), merkitsevä (0,008), rajallisesti merkitsevä (0,02).

Kuvio 16. Palovaroittimen tarkastamisaktiivisuus (%)

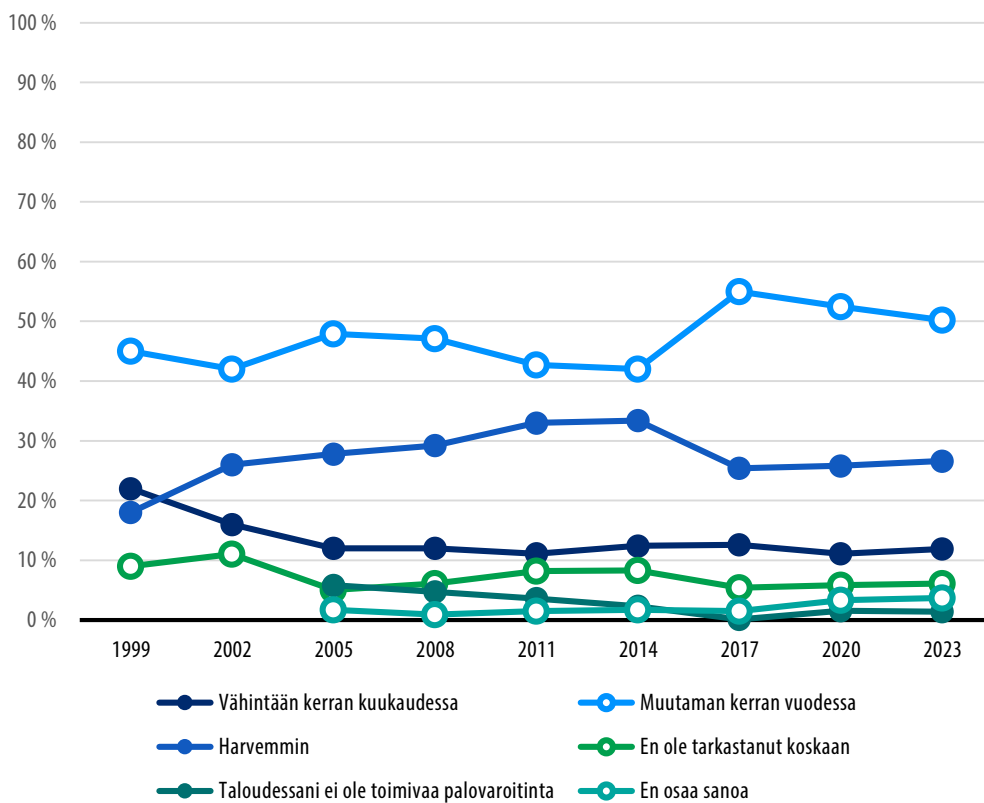

54 $\chi^2 = 24,8, V = 0,14, p = 6 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

55 $\chi^2 = 10,0, V = 0,09, p = 0,007$, erittäin merkitsevä.

Suomalaiset tarkastavat palovaroittimensa useimmiten muutaman kerran vuodessa (Kuvio 16). Seuraavaksi suosituin tarkastamisväli on sitä harvempi, ja vain 12 prosenttia tarkistaa palovaroittimensa kerran kuukaudessa tai useammin. Joka kahdeskymmenes ilmoittaa, ettei ole koskaan tarkastanut palovaroitinta, yhdellä prosentilla suomalaisista ei ole toimivaa palovaroitinta lainkaan, ja neljä prosenttia ei osaa sanoa, milloin palovaroitin olisi tarkastettu.

Kuvio 17. Palovaroittimen tarkastamisaktiivisuus, 1999–2023 (%)

Tarkastamisaktiivisuudessa ei nähdä merkitseviä muutoksia vuoteen 2020 verrattuna. Pidemmällä aikavälillä nähdään, että muutaman kerran vuodessa tarkastavien osuus nousi vuonna 2017 ja sitä harvemmin tarkastavien osuus vastaavasti laski (Kuvio 17). Ennen tätä harvemmin tarkastavien osuus oli nousussa vuodesta 1999 ja vähintään kerran kuukaudessa tarkastavien osuus lievässä laskussa. Vuodesta 2017 lähtien kategoriat ovat kuta-kuinkin tasaantuneet, paitsi muutaman kerran vuodessa tarkastavien osuus, joka näyttäisi olevan lievässä laskussa.

Sukupuolten välillä nähdään merkitseviä eroja vähintään kerran kuukaudessa tarkastavien osuudessa, johon kuuluu neljä prosenttiyksikköä suurempi miesten osuus kuin naisten.⁵⁶ Vastaavasti miehissä on kolme prosenttiyksikköä naisia vähemmän epävarmoja vastaajia.⁵⁷

Pieniä eroja nähdään myös ikäryhmien välillä. Muutaman kerran vuodessa palovroittimensa tarkastavien osuus nousee iän myötä, ja tarkastamatta jättävien osuus vastaavasti laskee iän myötä.⁵⁸ Osuus talouksista ilman palovaroittimia eroaa merkitsevästi, mutta ryhmien väliset erot ovat vain prosenttiyksikön tai kaksi.⁵⁹ Harvemmin tarkastavien osuus eroaa myös hieman, mutta erot ovat rajallisesti merkitseviä eivätkä selkeässä yhteydessä ikään.⁶⁰ Erot vaihtelevat 2–17 prosenttiyksikön välillä.

Asumismuodot eroavat tietyssä määrin tarkastamisaktiivisuudessaan. Kerrostaloissa asuvat ilmoittavat muita harvemmin tarkastavansa palovaroittimensa muutaman kerran vuodessa.⁶¹ Omakotitalolaiset taas ilmoittavat muita harvemmin etteivät ikinä ole tarkastaneet palovaroitinta.⁶² Harvemmin tarkastavien osuuksissa nähdään myös merkitseviä, mutta tulkinnallisesti epäselviä, eroja.⁶³ Erot vaihtelevat 5–8 prosenttiyksikön välillä.

PALVAROITTIMEN TARKASTAMISAKTIIVISUUS

Suomalaiset tarkastavat useimmiten palovaroittimensa muutaman kerran vuodessa tai harvemmin. Vain joka kymmenes tarkistaa kerran kuukaudessa tai useammin. Tarkastamistiheys oli laskussa vuosina 1999–2014, mutta nousi selkeästi vuoden 2017 mittauksessa. Sittemmin muutaman kerran vuodessa tarkastavien osuus on ollut lievässä laskussa. Eroja löydetään kaikissa verratuissa sosiaalisissa ryhmissä, mutta hyvin eri tavoin. Miehet ilmoittavat tarkastavansa palovaroittimen useammin, samoin vanhemmat ikäryhmät. Asumismuodoissa tulokset eivät ole helposti tulkittavissa, eivätkä erot ole suuria.

56 $\chi^2 = 15,1$, $V = 0,07$, $p = 0,0001$, erittäin merkitsevä.

57 $\chi^2 = 17,5$, $V = 0,08$, $p = 3 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

58 $\chi^2 = 44,9$ ja $38,7$, $V = 0,12$ ja $0,11$, $p = 4 * 10^{-9}$ ja $8 * 10^{-8}$, erittäin merkitseviä.

59 $\chi^2 = 14,1$, $V = 0,07$, $p = 0,007$, merkitsevä.

60 $\chi^2 = 13,4$, $V = 0,07$, $p = 0,01$, rajallisesti merkitsevä.

61 $\chi^2 = 18,8$, $V = 0,08$, $p = 8 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

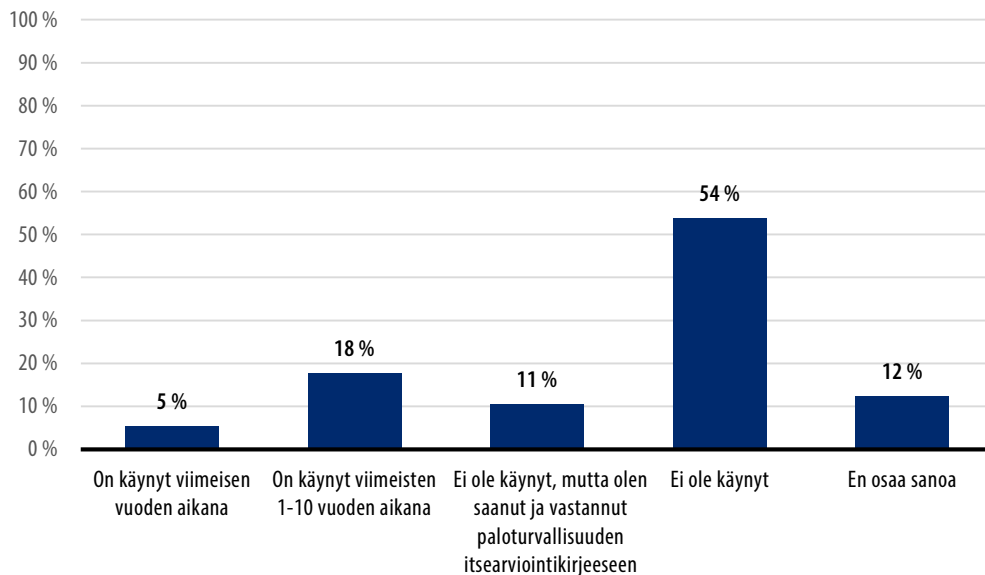
62 $\chi^2 = 25,6$, $V = 0,09$, $p = 3 * 10^{-6}$, erittäin merkitsevä.

63 $\chi^2 = 11,2$, $V = 0,06$, $p = 0,004$, merkitsevä.

3.13 Palotarkastus

Vastaajilta kysyttiin, onko heidän kodissaan käynyt palotarkastaja, tai ovatko he vaihtoehtoisesti täyttäneet palotarkastuksen itsearviointikirjeen. Kysymys esitettiin ensimmäisen kerran vuonna 2005, ja vuonna 2020 kysymykseen lisättiin vastausvaihtoehtoja. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,002), merkitsevä (0,01), rajallisesti merkitsevä (0,02).

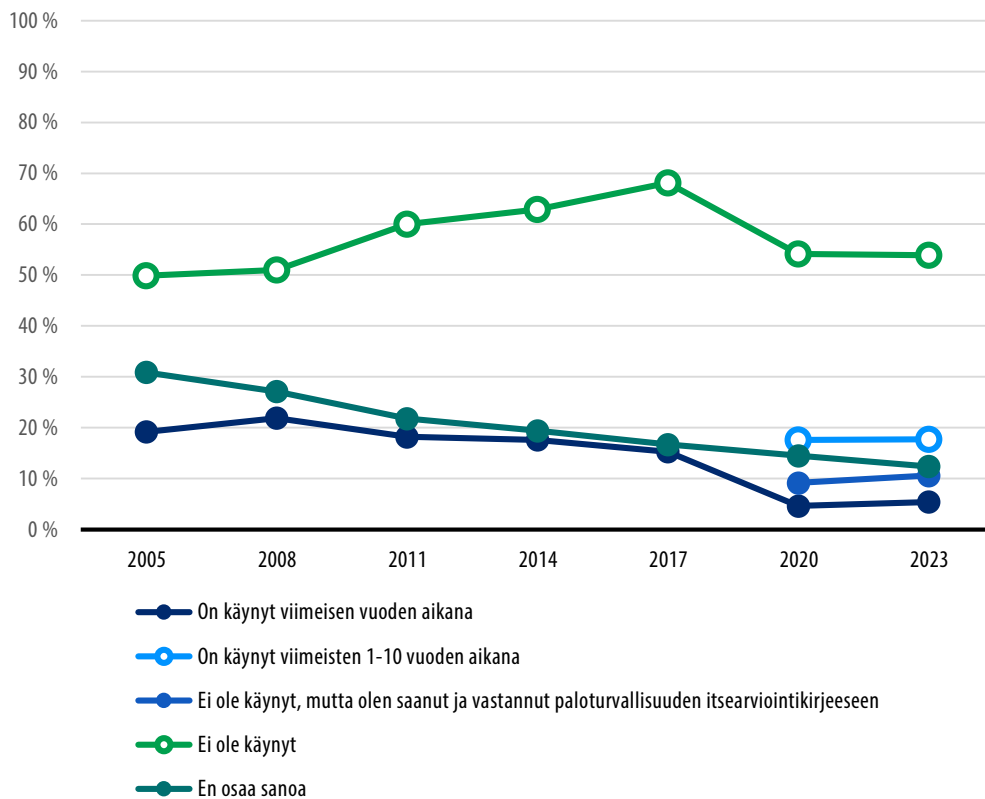
Kuvio 18. Palotarkastus (%)

Viimeisen kahdentoista kuukauden aikana joka kahdeskymmenes vastaaja ilmoitti osallistuneensa palotarkastukseen, ja joka kymmenes oli tehnyt itsearviointikirjeen (Kuvio 18). Samoin joka kymmenes vastaajista ei osaa sanoa, onko palotarkastusta tehty, ja enemmistö vastaajista ei ole osallistunut palotarkastukseen lainkaan. Yhteensä noin joka neljäs suomalainen ilmoittaa osallistuneensa palotarkastukseen viimeisen vuosikymmenen aikana.

Viimeisen vuoden aikana palotarkastukseen osallistuneiden osuus on noussut merkittävästi yhden prosenttiyksikön verran vuodesta 2020⁶⁴, ja epävarmojen osuus vastaavasti laskenut kahden prosenttiyksikön verran.⁶⁵ Itsearviointikirjeeseen vastanneiden osuus on mahdollisesti noussut prosenttiyksikön, mutta muutos on vain rajallisesti merkitsevä.⁶⁶ Kokonaisuudessa muutokset ovat siis hyvin pieniä, elleivät jopa olemattomia.

Kuvio 19. Palotarkastus 2005–2023 (%)

Tarkastusasteissa nähdään pidemmän aikavälin muutoksia. Epävarmojen osuus on tasaisesti laskenut vuodesta 2005 alkaen, yhteensä 19 prosenttiyksikköä. Viimeisen vuoden aikana tarkastuksen osallistuneiden osuus näyttäisi myös olevan laskussa, varsinkin vuonna 2020. Muutos sinä vuonna johtuneekin pandemiasta, jolloin palotarkastuskäyntejä

64 $T_{6102} = 3,0, p = 0,003$, merkitsevä.

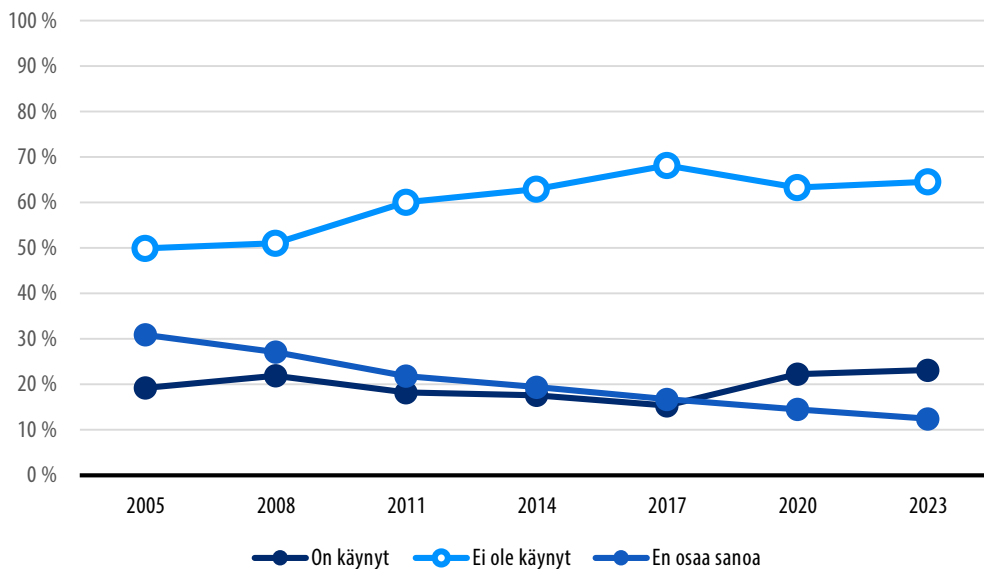
65 $T_{6102} = -2,6, p = 0,009$, merkitsevä.

66 $T_{6102} = 2,5, p = 0,01$, rajallisesti merkitsevä.

tehtiin reilusti vähemmän. Pelastustoimen PRONTO-tilaston mukaan asuinrakennusten palotarkastuskäynnejä tehtiin vuonna 2020 noin 40 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2017, mutta omavalvontalomakkeiden lähettäminen nousi noin kolmella prosentilla.⁶⁷

Koska kysymysasettelua muutettiin vuonna 2020, tarkastimme myös muutokset yhdistelemällä uudet kategoriat osaksi vanhoja: viimeisen vuoden ja viimeisen vuosikymmenen tarkastuskäynnit yhdistettiin yhdeksi kategoriaksi, ja itsearviointikirjeet sekä käymättä jääneiden osuudet yhdistettiin toiseksi (Kuvio 20). Tuolloin nähdään, että kokonaisuudessaan palotarkastukseen osallistuneiden osuus on noussut vuonna 2020 ja osallistumattomien vastaavasti laskenut hieman. Muutokset ovat kuitenkin pieniä: osallistuneiden osalta ei näy selkeää lineaarista muutosta, mutta osallistumattomien osuus olisi mahdollisesti lievässä nousussa. Voidaan siis todeta, että asiasta epävarmat ovat enenevässä määrin oppineet, että heillä ei ole käyty palotarkastuksen yhteydessä.

Kuvio 20. Palotarkastus, yhdistetyt kategoriat (%)

⁶⁷ Omavalvontalomakkeet eivät tässä määritelmässä rajaudu asuinrakennuksiin, joten todellinen suhteellinen muutos on epävarmempi. Loponen, Timo & Liukkonen, Heidi. 2022. *Pelastustoimen taskutilasto 2016–2020*. Kuopio: Pelastusopisto.

Palotarkastuksen ilmoitetut kokemukset eroavat sukupuolten välillä kaikilla mittareilla merkitsevästi. Erot ovat kuitenkin mitättömiä tai pieniä. Miehet ottavat useammin kysymykseen kantaa⁶⁸, ja ilmoittavat naisia useammin osallistuneensa palotarkastukseen tai täyttäneensä itsearviointikirjeen.⁶⁹ Erot vaihtelevat kolmen ja kymmenen prosenttiyksikön välillä.

Ikäryhmien välillä on myös merkitseviä eroja. Viimeisen vuoden aikana palotarkastukseen osallistuneiden osuus laskee iän myötä.⁷⁰ Nuorin ikäryhmä ilmoittaa muita harvemmin ettei olen osallistunut⁷¹, mutta toisaalta muita useammin ettei myöskään tiedä asiasta.⁷² Erot ovat 9 ja 16 prosenttiyksikön välillä.

Myös asumismuotojen välillä on joitain eroja palotarkastuskokemuksessa. Omakotitalossa asuvat ilmoittavat muita useammin osallistuneensa tarkastuksen viimeisen vuosikymmenen aikana sekä täyttäneensä itsearviointilomakkeen, ja vastaavasti ryhmässä on vähemmän kielteisiä vastauksia muihin verrattuna.⁷³ Erot ovat suurempia kuin aikaisemmat, vaihdellen 15 ja 32 prosenttiyksikön välillä. Omakotitaloasujat ovat mahdollisesti myös osallistuneet palotarkastukseen viimeisen vuoden aikana muita useammin, mutta ero on vain neljä prosenttiyksikköä ja rajallisesti merkitsevä.⁷⁴

PALOTARKASTUS

Enemmistö suomalaisista ilmoittaa, ettei ole osallistunut palotarkastukseen tai täyttänyt itsearviointikirjetä. Noin joka neljäs on osallistunut palotarkastukseen viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kansalaiset tunnistavat palotarkastustoiminnan paremmin vuosi vuodelta, ja osallistuneiden määrä kasvoi hieman vuonna 2020. Pitkällä aikavälillä kuitenkin osallistumattomien osuus on kasvanut. Miehet ilmoittavat useammin osallistuneensa palotarkastustoimintaan, vanhemmat ikäryhmät taas vähemmän. Omakotitaloissa asuvat ovat selkeästi kokeneet palotarkastustoimintaa muita useammin.

68 $\chi^2 = 25,3$, $V = 0,09$, $p = 5 * 10^{-7}$, erittäin merkitsevä.

69 χ^2 :t 7,3 – 40,6, V :t 0,05 – 0,12, p :t $< 0,007$, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

70 $\chi^2 = 70,1$, $V = 0,15$, $p = 2 * 10^{-14}$, erittäin merkitsevä.

71 $\chi^2 = 52,4$, $V = 0,13$, $p = 1 * 10^{-10}$, erittäin merkitsevä.

72 $\chi^2 = 31,2$, $V = 0,10$, $p = 3 * 10^{-6}$, erittäin merkitsevä.

73 χ^2 :t 142,7 – 240,1, V :t 0,22 – 0,28, p :t $< 1 * 10^{-31}$, erittäin merkitseviä.

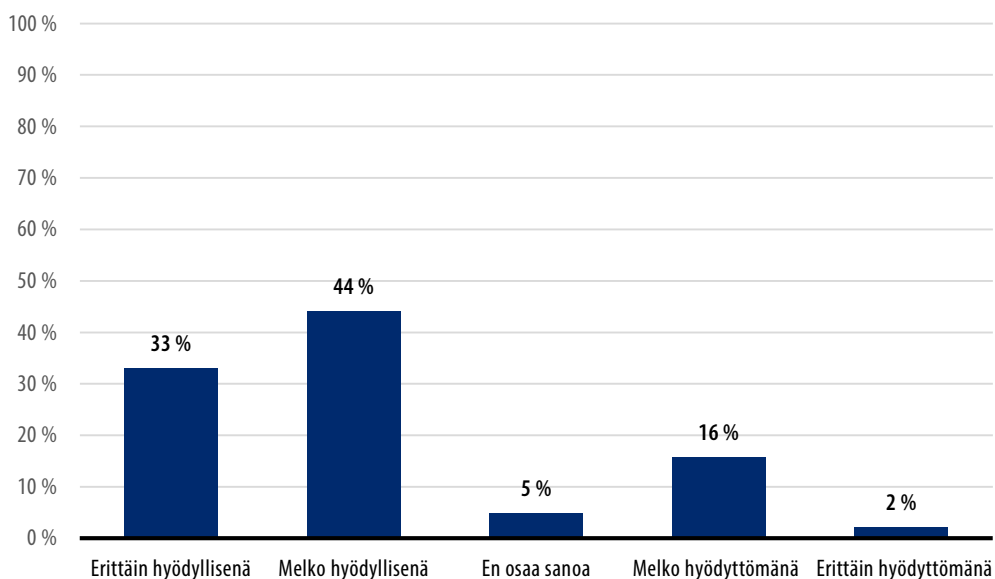
74 $\chi^2 = 8,6$, $V = 0,05$, $p = 0,01$, rajallisesti merkitsevä.

3.14 Palotarkastustoiminnan hyöty

Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka hyödyllisenä he kokevat palotarkastustoiminnan. Kysymys esitettiin vain niille, jotka olivat osallistuneet palotarkastukseen tai täyttäneet itsearviointikirjeen (N = 1031), eli vastauksissa eivät näy ne henkilöt, jotka eivät ole olleet yhteydessä palotarkastustoimintaan tai eivät tiedä asiasta. Mittariin tehtiin laajempia muutoksia vuonna 2020, joten aiempien tutkimusvuosien luvut eivät enää ole verrattavissa nykyisiin tuloksiin. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,002), merkitsevä (0,01) ja rajallisesti merkitsevä (0,02).

Kolme neljästä kansalaisesta kokee palotarkastustoiminnan erittäin tai melko hyödyllisenä (Kuvio 21). Noin joka viides taas kokee sen hyödyttömänä, ja vain viisi prosenttia on epävarmoja.

Kuvio 21. Palotarkastustoiminnan koettu hyödyllisyys (%)

Erittäin hyödyttömänä toiminnan kokevien osuus on laskenut merkitsevästi yhden prosenttiyksikön verran.⁷⁵ Muut kategoriat eivät ole muuttuneet vuodesta 2020.

⁷⁵ $T_{1986} = -3,8, p = 0,0002$, erittäin merkitsevä.

Sukupuolten välillä on eroja kaikissa osuuksissa, paitsi erittäin hyödyttömänä kokevissa sekä epävarmoissa.⁷⁶ Naiset kokevat palotarkastustoiminnan miehiä useammin erittäin hyödyllisenä, miehet taas useammin melko hyödyllisenä tai hyödyttömänä. Erot vaihtelevat 8 ja 18 prosenttiyksikön välillä.

Ikäryhmissä esiintyy lieviä eroja toiminnan erittäin hyödylliseksi tai melko hyödyttömäksi kokevien osuuksissa.⁷⁷ Palotarkastustoiminnan erittäin hyödyllisenä kokevien osuus nousee iän myötä, ja melko hyödyttömänä kokevien puolestaan laskee. Erot ovat suurimmillaan 17 prosenttiyksikköä. Asumismuotojen välillä ei nähdä merkitseviä eroja.

3.15 Nuohoustiheys

Vastaajilta kysyttiin, onko heidän asuntonsa tai kesäasuntonsa mahdollista hormia tai tulisijaa nuohottu tutkimusajanjaksolla, joko vuoden sisällä asunnon kohdalla tai kolmen vuoden sisällä kesäasunnossa. Bonferroni-korjausta ei tehty.

Hormin tai tulisijan omistajista 75 prosenttia kertoo sen tulleen nuohotuksi viimeisen vuoden tai kolmen vuoden sisällä. Viisitoista prosenttia vastaa kielteisesti, ja yksi kymmenestä ei osaa sanoa.

Nuohosten määrä ei ole muuttunut merkitsevästi vuodesta 2020. Pidempää aikataarkistusta ei voida tehdä.

Miehet ilmoittavat naisia 6 prosenttiyksikköä useammin, että hormi tai tulisija olisi nuohottu.⁷⁸

Ikäryhmien välillä nähdään myös eroja nuohouksessa.⁷⁹ Eläkeikäiset eroavat merkitsevästi muista ryhmistä, vastaten positiivisesti kysymykseen 10–15 prosenttiyksikköä muita ikäryhmiä useammin.

76 χ^2 :t 10,6 – 38,2, V:t 0,10 – 0,19, p :t < 0,001, erittäin merkitseviä.

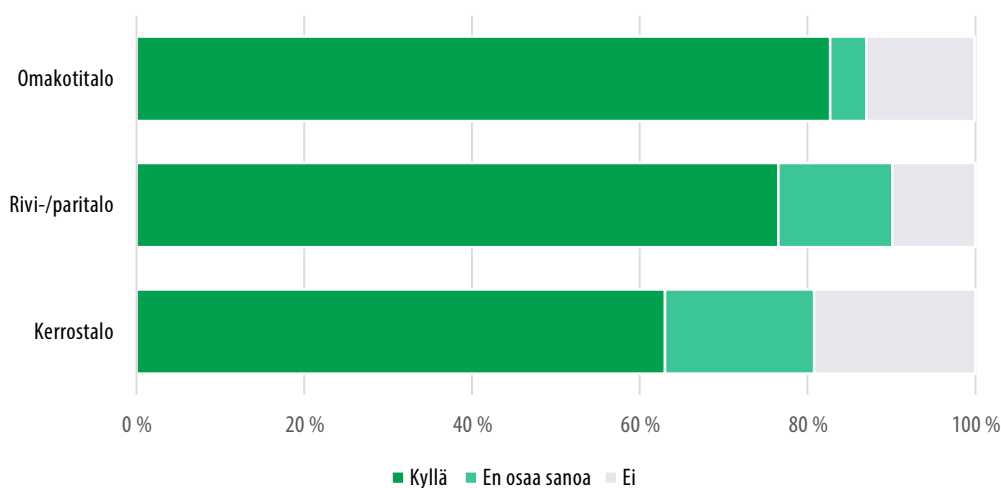
77 $\chi^2 = 22,9$ ja $28,5$, $V = 0,15$ ja $0,17$, $p = 0,0001$ ja $1 * 10^{-5}$, erittäin merkitseviä.

78 $\chi^2 = 12,8$, $V = 0,07$, $p = 0,0003$, erittäin merkitsevä.

79 $\chi^2 = 44,7$, $V = 0,12$, $p = 5 * 10^{-10}$, erittäin merkitsevä.

Asumismuotojen välillä nähdään selkeitä eroja (Kuvio 22). Kerrostalolaisista hormin tai tulisijan omistajista nuohouksen ovat tilanneet jopa liki 20 prosenttiyksikköä omakotitalo-asujia vähemmän.⁸⁰ Tämä siis ottaa huomioon tulisijojen määrällisesti suuremman osuuden pien- ja omakotitaloissa. Epävarmojen määrä on merkitsevästi pienempi omakotitaloasujien keskuudessa.

Kuvio 22. Nuohous asumismuodottain (% kaikkien tulisijojen tai hormien omistajista)

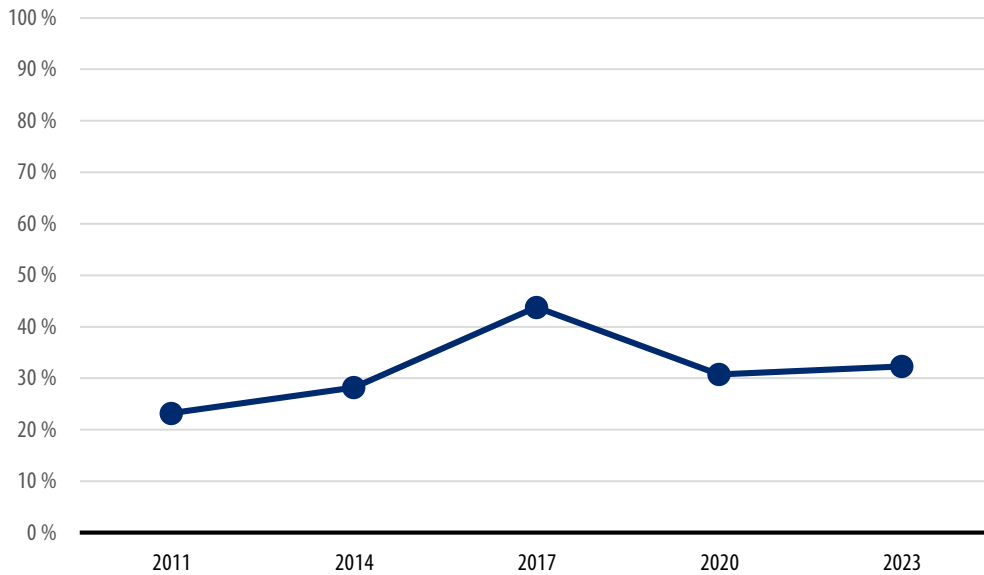

3.16 Pelastussuunnitelmatieto

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he saaneet tietoa asuintalonsa pelastussuunnitelmasta. Kysymys koski vain heitä, jotka asuivat vähintään kolmen asuinhuoneiston asuinrakennuksessa, mutta muutkin pystyivät vastaamaan kysymykseen. Kysymys asetettiin ensimmäisen kerran vuonna 2011. Bonferroni-korjausta ei tehty.

Kyseisissä asuinrakennuksissa asuvista vajaa puolet on saanut tietoa pelastussuunnitelmasta, ja vajaa puolet ei. Yhdeksän prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, ovatko he saaneet tietoa pelastussuunnitelmasta. Tietoa saaneiden osuus ei ole muuttunut merkitsevästi vuoden 2020 tutkimuksesta.

80 $\chi^2 = 93,9, V = 0,24, p = 2 * 10^{-19}$, erittäin merkitsevä.

Kuvio 23. Tietoisuus asuinrakennuksen pelastussuunnitelmasta (% kaikista vastaajista)

Pitkällä aikavälillä tietoisuus asuinrakennuksen pelastussuunnitelmasta näyttäisi olevan nousussa, joskin hitaasti (Kuvio 23). Vuonna 2017 tietoisuus nousi jyrkemmin, mutta laski takaisin lineaarisen kasvun käyrälle. Tietoa ei tässä vaiheessa ole tarpeeksi, jotta voisimme todeta trendikehityksen varmuudella. Huomautamme myös, että tässä vertailussa verrataan *kyllä*-vastauksia kaikkiin muihin, myös niihin jotka ilmoittavat etteivät asu kyseisessä asuinhuoneistossa. Vertailu olisi tarkempi jos ryhmät rajattaisiin vain kysymystä koskeviin henkilöihin, mutta tämä mahdollisuus puuttui kirjoitushetkellä.

On myös huomioitava, että kysymystä on muutettu ajan saatossa useaan otteeseen. Vuosina 2011–2014 kynnyksenä pidettiin viittä asuinhuoneistoa kolmen sijaan. Vuonna 2017 kysyttiin vain, onko henkilö tietoinen asuintalonsa pelastussuunnitelmasta, ottamatta huomioon jos sellaista on lakisääteisesti vaadittu. Kohdepopulaation kasvu vuoden 2017 muutosten jälkeen voikin selittää mittarin nousun, joten lisätutkimusta tarvitaan ennen kuin voidaan todeta tilastollisesti luotettavaa lineaarista muutosta.

Pelastussuunnitelmatietoisuus eroaa merkitsevästi sukupuolten välillä.⁸¹ Miehet ilmoittavat kuusi prosenttiyksikköä useammin saaneensa tietoa pelastussuunnitelmasta kuin naiset.

81 $\chi^2 = 10,6, V = 0,06, p = 0,001$, erittäin merkitsevä.

Tietoisuus eroaa myös ikäryhmittäin.⁸² Ero on kuitenkin epäselvä: eläkeläiset ilmoittavat 41–50-vuotiaita useammin saaneensa tietoa, mutta muut ryhmät eivät eroa toisistaan. Kyseessä voi olla tilastollinen sattuma.

Asumismuodot eroavat selkeästi tietoisuudessa pelastussuunnitelmista.⁸³ Omakotitaloissa asuvat ilmoittavat paljon muita harvemmin saaneensa tietoa. Tämän arvon tuleekin olla hyvin pieni, ottaen huomioon ettei omakotitaloissa yleensä ole kolmea useampaa asuinhuoneistoa.

3.17 Tulipalossa toimimisen mallit

Vastaajilta kysyttiin avoimena vastauksena, miten heidän mielestään tulisi toimia tulipalon syttyessä. Noin 85 prosenttia vastasi jotain kysymykseen, ja 15 prosenttia jätti kysymyksen kokonaan vastaamatta.

Vastauksissa esiintyy useimmiten hätäkeskukseen soitto ja rakennuksesta tai tilanteesta poistuminen (Kuvio 24). Sekä avun hakeminen että avunanto ovat usein esiintyviä mainintoja, niin myös alkusammutus- ja pelastustoiminta tilanteen mahdollisuuksien mukaan. Alkusammutusvälineistä mainitaan useimmiten sammutuspeite sekä käsiammutin.

---

82 $\chi^2 = 10,5$, $V = 0,06$, $p = 0,03$, merkitsevä.

83 $\chi^2 = 214,9$, $V = 0,27$, $p = 2 * 10^{-47}$, erittäin merkitsevä.

Kuvio 24. Tulipalossa toimimisen mallit, avoimet vastaukset sanapilvessä (1357/2500 sanaa, ei toistoa, esiintymisen mukaan)

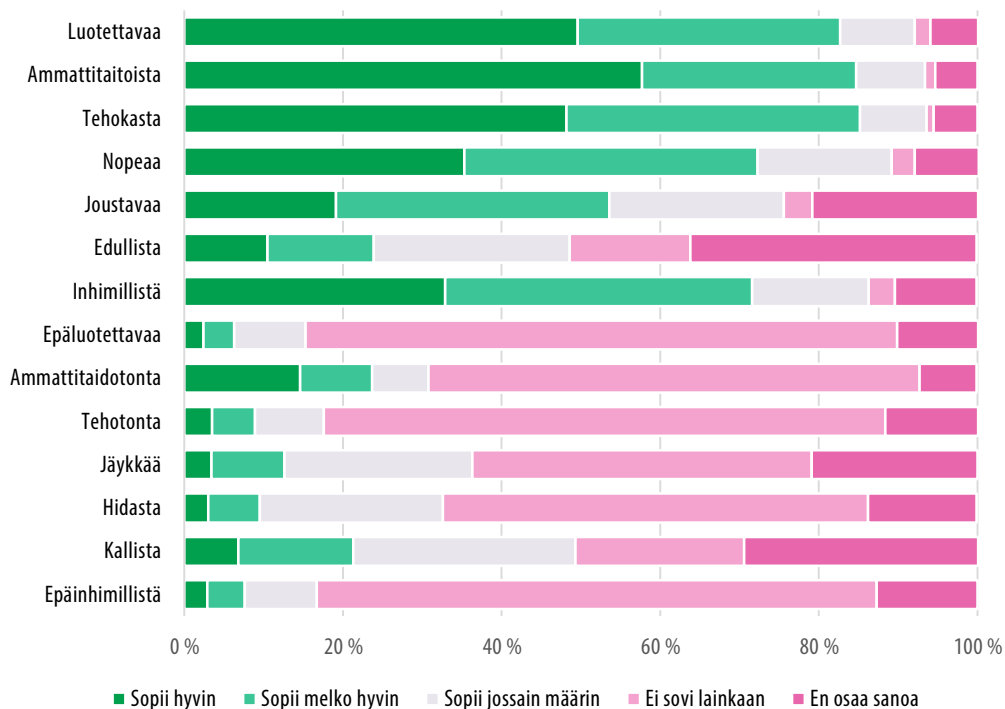
3.18 Käsitykset pelastustoimesta

Vastaajilta kysyttiin, kuinka hyvin eri adjektiivit sopivat heidän mielestään pelastustoimeen. Adjektiiveja tai kuvailuja oli neljätoista, ja vastausvaihtoehtoina *sopii hyvin, sopii melko hyvin, sopii jossain määrin, ei sovi lainkaan* sekä *en osaa sanoa*. Kysymys on asetettu vuodesta 1992 lähtien, ja vuonna 2020 lisättiin kuvailupari *inhimillistä-epäinhimillistä*. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,0007), merkitsevä (0,004) ja rajallisesti merkitsevä (0,007).

Parhaiten sopivina kuvailuina nähdään ”tehokas” (94 prosenttia sanoo sopivan hyvin, melko hyvin tai jossain määrin), ”ammattitaitoista” (93 prosenttia) sekä ”nopeaa” (89 prosenttia). Vähiten sopivina kuvailuina taas nähdään ”epäluotettavaa” (15 prosenttia), ”epäinhimillistä” (17 prosenttia) ja ”tehotonta” (18 prosenttia). Eniten epävarmuutta koetaan pelastustoimen hinnasta ja joustavuudesta (Kuvio 25).

Epäinhimillisyyden tunne on noussut merkitsevästi vuodesta 2020, kolmen prosenttiyksikön verran.⁸⁴ Luotettavuuden tunne on mahdollisesti laskenut yhden prosenttiyksikön verran, mutta muutos on vain rajallisesti merkitsevä.⁸⁵ Muut muutokset eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Kokonaisuudessaan pelastustoimen mielikuvissa ei siis ole juurikaan tapahtunut muutoksia.

Kuvio 25. Pelastustoimen kuvailujen sopivuus (%)

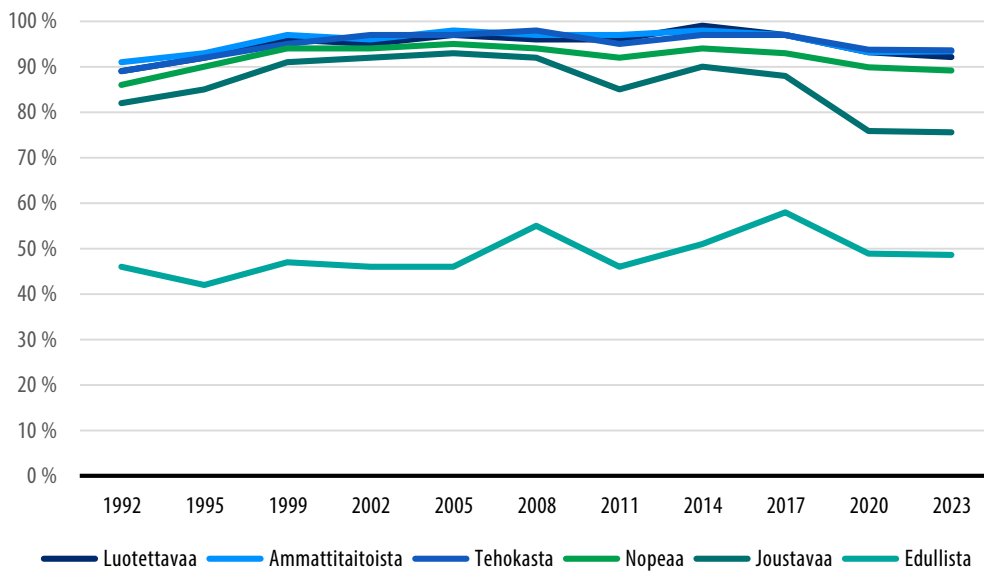
84 $T_{5999} = 3,1, p = 0,002$, merkitsevä.

85 $T_{6069} = 2,7, p = 0,007$, rajallisesti merkitsevä.

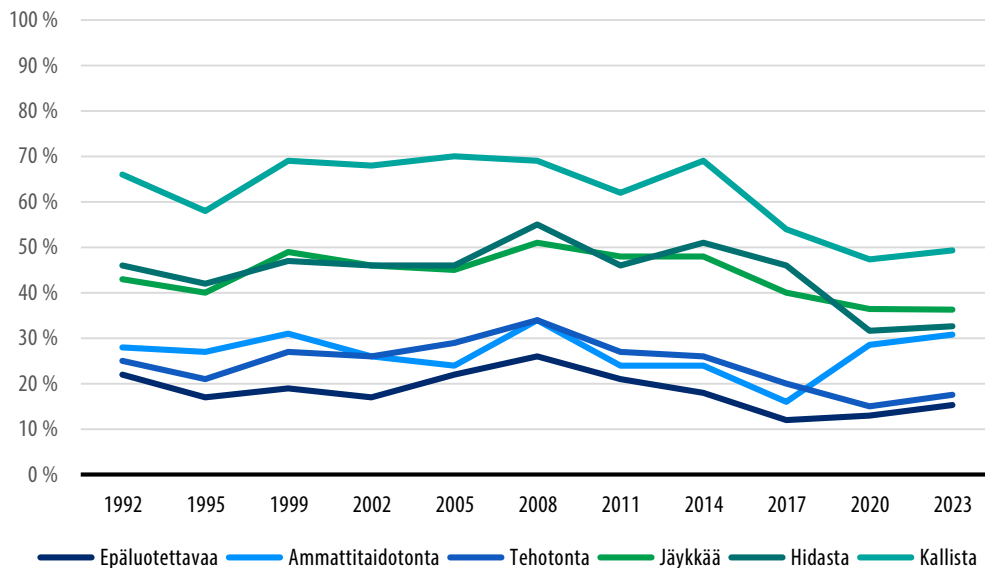
Positiivisissa mielikuvissa näkyy hieman muutoksia vuosien varrella (Kuvio 26). Edullisuuden tunne näyttäisi hieman nousseen koko mittausjakson aikana, tosin vaihtelulla. Joustavuuden tunne on toisaalta ollut laskusuunnassa pitkällä aikavälillä vuoden 2008 jälkeen. Muut muutokset ovat hyvin pieniä ja vaikeasti nähtävissä.

Negatiivisissa mielikuvissa näkyy myös pitkittäismuutoksia (Kuvio 27). Kalliuden tunne on laskenut jopa 20 prosenttiyksikköä vuosien varrella. Suurimmat muutokset näyttävät tapahtuneen vuonna 2020, jolloin kyseessä voi olla pandemian ja metodimuutoksen seka-vaikutus. Ammattitaidottomuuden tunne nousi vahvasti vuonna 2020, mutta hitauden tunne vastaavasti laski.

Kuvio 26. Positiiviset mielikuvat pelastustoimesta, 1992–2023 (% sopii hyvin, melko hyvin tai jossain määrin hyvin)

Kuvio 27. Negatiiviset mielikuvat pelastustoimesta (% sopii hyvin, melko hyvin tai jossain määrin hyvin)

Sukupuolten välillä nähdään eroja, useimmiten negatiivisissa mielikuvissa. Miehet kokevat pelastustoimen naisia useammin negatiiviseksi kaikilla mittareilla⁸⁶, mutta myös useammin joustavaksi sekä edulliseksi.⁸⁷ Toisin sanoen, miehet ovat naisia useimmin samaa mieltä väitteen kanssa, ja myös negatiivisempia pelastustointia kohtaan kuin naiset. Erot vaihtelevat 9 ja 18 prosenttiyksikön välillä.

Ikäryhmien välillä on myös merkitseviä eroja, kaikilla negatiivisilla mittareilla sekä edullisuudessa ja nopeudessa.⁸⁸ Negatiivisissa mittareissa on negatiivista lineaarisuutta iän myötä, eli iän noustessa negatiiviinen asenne laskee. Ammattitaidottomuuden kohdalla erot eivät ole yhtä selkeästi lineaarisia, mutta kuitenkin nuoremmat ikäryhmät ovat vanhempia ikäryhmiä negatiivisempia. Edullisuuden tunne on alle 31-vuotiaissa muita suurempi, ja nopeuden tunne vaihtelee hieman ikäryhmästä riippuen. Erot vaihtelevat suurestikin, 4–31 prosenttiyksikön välillä.

86 χ^2 :t 28,1 – 107,0, V:t 0,10 – 0,19, p :t $< 1 * 10^{-7}$, erittäin merkitseviä.

87 $\chi^2 = 29,1$ ja 106,0, $V = 0,10$ ja 0,19, $p = 7 * 10^{-8}$ ja $8 * 10^{-25}$, erittäin merkitseviä.

88 χ^2 :t 16,0 – 238,0, V:t 0,07 – 0,28, p :t $< 0,003$, yksi merkitsevä ja muut erittäin merkitseviä.

Asumismuotojen välillä on hieman eroja, joskin useammin rajallisesti merkitseviä sekä vähemmän selkeästi keskittyneitä tiettyihin asennetyyppeihin. Yleisesti ottaen omakotitaloissa asuvat ovat useammin samaa mieltä väitteen kanssa kuin muut. Merkitsevät erot löytyvät väitteistä ammattitaidoton, hidas, epäluotettava, tehoton ja epäinhimillinen.⁸⁹ Tehokkuuden sekä edullisuuden tunne saattavat erota ikäryhmien välillä, mutta erot ovat rajallisesti merkitseviä.⁹⁰ Merkitsevät erot vaihtelevat viiden ja yhdeksän prosenttiyksikön välillä, rajallisesti merkitsevät erot ovat kolme prosenttiyksikköä (tehokas) ja kuusi prosenttiyksikköä (edullinen).

KÄSITYKSET PELASTUSTOIMESTA

Kokonaiskuvassa pelastustoimeen kohdistuvat asenteet ovat positiivisia. Eniten epävarmuutta esiintyy pelastustoimen hinnassa ja joustavuudessa. Pieniä muutoksia on tapahtunut epäinhimillisyyden ja luotettavuuden tunteiden nousussa vuodesta 2020, mutta erot ovat pieniä ja osittain tilastollisesti epävarmoja. Edullisuuden tunne näyttäisi nousseen vuosien varrella, mutta joustavuuden tunne taas laskenut. Kalliuden tunne on vastaavasti laskenut pitkällä aikavälillä. Muutoksia tapahtui myös vuonna 2020, josta pandemia sekä kyselyn muotoilun muutokset voivat olla osasyitä. Miehet ovat useammin väitteiden kanssa samaa mieltä sekä negatiivisempia arvioissaan. Nuoremmat ikäryhmät ovat samoin negatiivisempia, riippuen hieman mittarista. Asumismuotojen välillä ei nähdä yhtä selkeitä eroja, joskin omakotitaloissa asuvat ovat hieman useammin samaa mieltä negatiivisen väitteen kanssa kuin muut.

3.19 Pelastustoimen tehokkuus

Vastaajilta kysyttiin, kuinka tehokkaana he kokevat pelastustoimen toiminnan eri tilanteissa. Kysymyspatteristoa uudistettiin vuonna 2020, ja se sisältää tällä hetkellä kymmenen eri toimintatilannetta. Vastaukset kerättiin neljän pisteen Likert-asteikolla: *tehokasta*, *melko tehokasta*, *melko tehotonta* ja *tehotonta*, sekä *en osaa sanoa*. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,001), merkitsevä (0,005), ja rajallisesti merkitsevä (0,01).

89 χ^2 :t 11,9 – 21,4, V:t 0,06 – 0,08, p :t < 0,003, merkitseviä tai erittäin merkitseviä.

90 χ^2 = 9,9 ja 10,2, V = molemmat 0,06, p = 0,007 ja 0,006, rajallisesti merkitseviä.

Muutokset kysymyksiin vaikeuttavat osin vertailua. Vuosina 2005–2017 tulvaa mitattiin omana mittarina, mutta yhdistettiin myrskyyn ja muihin luonnononnettomuuksiin vuonna 2020. Ympäristöonnettomuuksia mitattiin suppeammin ennen vuotta 2020, jolloin öljyonnettomuus toimi esimerkkinä ympäristöonnettomuudesta eikä omana onnettomuusmuotonaan. Samoin tulipalon mittaria on muutettu vuosien varrella: vuosina 2005–2017 kysyttiin asuntopaloista ja teollisuuspaloista erikseen, mutta vuoden 2020 uudistuksen jälkeen siirryttiin kysymään yleisesti tulipaloista.

Kuvio 28. Pelastustoimen koettu toimintatehokkuus eri tilanteissa (%)

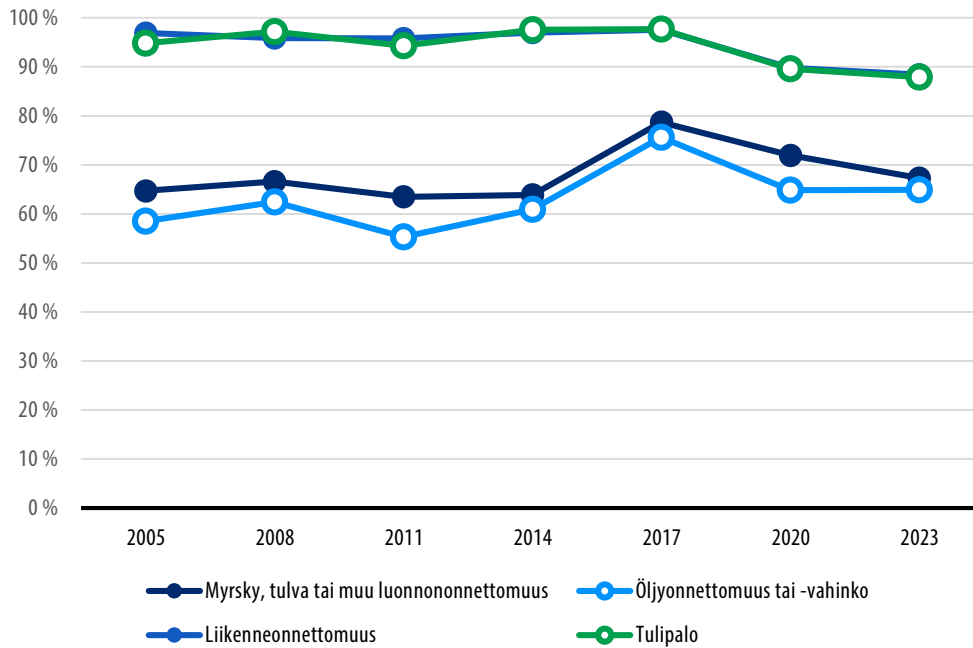

Yli neljä viidestä suomalaisesta näkee pelastustoiminnan tehokkaana tai melko tehokkaana liikenneonnettomuuksissa, tulipaloissa, ensihoidossa ja sairaankuljetuksessa (Kuvio 28). Vähiten tehokkaana nähdään turvallisuusviestintä ja palotarkastustoiminta, joskin niitkin vain yksi viidestä pitää tehottomana tai melko tehottomana. Epävarmojen osuudet ovat suurimpia turvallisuuskoulutuksessa, palotarkastustoiminnassa sekä öljyonnettomuuksissa, joissa noin joka neljäs ei osaa arvioida toiminnan tehokkuutta.

Sairaankuljetuksen koettu tehokkuus on laskenut merkitsevästi kolme prosenttiyksikköä vuodesta 2020.⁹¹ Muut tehokkuuskäsitykset eivät ole muuttuneet tilastollisesti merkitsevästi. Voidaan siis todeta, ettei muutoksia juurikaan ole tapahtunut viime mittauksesta.

91 $T_{6102} = 2,8, p = 0,005$, merkitsevä.

Kuvio 29. Käsitukset pelastustoiminnan tehokkuudesta 2005–2023 (% tehokasta ja melko tehokasta)

Luonnononnettomuuksien, öljyonnettomuuksien, liikenneonnettomuuksien sekä tulipalojen kohdalla voidaan verrata pitkäjänteisiä muutoksia vuodesta 2005 eteenpäin (Kuvio 29). Tehokkuuden tunteet ovat olleet loivassa laskussa vuodesta 2017 näillä muuttujilla, mutta vielä on liian aikaista todeta, onko muutos pidempi trendi vai tilapäinen vaihtelu. Luonnononnettomuuksien ja öljyonnettomuuksien koetut toimintatehokkuudet nousivat vuonna 2017.

Sukupuolten välillä on eroja toiminnan koetussa tehokkuudessa liikenneonnettomuuksissa, tulipaloissa ja palotarkastustoiminnassa.⁹² Miehet kokevat pelastustoimen tehokkaammaksi palotarkastustoiminnassa (10 prosenttiyksikköä), naiset taas liikenneonnettomuuksissa (5 prosenttiyksikköä) sekä tulipaloissa (6 prosenttiyksikköä).

92 χ^2 :t 21,4 – 25,2, V:t 0,08 – 0,09, p :t $< 4 * 10^{-6}$, erittäin merkitseviä.

Ikäryhmien välillä on eroja kaikissa onnettomuuksiin ja tapaturmiin liittyvissä toimintamuodoissa⁹³, mutta ei ennaltaehkäisevissä toiminnoissa. Kaikissa merkitsevissä eroissa toistuu sama kuvio: iän noustessa koettu tehokkuus nousee. Erot vaihtelevat 11 ja 19 prosenttiyksikön välillä.

Luonnononnettomuuksissa toimimisen koettu tehokkuus vaihtelee asumismuodon välillä.⁹⁴ Kerrostaloissa asuvat eroavat merkitsevästi pientaloasukkaista, mutta kumpikaan ei eroa omakotitaloasujista. Luonnononnettomuuksien toimintatehokkuus koetaan 7 prosenttiyksikköä harvemmin tehokkaana kerrostaloissa kuin pientaloissa. Sairaankuljetuksen koettu tehokkuus voi myös erota⁹⁵, mutta erot ovat vain rajallisesti merkitseviä ja kooltaan vain viisi prosenttiyksikköä korkeampia pientaloasujilla kuin muilla.

PELASTUSTOIMEN TEHOKKUUS

Pelastustoimen koettu toimintatehokkuus vaihtelee tilanteen mukaan. Arkisten tapaturmatilanteiden toiminta koetaan tehokkaaksi, ennaltaehkäisevä toiminta ja harvemmin tapahtuvien tapaturmien toiminta taas vähemmän tehokkaaksi. Muutoksia on hieman tapahtunut vuosien varrella, mutta mittaristoa on muutettu vuonna 2020 niin paljon, ettei pitkittäisvertailu ole juurikaan mahdollista. Voi olla, että toiminnan koetussa tehokkuudessa nähdään laskua, mutta tästä ei ole tarpeeksi tutkimustietoa todetaksemme varmasti näin. Miehet kokevat palotarkastustoiminnan tehokkaammaksi, naiset taas liikenneonnettomuuksissa ja tulipaloissa toimimisen. Suurimmat erot ovat kuitenkin ikäryhmissä, joissa kaikkien onnettomuuksiin ja tapaturmiin liittyvien toimintojen koettu tehokkuus nousee iän myötä, mutta ennaltaehkäisevien toimintojen koettu tehokkuus ei muutu. Asumismuodoissa ei nähdä suuria muutoksia kokonaisuudessaan.

93 χ^2 :t 40,0 -86,0, V:t 0,11 – 0,17, p :t $< 4 * 10^{-8}$, erittäin merkitseviä.

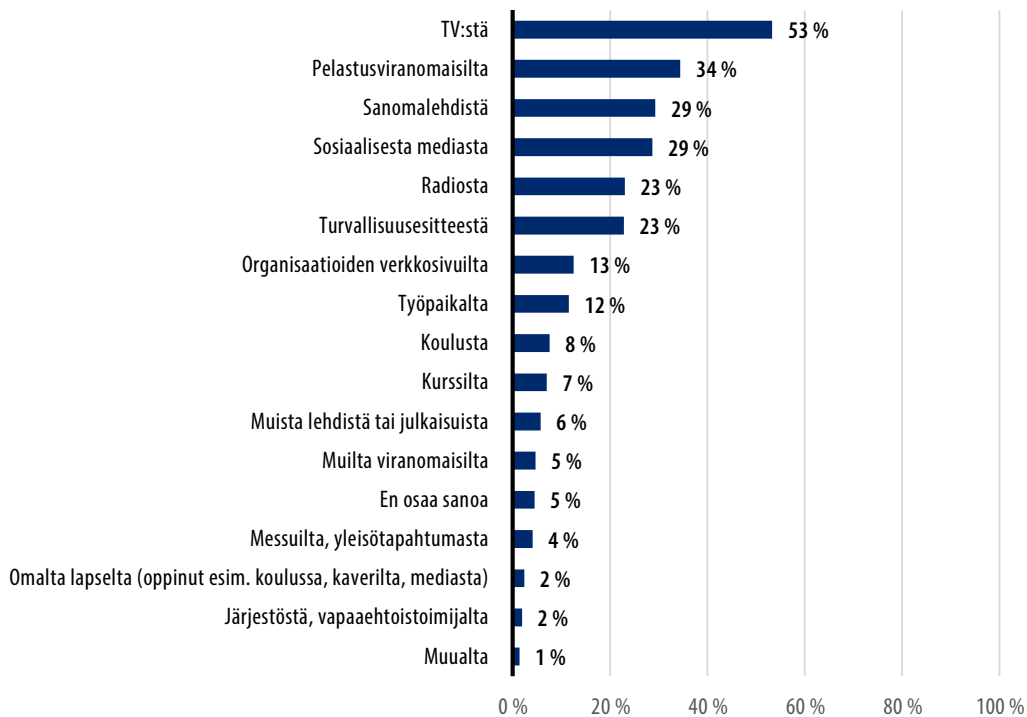
94 $\chi^2 = 11,8$, $V = 0,06$, $p = 0,003$, merkitsevä.

95 $\chi^2 = 10,1$, $V = 0,06$, $p = 0,006$, rajallisesti merkitsevä.

3.20 Tiedon lähteet

Vastaajilta kysyttiin, mistä lähteistä he haluaisivat saada tietoa pelastustoimesta ja pelastustoiminnasta. Vastaajat saivat valita kolme mieluisinta tietolähdettä 16 vaihtoehdon listalta, sekä vastata *en osaa sanoa* tarpeen vaatiessa. Tästä syystä prosenttiarvot eivät summaa sataan prosenttiin. Kysymyksessä kysyttiin ennen tietokokemuksista, mutta vuonna 2020 kysymystä uudistettiin koskemaan mieltymyksiä. Muutoksen takia tuloksia ei voida verrata pidemmässä aikajaksossa. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,0006), merkitsevä (0,003) ja rajallisesti merkitsevä (0,006).

Kuvio 30. Pelastustiedon lähteet (% valittu)

Kansalaisista hieman yli puolet valitsee television pelastustiedon mediakseen (Kuvio 30). Muut suosittu media ovat sanomalehdet, sosiaalinen media, radiot ja turvallisuusesitteet, vaihdellen reilusta 20 prosentista noin kolmannekseen. Tiedonjakajista pelastusviranomaiset ovat selkeästi suosituimpia (34 prosenttia). Järjestöt, omat lapset ja messut eivät taas kiinnosta suurta osuutta suomalaisesti, alle viisi prosenttia valitsee jonkun näistä. Noin viisi prosenttia ei osaa sanoa, mitä lähdettä he suosisivat.

Muutokset vuoteen 2020 verrattuna ovat mitättömiä. Oman lapsen suosio pelastustietolähteenä on noussut merkitsevästi alle yhden prosenttiyksikön, ja järjestöjen suosio taas laskenut yhden prosenttiyksikön.⁹⁶ Muiden lehtien ja julkaisujen suosio on ehkä laskenut yhden prosenttiyksikön, mutta muutos on rajallisesti merkitsevää.⁹⁷ Muita merkitseviä muutoksia ei ole.

Sukupuolten välillä on joitain merkitseviä eroja. Miehet suosivat kursseja naisia neljä prosenttiyksikköä useammin⁹⁸, ja ovat myös naisia kolme prosenttiyksikköä useammin epävarmoja.⁹⁹ Naiset taas suosivat useammin sosiaalista media ja pelastusviranomaisten välittämää tietoa¹⁰⁰, erot ovat 15 ja 9 prosenttiyksikköä. Turvallisuusessitteiden ja muiden suosioissa on rajallisesti merkitseviä eroja, neljä ja yksi prosenttiyksikköä kummassakin.¹⁰¹

Ikäryhmien välillä on merkitseviä eroja melkein kaikilla muuttujilla. Erot ovat kooltaan useimmiten pieniä, mutta jotkut lähestyvät keskikokoisia.¹⁰² Sanomalehtien ja pelastusviranomaisten suosio nousee iän myötä, vaihteluvälit 27 ja 17 prosenttiyksikköä. Koulun, työpaikan ja sosiaalisen median suosio taas laskee iän myötä, vaihteluvälit 19, 20 ja 30 prosenttiyksikköä. Seuraavissa muissa muuttujissa nähdään merkitseviä, mutta epälineaarisia eroja: turvallisuusessitteet, televisio, kurssit, oma lapsi, sekä epävarmojen osuus. Ikäryhmien välillä on siis suuriakin eroja, sekä suosituissa turvallisuusmedioissa että -viestijöissä.

Asumismuodot eroavat merkitsevästi vain radion suosiossa. Omakotitalolaiset suosivat radiota kerrostalolaisia kuusi prosenttiyksikköä useammin, mutta eivät eroa merkitsevästi rivi- tai paritaloissa asuvista.¹⁰³

96 $T_{6102} = 3,1$ ja $-5,0$, $p = 0,002$ ja $6 * 10^{-7}$, merkitsevää ja erittäin merkitsevää.

97 $T_{6102} = -2,9$, $p = 0,004$, rajallisesti merkitsevää.

98 $\chi^2 = 15,3$, $V = 0,07$, $p = 9 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevää.

99 $\chi^2 = 9,4$, $V = 0,06$, $p = 0,002$, merkitsevää.

100 $\chi^2 = 77,7$ ja $30,6$, $V = 0,16$ ja $0,10$, $p = 1 * 10^{-18}$ ja $2 * 10^{-9}$, erittäin merkitseviä.

101 $\chi^2 = 8,1$ ja $7,8$, $V =$ molemmat $0,05$, $p = 0,004$ ja $0,005$, rajallisesti merkitseviä.

102 χ^2 :t $24,8 - 231,5$, V :t $0,09 - 0,28$, p :t $< 0,0001$, erittäin merkitseviä.

103 $\chi^2 = 13,9$, $V = 0,07$, $p = 0,001$, merkitsevää.

TIEDON LÄHTEET

Suosituimmat pelastustiedon lähdemediat ovat TV, sanomalehdet ja sosiaalinen media, ja suosituimmat lähdetahot pelastusviranomaiset. Muutoksia ei juurikaan ole tapahtunut vuoteen 2020, ja tapahtuneetkin muutokset ovat kooltaan prosenttisyksikön tai alle. Ajallista vertailua ei voida tehdä, koska kysymysasettelu muutettiin koskemaan mieltymyksiä kokemusten sijaan vuonna 2020. Miehet suosivat useammin kursseja sekä ovat epävarmoja mieltymyksistään, naiset taas suosivat sosiaalista mediaa ja pelastusviranomaisten välittämää tietoa. Sanomalehtien ja pelastusviranomaisten suosio nousee iän myötä, koulun, työpaikan ja sosiaalisen median suosio taas laskee. Omakotitaloissa asuvat suosivat kerrostaloasujia useammin radiota tiedon lähteenä.

3.21 Teemat, joista tietoa halutaan

Vastaajilta kysyttiin, mistä pelastustoimeen liittyvistä aiheista he haluaisivat saada tietoa. Tässäkin kysymyksessä vastaajat saivat valita useamman vastauksen. Kysymykseen oli myös mahdollista vastata avoimella vastauksella. Kysymys muutettiin vuonna 2020 koskemaan mieltymyksiä (ks. luku 3.20), joten pidempää vertailua ei voida tehdä. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,0009), merkitsevä (0,005) ja rajallisesti merkitsevä (0,009).

Kuvio 31. Pelastustietoaiheet (% valittu)

Suomalaisia kiinnostavat eniten ohjeet onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseen, vaaratilannevaroitukset sekä ohjeet häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisesta (Kuvio 31), joita toivoisi saavansa yli puolet vastaajista. Vähiten kansalaisia näyttää kiinnostavan pelastustoimen käytännön työ (15 prosenttia) ja palokuntatoiminta (10 prosenttia). Epävarmoja on seitsemän prosenttia vastaajista ja neljä prosenttia ei halua lisää tietoa mistään teemasta.

Reilu prosentti vastaajista ilmoitti haluavansa tietoa jostain muusta. Näissä vastauksissa (N = 32) toistuvat lisätiedot yksilön suojautumistiloista (väestösuojat ja pommisuoja) sekä lähialueen vasteajoista. Vastaajat kommentoivat myös ensivasteen paikalle saapumisen koettua heikkoutta, sekä ilmaisevat tahtoaan avustaa pelastustoimen paikalle saapumisessa vaikeasti saavutettavissa asuintiloissa.

Vuoteen 2020 verrattuna ei ole juurikaan tapahtunut muutoksia. Pelastustoimen käytännön työn kiinnostavuus on kuitenkin laskenut kolme prosenttiyksikköä.¹⁰⁴ Myös muu-kategorian valinta on laskenut kaksi prosenttiyksikköä.¹⁰⁵ Vuoden 2023 tutkimuksessa kysymykseen lisättiin vastausvaihtoehdot *en osaa sanoa* sekä *en halua lisää tietoa*. Muu-kategorian suosion lasku oletetaan siksi johtuvan vastausvaihtoehtojen lisäyksestä.

Noin puolessa vastausvaihtoehdoista havaitaan eroja sukupuolen mukaan: onnettomuuksien ehkäisy- ja toimintaohjeet, lähialueen onnettomuusvaroitukset, varautumisohjeet sekä varoitus- ja rajoitustieto.¹⁰⁶ Näistä kaikista naiset tahtovat miehiä useammin tietoa, erot vaihtelevat 6 ja 21 prosenttiyksikön välillä. Miehet ilmoittavat naisia kolme prosenttiyksikköä useammin, etteivät he halua lisää tietoa.¹⁰⁷

Ikäryhmät eroavat kaikilla muuttujilla paitsi onnettomuuksien toimintaohjeissa, epävarmojen osuudessa sekä heissä, jotka eivät halua tietoa.¹⁰⁸ Lähialuevaroitusten, häiriötilannevarautumistietojen ja rajoitustietojen suosit nousevat iän myötä, ja palokuntatoiminnan suosio taas laskee vanhemmissa ikäryhmissä. Erot vaihtelevat 7–17 prosenttiyksikön välillä. Muu-kategorian vastanneiden välillä on mahdollisesti ikäryhmäkohtaisia eroja, mutta erot ovat rajallisesti merkitseviä.¹⁰⁹

Asumismuodot eroavat merkitsevästi kahdella muuttujalla. Kerrostaloissa sekä pientaloissa asuvat haluavat omakotitaloasujia 3–11 prosenttiyksikköä useammin ohjeita onnettomuustoimintaan.¹¹⁰ Kerrostaloasujat haluavat myös omakotitaloasujia 7 prosenttiyksikköä useammin tietoja häiriötilanteissa toimimiseen, mutta kumpikaan ei eroa merkitsevästi pientaloasujista.¹¹¹

---

104 $T_{6102} = -3,0, p = 0,003$, merkitsevä.

105 $T_{6102} = -13,4, p = 2 * 10^{-40}$, erittäin merkitsevä.

106 χ^2 :t 12,7 – 139,0, V:t 0,07 – 0,21, p :t < 0,0004, erittäin merkitseviä.

107 $\chi^2 = 19,2, V = 0,08, p = 1 * 10^{-5}$, erittäin merkitsevä.

108 χ^2 :t 23,9 – 100,0, V:t 0,08 – 0,18, p :t < 0,0003, erittäin merkitseviä.

109 $\chi^2 = 14,6, V = 0,07, p = 0,006$, rajallisesti merkitsevä.

110 $\chi^2 = 26,1, V = 0,09, p = 2 * 10^{-6}$, erittäin merkitsevä.

111 $\chi^2 = 12,1, V = 0,06, p = 0,002$, merkitsevä.

TEEMAT, JOISTA TIETOA HALUTAAN

Suomalaisia kiinnostavat eniten pelastusviranomaisten ohjeistus sekä vaaratilannetiedotus, ja vähiten käytännön työ sekä palokuntatoiminta. Käytännön työn suosio on laskenut vuoden 2020 tutkimuksesta. Muita aikavertailuja ei voida tehdä. Naiset toivovat miehiä useammin tietoa usealla osa-alueella, miehet taas ilmoittavat naisia useammin etteivät he halua lisää tietoa ollenkaan. Nuoremmat ikäryhmät haluavat useammin tietoa palokuntatoiminnasta, vanhemmat taas erinäisiä lähialueen varoituksia ja varautumistietoja. Omakotitaloasujat haluavat harvemmin ohjeita onnettomuuksissa sekä käiriötilanteissa toimimiseen.

3.22 Kokemukset pelastushenkilöstöstä

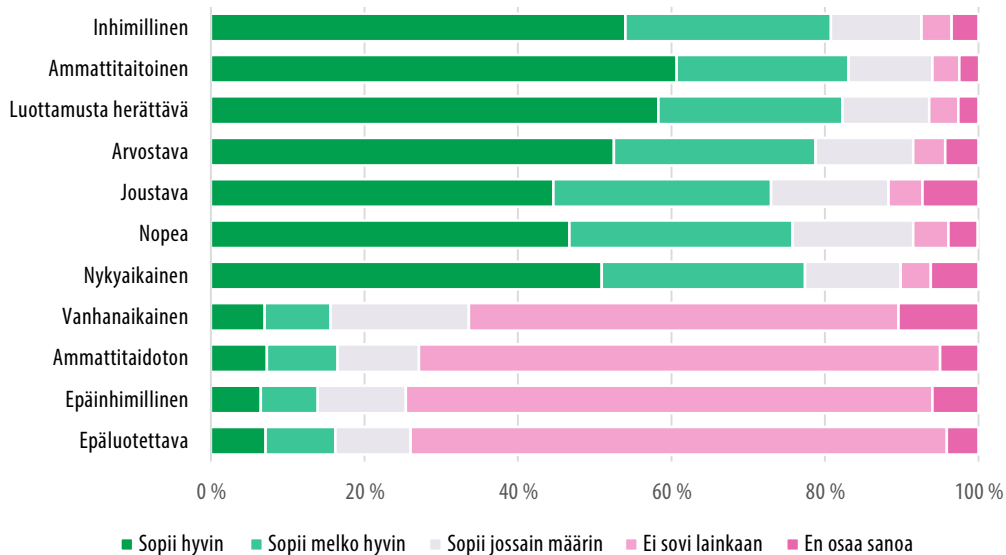
Niiltä vastaajilta, jotka sanoivat olleensa kontaktissa pelastushenkilöstön kanssa viimeisen vuoden aikana (N = 1042, ks. Taulukko 1 liitteissä) kysyttiin, miten he kuvailisivat pelastustoimea kyseisessä kontaktitilanteessa. Kuvailut myötäilevät luvun 3.18 vastausvaihtoehtoja, ja niihin voitiin vastata vaihtoehtoilla *sopii hyvin*, *sopii melko hyvin*, *sopii jossain määrin*, *ei sovi lainkaan* sekä *en osaa sanoa*. Kysymys lisättiin vuonna 2020, joten vertailuja voidaan tehdä vain siihen tutkimukseen. Bonferroni-korjatut merkitsevyysrajat ovat: erittäin merkitsevä (0,0009), merkitsevä (0,0005) ja rajallisesti merkitsevä (0,009). Vertailuissa käytetään väitteen sopivuutta hyvin ja melko hyvin arvioivien ryhmää.

Kontaktin kokeneista kansalaisista neljä viidestä ilmoitti pelastustoimen olleen ammattitaitoinen, luottamusta herättävä sekä inhimillinen (Kuvio 32). Vähiten sopivat kuvailut ovat vastaavasti epäinhimillinen, vanhanaikainen ja epäluotettava. Eniten epävarmuutta koetaan vanhanaikaisuuden kohdalla (10 prosenttia epävarmoja), vähiten ammattitaitoisuuden ja luottamusta herättävyyden kohdalla (kolme prosenttia). Vaikka erot eivät ole suuria, tämä voi osoittaa, että pelastustoimen käytännön toiminnoista ja niiden modernisuudesta ei osata olla mieltä yhtä helposti kuin itse toiminnasta, tai toiminnan modernisuutta tai vanhanaikaisuutta ei osata arvioida.

Muutoksia ei juurikaan ole tapahtunut vuodesta 2020. Epäluotettavuuden tunne on mahdollisesti noussut neljä prosenttiyksikköä, mutta muutos on rajallisesti merkitsevä ja siten epävarma.¹¹²

112 $T_{2006} = 2,7$, $p = 0,007$, rajallisesti merkitsevä.

Kuvio 32. Kuvailut pelastushenkilöstökontaktista (%)

Sukupuolten välillä nähdään joitain eroja. Miehet kokivat kontaktit naisia useammin huonoina kaikilla neljällä negatiivisella muuttujalla, erojen ollessa 12–15 prosenttiyksikköä.¹¹³ Naiset arvioivat kontaktitilanteet useammin inhimillisinä (11 prosenttiyksikköä) sekä ammattitaitoisina (10 prosenttiyksikköä).¹¹⁴

Ikäryhmien välillä on eroja jokaisessa muuttujassa. Positiiviset kokemukset lisääntyvät iän myötä lineaarisesti¹¹⁵, negatiiviset taas tippuvat.¹¹⁶ Erot vaihtelevat positiivisten kohdalla 11–22 prosenttiyksikön välillä, negatiivisissa vaihtelu on yleisesti ottaen suurempaa, 21–26 prosenttiyksikköä. Kontaktitilanteiden kokeminen nopeana eroa vain rajallisesti merkitsevästi, joten ero on epävarmempi kuin muut.

Asumismuotojen välillä on kaksi rajallisesti merkitsevää eroa. Vanhanaikaisuuden sekä epäluotettavuuden tunteet ovat mahdollisesti 8 prosenttiyksikköä korkeammalla omakotitaloasujilla kuin muilla ryhmillä.¹¹⁷

¹¹³ χ^2 :t 30,6 – 45,7, V:t 0,17 – 0,21, p :t $< 3 * 10^{-8}$, erittäin merkitseviä.

¹¹⁴ $\chi^2 = 19,3$ ja $19,5$, $V =$ molemmat 0,14, $p =$ molemmat $1 * 10^{-5}$, erittäin merkitseviä.

¹¹⁵ χ^2 :t 15,0 – 56,5, V:t 0,12 – 0,23, p :t $< 0,005$, yksi rajallisesti merkitsevä, yksi merkitsevä ja muut erittäin merkitseviä.

¹¹⁶ χ^2 :t 58,3 – 83,7, V:t 0,24 – 0,28, p :t $< 7 * 10^{-12}$, erittäin merkitseviä.

¹¹⁷ $\chi^2 = 9,8$ ja $10,0$, $V =$ molemmat 0,10, $p =$ molemmat 0,007, rajallisesti merkitseviä.

KOKEMUKSET PELASTUSHENKILÖSTÖSTÄ

Useimmat pelastushenkilöstökontaktin kokeneet kuvailevat henkilöstöä inhimilliseksi, ammattitaitoiseksi ja luottamusta herättäväksi. Muutoksia ei vuoteen 2020 juurikaan ole tapahtunut. Miehet ovat naisia useammin negatiivisempia arvioissaan. Positiiviset arviot pelastushenkilöstöstä lisääntyvät iän myötä. Vanhanaikaisuuden ja epäluotettavuuden tunne on mahdollisesti hieman korkeampi omakotitaloissa asuvilla kuin muissa ryhmissä.

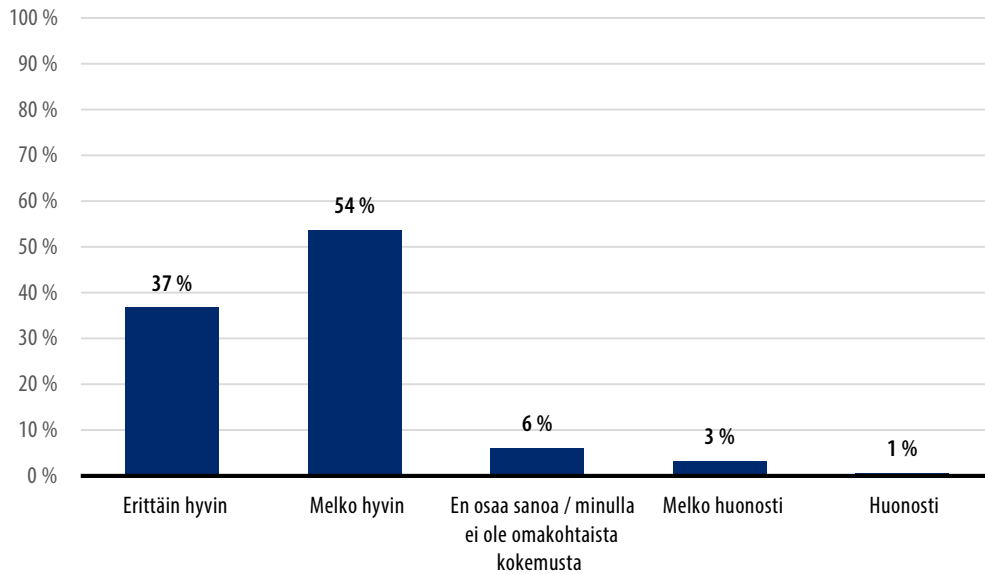
3.23 Virhekokemukset

Vastaajilta kysyttiin, onko heillä omia kokemuksia tai havaintoja selkeistä pelastushenkilöstön tekemistä virheistä. Kysymykseen voi vastata *kyllä*, *ei* tai *en osaa sanoa*. Myönteisen vastauksen myötä vastaajat saivat ilmoittaa kokemuksestaan avoimena vastauksena. Kysymys asetettiin ensimmäisen kerran vuonna 2020. Bonferroni-korjausta ei tehty.

Kuusi prosenttia vastaajista raportoi, että he ovat havainneet selviä virheitä pelastushenkilöstön tehtävissä. Yhteensä 55 prosenttia vastasi kielteisesti, ja 39 prosenttia ei osannut sanoa. Myönteisesti vastaavien osuus ei ole muuttunut merkitsevästi vuodesta 2020. Sukupuoli-, ikäryhmä- tai asumismuotokohtaisia eroja ei ole.

Avoimista vastauksista poistettiin ensin tyhjät vastaukset sekä positiiviset vastaukset, koska kysymys koskee nimenomaisesti virhekokemuksia. Yhteensä 122 vastausta jäi jäljelle. Vastauksissa mainitaan hoitamatta jättäminen, viivästynyt ensivaste sekä hätäkeskuksen heikko aluetuntemus (Kuvio 33). Tilanteen tai ongelman vähättelyä koetaan myös. Vastaukset kohdistuvat suurelta osin ambulanssiin ja hätäkeskukseen, pienissä määrin poliisiin ja pelastushenkilöstöön.

Kuvio 34. Koettu suorituskky (%)

Eroja ei nähdä sukupuolten tai asumismuotojen välillä. Ikäryhmät eroavat kuitenkin arviossaan.¹¹⁸ Vanhemmat ikäryhmät ovat nuorempia positiivisempia, erot ovat suurimmillaan 6 prosenttiyksikköä.

¹¹⁸ $\chi^2 = 21,3$, $V = 0,08$, $p = 0,0003$, erittäin merkitsevä.

4 Yhteenveto

Viime vuosikymmen on turvallisuusnäkökulmasta ollut vaihteleva. Erilaisten hybridi-uhkien, sosiaalisen vaikuttamisen ja verkkohyökkäysten uhka on noussut, osittain toteutunut ja uutisoinnin kautta löytänyt tiensä kansalaisten mielikuviin. Suomalaisten pelastusasenteet-tutkimussarjassa näkyikin tietyssä määrin kansalaisten oman turvallisuuden käsityksen muuttuminen ja osittain heikentyminen.

Koetut uhkakuvat ovat muuttuneet viime vuosina, myötäillen turvallisuusympäristön muutoksia. Siinä missä covid19-pandemia nostatti siihen liittyviä uhkatunteita, Ukrainan sota on nostattanut sotaan ja perinteisiin valtioiden välisiin konflikteihin liittyviä uhkakokemuksia.

Samalla kun koetut uhkakuvat muuttuivat tai nousivat, suomalaisten omatoiminen varautuminen muuttui. Entistä enemmän suomalaiset näyttävät varautuvan konkreettisin keinoin. On kuitenkin huomattava, että varautuminen riippuu varautumistiedosta: suomalaiset varautuvat niillä tavoilla ja keinoilla, joita tuntevat, eivät välttämättä aina niillä tavoin, jotka olisivat tehokkaimpia.

Omatoimisen varautumisen tehostamisessa on suosittu erinäisiä tiedotuskampanjoita, kuten vastikään 72 tuntia-kampanjan kotivaratietoisuuden nosto sähkökriisin aikana. Siksi on huomattava, että tämän vuoden tutkimuksen tulokset osoittavat, kuinka kampanjat eivät aina onnistu tavoitteissaan. Kotivarakampanjasta huolimatta suomalaisten kotivaraosaaminen on heikkoa, tulokset osoittavat. Ennaltaehkäisevän tiedon ja toimintamallien jalkauttamiskampanjoita tulisi tarkistaa uudelleen, ja todellista vaikuttavuutta tulisi selvittää tarkemmin – vaikka sellaisen osoittaminen onkin tieteellisesti hankalaa.

Varautumisella, kyvyllä toimia sekä toimijuudella on suuri merkitys yhteiskunnan resilienssin kannalta. Konkreettinen toiminta kriisin tai poikkeusolojen aikana on näyttäytynyt kuluneiden kolmen vuoden aikana monin tavoin. Koronapandemian ollessa pahimmillaan suomalaiset aluksi hamstrasivat ajoittain epäolennaisiakin tuotteita, mutta myös spontaani vapaaehtoisuus esimerkiksi naapuriavun merkeissä lisääntyi. Ukrainan sota sai aikaan selkeän lisäyksen niin avustuskeräyksissä kuin niihin osallistumisessakin. Tämän lisäksi monet ovat halunneet tehdä jotain konkreettista auttaakseen. Suomalaiset ovat jälleen avanneet kotiensa ovia pakolaisille. Ukrainasta saapuville on kerätty elämiseen tarvittavia perustarvikkeita. Sodassa ja esimerkiksi sairaanhoidossa ja pelastustoiminnassa tarvittavia

tarvikkeita ja kalustoakin on kerätty talkoilla ja toimitettu suoraan ilman avustusjärjestöjä jopa paikan päälle Ukrainaan. Nämä kaikki kertovat auttamisen halun lisäksi myös siitä, että konkreettinen toiminta kriisitilanteessa on tärkeä osa siihen sopeutumista ja siitä selviämistä. Toimijuus, se, että voi itse vaikuttaa tapahtumien kulkuun olematta passiivinen sivustaseuraaja, lisää merkittävästi resilienssiä.

Suomalaisten turvallisuusosaamisessa on edelleen joitain puutteita. Kansalaiset osaavat erinomaisesti hätänumeron, tuntevat vastuullisia toimintamalleja tulipalotilanteissa, ja toivovat opastusta ja ohjeistusta häiriö- ja vaaratilanteisiin liittyen. Toisaalta yleisen vaaramerkin toimintamallit ovat hukassa enemmistöltä suomalaisilta eikä kotivaraa tunneta kovinkaan hyvin.

Suomalaisille kenties ominainen viranomaisluottamus näyttää kuitenkin säilyneen myös turvallisuuden kentällä kohtalaisen hyvin. Suomalaiset luottavat pelastustoimeen, kokevat sen päteväksi ja inhimilliseksi, ja näkevät sen toiminnan tehokkaana. Muutoksia ei ole juurikaan tapahtunut viime vuosina, vaikka maailma ympärillä olisikin epävakaampi ja muutosalttiimpi.

Verrattaessa sukupuolia, esiin nousee kokonaisturvallisuuden kannalta mahdollisia ongelmakohtia: miehet ovat naisia itsevarmempia osaamisessaan, kiinnostuksessaan, mielipiteissään ja varautumisessaan. Todellisuudessa kuitenkin naiset osaavat joitain toimintamalleja, kuten yleisen vaaramerkin toimintamallit, miehiä paremmin. Miehet ovat myös naisia negatiivisempia pelastustoimea kohtaan, vaikka kokonaisuudessa suhtautuminen onkin positiivista.

Ikä näyttäytyy tärkeänä vaihtelun ennustajana. Vanhemmat ryhmät ovat positiivisempia pelastustoimea kohtaan, kokevat sen tehokkaampana, ja tuntevat eri varautumiskeinoja nuoria paremmin. Monelta osin kuitenkin ikäerot eivät ole yhtä selkeitä, ja eri ikäryhmät näyttäytyvät hyvin erilaisina.

Omakotitaloasujien ja kerrostaloasujien välillä on huomattavia eroja. Omakotitaloasujat ovat useimmiten itsevarmempia ja paremmin varautuneita erilaisiin häiriötilanteisiin, mutta kerrostaloissa asuvat toisaalta kiinnostuneempia pelastustoimesta, positiivisempia pelastustoimea kohtaan ja kokevat olonsa hieman turvallisemmaksi. Osittain erot voivat liittyä todellisiin kokemuksiin aluekohtaisista pelastustoimintaeroista, mutta kaiken puolin erot eivät selittyne laatueroilla. On myös huomattava, että tutkimus ei selvittänyt alueellisten erojen vaikutusta – monilta osin asumismuotoerot voisivat selittyä alueellisilla eroilla.

Suomalaisten pelastusasetteet-kyselytutkimuksen kannalta olisi suotavaa, että tutkimuksessa keskityttäisiin entistä enemmän mielikuviin, käsityksiin ja asenteisiin. Useissa kohdissa voidaan todeta, että kansalaisten ilmoittamat varautumisasteet vastaavat enemmän

heidän oletuksiaan oikeasta varautumisesta kuin todellista varautumista. Kyselytutkimuksessa voidaanakin paremmin keskittyä mieltymyksiin ja käsityksiin. Näillä on suuri vaikutus yksilön turvallisuuden kannalta: yksilön varautumiskyky ja -mahdollisuudet riippuvat osittain hänen käsityksestään kriisin todennäköisyydestä, sen vaikutuksesta ja viranomaisten luotettavuudesta todellisessa kriisitilanteessa. Kansalaisten käsitykset eivät näin ollen aina yhdy viranomaisten arvioihin todellisista todennäköisyyksistä, mutta niillä on suuri merkitys yksilöiden omatoimisuuteen ja kriisinkestävyteen. Toimenpidenäkökulmasta on myös muistettava, että yksilön varautumiskyky on monimutkainen, yhteisvaikutteinen ja verkostomainen rakenne, johon ei voida vaikuttaa vain yksittäisten faktoreiden avulla. Suomalaiset pelastusasenteet 2023-raportti osoittaa sosiaalisia ryhmäeroja monessa varautumiseen ja kriisinkestävyteen liittyvässä muuttujassa, mutta niiden korjaaminen vaatii kokonaisvaltaista ja monitahoista kehittämistyötä.

LIITTEET

Liitetaulukot

Taulukko 1. Kyselyn taustamuuttujien jakauma (N ja %)

	N	%		N	%
Sukupuoli			Työllistymistilanne		
Nainen	1529	50 %	Kokopäivätoisää	1072	35 %
Mies	1502	49 %	Osa-aikatoisää	325	11 %
Muu	15	1 %	Muu, mikä?	44	1 %
En halua vastata	9	0 %	En halua sanoa	25	1 %
Ikäryhmä			Ei työllistynyt	1589	52 %
Alle 31-vuotiaat	635	21 %	Eläketyyppi		
31–40-vuotiaat	509	17 %	Vanhuseläke	778	26 %
41–50-vuotiaat	442	15 %	Työkyvyttömyyseläke	225	7 %
51–64-vuotiaat	665	22 %	Perhe-eläke	32	1 %
65 vuotta täyttäneet	804	26 %	En osaa sanoa	26	1 %
Kuntaryhmä			Koulutustaso		
Kaupunkimaiset kunnat	107	56 %	Peruskoulun päättötutkinto tai keski-, kansa- tai kansalaiskoulututkinto	409	13 %
Taajaan asutut kunnat	364	12 %	Ylioppilastutkinto, ammattikoulututkinto tai opistotason tutkinto	1511	50 %
Maaseutumaiset kunnat	272	9 %	Ammattikorkeakoulu-, ylempi ammattikorkeakoulu- tai yliopistotason tutkinto	1092	36 %
Pääkaupunkiseutu	716	23 %	En osaa sanoa/en halua sanoa	43	1 %

	N	%		N	%
Asumismuoto			Vuositulot		
Kerrostalo	1537	50 %	Alle 10 001 euroa / vuosi	217	7 %
Rivi-/paritalo	538	18 %	10 001–25 000 euroa/vuosi	668	22 %
Omakotitalo	929	30 %	25 001–50 000 euroa/vuosi	927	30 %
Joku muu	43	1 %	Yli 50 000 euroa/vuosi	833	27 %
En osaa sanoa	8	0 %	En osaa sanoa/en halua sanoa	410	13 %
Ammattiryhmä			Pelastushenkilöstökontakti		
Johtavassa asemassa toisen palveluksessa	67	2 %	Tulipalotilanne	106	4 %
Ylempi toimihenkilö / asiantuntija	291	10 %	Liikenneonnettomuus	104	3 %
Alempi toimihenkilö	219	7 %	Muu onnettomuus	102	3 %
Työntekijä	828	27 %	Muu pelastustehtävä	105	3 %
Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja	136	5 %	Vapaa-ajan tapaturma	165	5 %
Maatalousyrittäjä	22	1 %	Tapaturma työpaikalla	92	3 %
Opiskelija	245	8 %	Sairauskohtaus	328	11 %
Kotiäiti tai koti-isä	56	2 %	Tarkastuskäynti	116	4 %
Eläkeläinen	1014	33 %	Turvallisuuskoulutus	143	5 %
Koululainen	20	1 %	Yleisötilaisuus, vierailu tmv.	141	5 %
Työtön	260	9 %	Sosiaalisessa mediassa tai muuten verkkovälitteisesti	90	3 %
Muu	62	2 %	Jotain muuta	101	3 %
Lapsia kotitaloudessa			En ole ollut tekemisissä pelastushenkilöstön kanssa	1943	64 %
Kyllä	738	24 %	En osaa sanoa	70	2 %
Ei	2300	75 %	Kotitalouden koko		
En osaa sanoa	17	1 %	Yksi henkilö	1085	36 %
			Kaksi henkilöä	1214	40 %
			Kolme henkilöä tai enemmän	756	25 %

Kyselyn muotoilu

OSA 1: TAUSTAKYSYMYKSET

SUKUPUOLENNE

Nainen

Mies

Muu

En halua vastata

MIHIN SEURAAVSTA IKÄRYHMISTÄ KUULUTTE?

Alle 31-vuotiaat

31 – 40-vuotiaat

41 – 50-vuotiaat

51 – 64-vuotiaat

65 vuotta täyttäneet

OSA 2: UHKAT JA ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY

1. KUINKA TODENNÄKÖISENÄ PIDÄTTE SEURAAVIEN UHKIEN TAI VAAROJEN KOHTAAMISTA HENKILÖKOHTAISessa ELÄMÄSSÄNNE?

Vastausvaihtoehdot:

Todennäköistä

Jossain määrin todennäköistä

Jossain määrin epätodennäköistä

Epätodennäköistä

En osaa sanoa

1. Sään ääri-ilmiö (tulva, maaston kuivuus, myrsky tmv.)
2. Liikenneonnettomuus
3. Tulipalo
4. Ydinvoimalaonnettomuus
5. Tapaturma työpaikalla
6. Tapaturma vapaa-ajalla (kotona/harrastuksessa tmv.)
7. Suomen valtioon kohdistuva aseellinen hyökkäys
8. Suuri ympäristöonnettomuus, kuten öljykatastrofi
9. Vaarallinen tartuntatauti, pandemia
10. Sairaskohtaus, sairastuminen vakavasti (esim. hengenvaarallinen syöpä)
11. Väkivaltainen teko
12. Sähkön- tai vedenjakeluun, energia- tai elintarvikehuoltoon, tietoliikenteeseen ja/tai -järjestelmään tmv. toimintavarmuuteen liittyvä häiriö
13. Informaatiovaikuttaminen, valeutisointi, muut ns. hybridiuhkat
14. Väestöryhmien välisten jännitteiden kasvu, vastakkainasettelu

2. MITEN TARPEELISENA PIDÄTTE SEURAAVIA ASIOITA?

Vastausvaihtoehdot:

Erittäin tarpeellinen

Melko tarpeellinen

Melko tarpeeton

Erittäin tarpeeton

En osaa sanoa

1. Häätakeskukseen kytketty automaattinen paloilmoitin
2. Väestön varoitusjärjestelmä
3. Väestönsuoja
4. Evakuointisuunnitelmat
5. Automaattinen sammutuslaitteisto (sprinkleri)
6. Pelastusviranomaisen turvallisuusviestintä julkisuudessa
7. Pelastusviranomaisen turvallisuusviestintä kasvokkain (neuvonta, ohjaus, koulutus)
8. Taloyhtiön pelastussuunnitelma ja turvallisuusohje
9. Palovaroitin
10. Muut kodin turvalaitteet (esim. häkävaroitin, sähkön aikakatkaistu, turvaliesi, turvaliesituuletin)

3. MITEN OLETTE VARAUTUNUT ONNETTOMUUSTILANTEISIIN?

Vastausvaihtoehdot:

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

1. Kotonani on toimiva palovaroitin tai paloilmoitin
2. Kotonani on sammutuspeite
3. Kotonani on sammutin
4. Kotonani on ensiapupakkus tai -välineet
5. Kotonani on paristokäyttöinen radio
6. Olen suunnitellut poistumisen asunnosta hätätilanteessa
7. Olen osallistunut poistumisharjoitukseen asuinrakennuksessa
8. Olen osallistunut poistumisharjoitukseen työpaikalla / opiskelupaikalla
9. Kotonani on joditabletteja
10. Kotonani on kotivara
11. Olen käynyt ensiapukoulutuksen
12. Olen käynyt alkusammutuskoulutuksen
13. Tiedän, missä on lähin väestönsuoja
14. Kodissani on turvalaitteita (sähkön aikakatkaistu, turvaliesi, turvaliesituuletin jne.)
15. Puhelimessani on 112 Suomi -sovellus
16. Puhelimessani on ICE-numero
17. Kotonani on häkävaroitin

18. Olen käynyt läpi kodin vaaranpaikkoja
19. Olen harjoitellut sammutusta
20. Olen tutustunut kiinteistön / taloyhtiön pelastussuunnitelmaan
21. Kotonani on poistumisvalaistus pimeällä toimimiseen
22. Olen selvittänyt sähkön pääkytkimen sijainnin
23. Olen selvittänyt koneellisen ilmanvaihdon pois päältä kytkemisen
24. Jotain muuta, mitä?

4. JOS TEILLÄ ON AUTO KÄYTÖSSÄNNE, ONKO SIELLÄ SEURAAVIA TURVALLISUUSVÄLINEITÄ?

1. Minulla ei ole autoa käytössäni.
2. Sammutin
3. Pelastuskotti
4. Ensiapupakkaus tai ensiapuvälineet
5. Heijastinliivi
6. Taskulamppu
7. Varoituskolmio
8. Turvavyöleikkuri
9. Ikkunavasara
10. Jokin muu, mikä?
11. Autossani ei ole mitään edellä mainituista turvavälineistä.

5. KUKA ON MIELESTÄNNE ENSISIJAISESTI VASTUUSSA TAPATURMIEN ENNALTAEHKÄISYN OPASTAMISESTA LAPSILLE? VALITKAA YKSI VAIHTOEHTO.

- Koulu, päiväkot
Vanhemmat, huoltajat
Neuvola, kouluterveydenhuolto
Pelastustoimen edustaja
Järjestöt, vapaaehtoistoimijat
Joku muu, kuka / mikä?
En osaa sanoa

6. MIKÄ ON HÄTÄNUMERO?

Avoin kenttä, vain numeroita.

7. TUNNISTATTEKO YLEISEN VAARAMERKIN?

Kyllä

En

En tiedä mikä on yleinen vaaramerkki

8. MITEN MIELESTÄNNE PITÄÄ TOIMIA YLEISEN VAARAMERKIN KUULTUAAN?

Avoin kenttä.

9. MITÄ KAUTTA HALUAISITTE VASTAANOTTAA VAARATIEDOTTEEN? VALITKAA YKSI ITSELLENNE MIELUISIN VAIHTOEHTO.

Televisio

Radio

112 Suomi -mobiilisovellus

Tekstiviesti

Sosiaalinen media

Pop up -ilmoitus tietokoneelle

Sähköposti

Jokin muu, mikä?

10. MITÄ TARKOITTA KOTIVARA? KUVAILKAA VAPAASTI.

Avoin kenttä.

OSA 3: TULIPALOJEN ENNALTAEHKÄISY

11. MIKÄLI KÄYTETTÄVISSÄNNE ON KESÄMÖKKI, KESÄASUNTO TAI VASTAAVA, ONKO TEILLÄ SIELLÄ TOIMIVA PALOVAROITIN?

Kyllä

Ei

Käytettävissäni ei ole kesäasuntoa

En osaa sanoa

12. KUINKA USEIN TESTAATTE PALOVAROITTIMENNE?

Vähintään kerran kuukaudessa

Muutaman kerran vuodessa

Harvemmin

En ole tarkistanut koskaan

Taloudessani ei ole toimivaa palovaroitinta

En osaa sanoa

13. PALOTARKASTUSTOIMINNALLA PYRITÄÄN TUKEMAAN TULIPALOJEN ENNALTAEHKÄISYÄ. ONKO KODISSANNE KÄYNYT PALOTARKASTAJA?

On käynyt viimeisen vuoden aikana

On käynyt viimeisten 1 – 10 vuoden aikana

Ei ole käynyt, mutta olen saanut ja vastannut paloturvallisuuden itsearviointikirjeeseen

Ei ole käynyt

En osaa sanoa

14. MITEN HYÖDYLLISENÄ PIDITTE PALOTARKASTAJAN KÄYNTIÄ TAI PALOTURVALLISUUDEN ITSEARVIOINTIKIRJEESEEN VASTAAMISTA?

Erittäin hyödyllisenä

Melko hyödyllisenä

Melko hyödyttömänä

Erittäin hyödyttömänä

En osaa sanoa

15. MIKÄLI ASUNNOSSANNE TAI KESÄASUNNOSSANNE ON NUOHOTTAVA HORMI TAI TULISIJA, ONKO SITÄ NUOHOTTU KULUNEEN VUODEN (ASUNTO) TAI KOLMEN VUODEN (KESÄASUNTO) AIKANA?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Minulla ei ole (kesä)asunnossani hormia tai tulisijaa

16. MIKÄLI ASUTTE ASUINRAKENNUKSESSA, JOSSA ON VÄHINTÄÄN KOLME ASUINHUONEISTOA, OLETTEK SAANUT TIETOA ASUINTALONNE PELASTUSSUUNNITELMASTA?

Kyllä

Ei

En asu kyseisenlaisessa asuinrakennuksessa

En osaa sanoa

17. MITEN MIELESTÄNNE PITÄÄ TOIMIA TULIPALON SATTUESSA KOTONA? KERTOKAA ENSIMMÄISENÄ MIELEENNE TULEVAT ASIAT.

Avoin kenttä.

OSA 4: NÄKEMYKSET PELASTUSTOIMESTA

18. KUINKA HYVIN SEURAAVAT OMINAISUUDET SOPIVAT MIELESTÄNNE KUVAAMAAN PELASTUSTOIMEN TOIMINTAA?

Vastausvaihtoehdot:

Sopii hyvin

Sopii melko hyvin

Sopii jossain määrin

Ei sovi lainkaan

En osaa sanoa

1. Toiminta tehokasta

2. Toiminta ammattitaidotonta

3. Toiminta kallista

4. Toiminta hidsta
5. Toiminta joustavaa
6. Toiminta epäluotettavaa
7. Toiminta inhimillistä
8. Toiminta jäykkää
9. Toiminta luotettavaa
10. Toiminta edullista
11. Toiminta nopeaa
12. Toiminta ammattitaitoista
13. Toiminta tehotonta
14. Toiminta epäinhimillistä

19. MIKÄ ON MIELIPITEENNE PELASTUSTOIMEN TOIMINNAN TEHOKKUUDESTA SEURAAVISSA TAPAUKSISSA

Vastausvaihtoehdot:

Tehokasta

Melko tehokasta

Melko tehotnta

Tehotonta

En osaa sanoa

1. Myrsky, tulva tai muu luonnononnettomuus
2. Onnettomuus vesillä
3. Öljyonnettomuus tai -vahinko
4. Liikenneonnettomuus
5. Tulipalo
6. Turvallisuuskoulutus
7. Palotarkastustoiminta
8. Yleinen turvallisuusviestintä (esim. mediavälitteinen, some)
9. Sairaankuljetus
10. Ensivaste, ensiapu ja muut ensihoidon tehtävät

20. MITÄ KAUTTA TOIVOISITTE SAAVANNE TIETOA PELASTUSTOIMEN ASIOISTA?

Sanomalehdistä

Muista lehdistä tai julkaisuista

Turvallisuusesitteestä

Organisaatioiden verkkosivuilta

TV:stä

Kurssilta

Radiosta

Koulusta

Työpaikalta

Messuilta, yleisötapatumasta
Sosiaalisesta mediasta
Pelastusviranomaisilta
Muilta viranomaisilta
Omalta lapselta (oppinut esim. koulussa, kaverilta, mediasta)
Järjestöstä, vapaaehtoistoimijalta
Muualta
En osaa sanoa

21. MISTÄ PELASTUSTOIMEN ASIOISTA HALUISITTE LISÄÄ TIETOA?

Ohjeita onnettomuukisen ehkäisyyn
Ohjeita onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseen
Varoituksia lähestyvistä vaaroista / vaaratilanteista
Tietoja tapahtuneista onnettomuuksista
Palokuntatoiminnasta (esim. harrastuksena)
Pelastustoimen käytännön työstä
Ohjeita varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin
Voimassa olevista varoituksista ja/tai rajoituksista
Jostain muusta, mistä?
En halua lisää tietoa
En osaa sanoa

23. OLETTEKO OLLUT VIIMEISEN 12 KK AIKANA TEKEMISSÄ PELASTUSHENKILÖSTÖN KANSSA?

Kyllä, tulipalotilanne
Kyllä, liikenneonnettomuus
Kyllä, muu onnettomuus
Kyllä, muu pelastustehtävä
Kyllä, vapaa-ajan tapaturma
Kyllä, tapaturma työpaikalla
Kyllä, sairauskohtaus
Kyllä, tarkastuskäynti
Kyllä, turvallisuuskoulutus
Kyllä, yleisötilaisuus; vierailu tmv. (Päivä paloasemalla, messut, 112-päivä, kylätapahtumat)
Kyllä, sosiaalisessa mediassa tai muuten verkkovälitteisesti
Kyllä, jotain muuta
En ole ollut tekemisissä pelastushenkilöstön kanssa
En osaa sanoa

24. MIKÄLI OLETTE OLLUT VIIMEISEN 12 KK AIKANA TEKEMISSÄ PELASTUSTOIMEN KANSSA, KUINKA HYVIN AO. OMINAISUUDET SOPIVAT KUVAAMAAN SAAMAANNE PALVELUA?

Vastausvaihtoehdot:

Sopii hyvin

Sopii melko hyvin

Sopii jossain määrin

Ei sovi lainkaan

En osaa sanoa

1. Inhimillinen
2. Ammattitaitoinen
3. Luottamusta herättävä
4. Arvostava
5. Joustava
6. Nopea
7. Nykyaikainen
8. Vanhanaikainen
9. Ammattitaidoton
10. Epäinhimillinen
11. Epäluotettava

25. JOS ARVIOITTE PELASTUSHENKILÖSTÖN TOIMINTAA OMIEN KOKEMUSTENNE / HAVAINTOJENNE PERUSTEELLA, ONKO SE MELESTÄNNE TEHNYT SELVIÄ VIRHEITÄ JOSSAIN TEHTÄVISSÄÄN?

Kyllä. Millaisia?

Ei

En osaa sanoa / minulla ei ole omakohtaista kokemusta

26. MITEN HYVIN ARVIOITTE PELASTUSTOIMEN KYKENEVÄN HOITAMAAN SILLE ASETETUT TEHTÄVÄT YHTEISKUNNASSA?

Erittäin hyvin

Melko hyvin

Melko huonosti

Huonosti

En osaa sanoa

TAUSTAKYSYMYKSET

MIKÄ ON KOULUTUKSENNE? VALITKAA KORKEIN SUORITTAMANNE TUTKINTO

Peruskoulun päättötutkinto tai keski-, kansa- tai kansalaiskoulututkinto

Ylioppilastutkinto, ammattikoulututkinto tai opistotason tutkinto

Ammattikorkeakoulu, ylempi ammattikorkeakoulu- tai yliopistotason tutkinto

En osaa sanoa/en halua sanoa

MITKÄ OVAT KOTITALOUTENNE YHTEENLASKETUT VUOSITULOT, KUN

KOTITALOUDESSANNE ASUVIEN TULOT VUODESSA LASKETAAN YHTEEN VEROJA
VÄHENTÄMÄTTÄ?

Alle 10 001 euroa / vuosi

10 001-25 000 euroa/vuosi

25 001-50 000 euroa/vuosi

Yli 50 000 euroa/vuosi

En osaa sanoa/en halua sanoa

KUULUUKO TALOUTEENNE 0-17-VUOTIAITA LAPSIA?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

TALOUTENNE KOKO

Yksi henkilö

Kaksi henkilöä

Kolme henkilöä tai enemmän

MIHIN SEURAAVISTA AMMATTIRYHMISTÄ KUULUTTE?

Johtavassa asemassa toisen palveluksessa

Ylempi toimihenkilö / asiantuntija

Alempi toimihenkilö

Työntekijä

Yrittäjä tai yksityinen ammatinharjoittaja

Maatalousyrittäjä

Opiskelija

Kotiäiti tai koti-isä

Eläkeläinen

Koululainen

Työtön

Muu

MITÄ ELÄKETTÄ SAATTE?

Vanhuuseläke

Työkyvyttömyyseläke

Perhe-eläke

En osaa sanoa

MITEN LAAJALLA ELÄKKEELLÄ OLETTE?

Kokopäiväisesti eläkkeellä

Osa-aikaeläke, osatyökyvyttömyyseläke tai osittainen varhennettu vanhuuseläke

En osaa sanoa

OLETTEKO TÄLLÄ HETKELLÄ...?

Kokopäivätoisissa

Osa-aikatoisissa

Muu, mikä?

En halua sanoa

ASUMISMUOTONNE

Kerrostalo

Rivi-/paritalo

Omakotitalo

Joku muu

En osaa sanoa

ASUINKUNTANNE

Luettelo Suomen kunnista.

OLETTEKO ITSE TAI ONKO LÄHIPIIRISSÄNNE JOKU KOHDANNUT TULIPALON?

Vastausvaihtoehdot:

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Minä

Henkilö lähipiiristäni

ONKO TEILLE SATTUNUT LÄHELTÄ PITI -TULIPALOTILANNE, JOKA OLISI VOINUT EDETÄ VAARALLISEKSI?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

KUULUTTEKO ITSE TAI JOKU LÄHEISISTÄNNE PELASTUSHENKILÖSTÖÖN?

Vastausvaihtoehdot:

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Minä

Henkilö lähipiiristäni

LÄHTEET

- Loponen, Timo & Heidi Liukkonen. 2022. *Pelastustoimen taskutilasto 2016–2020*.
Kuopio: Pelastusopisto.
- Saal, Oliver; Aino Harinen & Alisa Puustinen. 2021. *Suomalaisten pelastusasenteet 2020*.
Kuopio: Pelastusopisto.
- Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. 2021. "Paloturvallinen taloyhtiö".
<https://www.spek.fi/turvallisuus/paloturvallinen-taloyhtio/>. Haettu 5. huhtikuuta 2023.
- Thornton, Robert J. & Thornton, Jennifer A. 2004. "Erring on the Margin of Error".
Southern Economic Journal 71(1), 130–135.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi